

DZIENNIK

ZARZĄDU MIASTA ŁÓDZI

NUMER SPRAWOZDAWCZY

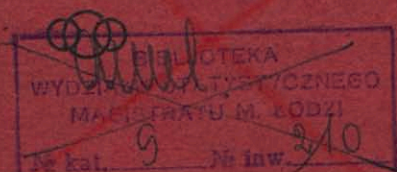
POŚWIĘCONY DZIAŁALNOŚCI

**ŁÓDZKIEGO ZARZĄDU
MIEJSKIEGO**

w pierwszym półroczu

II-ej kadencji

(1. VIII. 1923 r. — 1. II. 1924 r.)

REDAKCJA I ADMINISTRACJA
„DZIENNIKA ZARZĄDU MIASTA ŁÓDZI”
ŁÓDŹ, UL. POMORSKA 18. TEL. 2-93.

Wpisano do kasy biblioteki

Wydziału Budżetowo-Gospodarczego

Rady Narodowej m. Łodzi

2642 do 12 r.

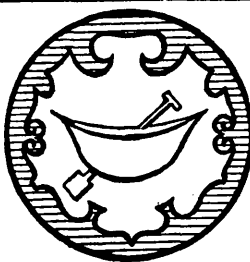
DZIENNIK

ZARZĄDU

Redakcja i administracja
ul. Pomorska 18, Tel. 2-93.

Administracja czynna od godz. 9—12 wp.
Redakcja od godz. 2—3 po południu.

Prenumerata: Miesięcz. zł. p. 0.60.

M. ŁÓDZI

Ogłoszenie: Wiersz nonparelowy (cztery szp. na stronie) zł. p. 0.15—Przed tekstem zł. p. 0.45— za wiersz (dwie szpalty na stronie) Drobne zł. p. 0.03 za wyraz. Najmniejsze ogłoszenie zł. p. 0.30. —

Cena egzemplarza zł. p. 0.15.
Numer sprawozd. 1 zł. p.

Nr 20. (243.)

Łódź, wtorek 13 maja 1924 r.

Rok VI.

Numer Sprawozdawczy, poświęcony działalności ŁÓDZKIEGO ZARZĄDU MIEJSKIEGO w pierwszym półroczu II-ej kadencji (1. VIII. 1923 r. — 1. II. 1924 r.)

Pierwsze półrocze.

(1. VIII. 1923 r.—1. II. 1924 r.)

Dnia 24 lipca r. 1923 odbyło się pierwsze posiedzenie wybranej w dn. 13 maja Rady Miejskiej, na którym dokonano wyborów nowego Magistratu. W skład Magistratu weszli przedstawiciele następujących frakcyj radzieckich: Ch. Dem. (4), N. P. R. (4), Koła Narodowego (2) oraz sjonistów (1).

Nowe władze miejskie, oparte na polskiej większości Rady Miejskiej, rozpoczynały swą działalność w bardzo ciężkich dla samorządu warunkach. Fatalny stan funduszków miejskich i postępująca w ostatnich miesiącach ub. r. — z szybkością lawiny — dewaluacja znaku obiegowe-

go — stwarzały już na wstępie nowej kadencji przeszkody wprost nie do pokonania. A przecież cały szereg dziedzin gospodarki miejskiej, jak szkolnictwo, szpitalnictwo, opieka społeczna, aprowizacja etc. — nie tylko nie pozwalały na jakiegokolwiek ograniczenia lub zaniedbania, lecz — przeciwnie — domagały się gwałtownie ze względów aktualnej sytuacji dalszej rozbudowy.

Niesłychany kryzys w przemyśle łódzkim i związane z nim bezrobocie rzuciły na barki władz samorządowych nowe bardzo poważne ciężary. Tysiączne rzesze bezrobotnych znalazły się na bruku wielkiego miasta, wśród jednej z najostrzejszych zim, jakie pamiętamy; rzesze te musiały stać się przedmiotem możliwie wydatnej i troskliwej pomocy ze strony władz samorządowych, zwłaszcza wobec niemożności — w okresie sanacji — ponoszenia przez skarb państwa jakichkolwiek świadczeń na ten cel. Akcja dożywiania, roboty miejskie, tania aprowizacja — oto środki, jakimi samorząd łódzki walczył skutecznie z klęską bezrobocia, zmniejszając jej rozmiary, łagodząc groźne dla miasta i kraju konsekwencje.

Pomimo piętrzących się na drogach pracy samorządu łódzkiego przeszkód, o których pokrótce wspomnieliśmy powyżej, ani jednego przecież pola złożonej gospodarki komunalnej nie pozostawiono odłogiem. Niezwykle intensywne wysiłki Rady Miejskiej, delegacji i Magistratu, ożywione gorącą chęcią służenia całej ludności miasta, sprawiły, że żadna ze spraw pilnych i aktualnych nie ulegała niepożądanemu zwłoceniu, że wszystkie, bardzo różnorodne, potrzeby gminy były — w granicach możliwości — szybko i sprawnie zaspokajane.

Dokładny obraz wyników prac w poszczególnych gałęziach gospodarki miejskiej — dadzą umieszczone dalej sprawozdania z półrocznej działalności Rady Miejskiej i poszczególnych Wydziałów Magistratu. Na tem miejscu w krótkich tylko słowach wyliczyć raczej, niż omówić możemy, to, co jest niezaprzeczalnym dorobkiem nowej kadencji. Tak więc w dziedzinie oświaty i kultury: wprowadzenie obowiązkowego kształcenia rocznika 1908/1909, uruchomienie szkoły miejskiej przy ul. Konstantynowskiej 27, otwarcie III wypożyczalni książek dla dzieci i młodzieży (projektowane są IV i V), otwarcie II pracowni przyrodniczej dla dzieci szkolnych, rozbudowa lokalu Miejskiego Kinematografu Oświatowego, przejęcie 17 ochron pod względem wychowawczym, zaopatrywanie w książki i odzież najuboższej dziatwy szkół powszechnych. — W dziedzinie zdrowotności publicznej: energiczna walka z epidemją tyfusu brzuszno, z gruźlicą i jaglicą; opracowanie szeregu przepisów sanitarnych; otwarcie ambulatorjum dentystycznego dla dzieci szkół powszechnych; należyte zaopatrzenie składnic Wydziału Zdrowotności publicznej; opracowanie szczegółowych jadłospisów szpitalnych. — W dziedzinie opieki społecznej: zapewnienie opieki duchowej pensjonarzom instytucji miejskich; wprowadzenie jednolitego systemu pedagogicznego w Miejskich Domach Wychowawczych; utworzenie kuratorów oraz Komisji Opieki

nad Dziećmi; ustalenie norm posiłku dla dzieci i personelu w Miejskich Domach Wychowawczych; subsydjowanie prywatnych instytucji opieki nad dziećmi (710 dzieci) i zaopatrywanie w żywność ochron (15 ochron—1050 dzieci); reorganizacja Patronatu Prawnego; pomoc dla bezrobotnych w postaci bezpłatnych obiadów.— W dziedzinie aprowizacji: uzyskanie wydatnych kredytów w P. K. K. P., a w związku z tem rozszerzenie działalności Wydziału Handlowego; powiększenie transportów mąki, węgla, cukru.— W dziedzinie statystyki miejskiej: wprowadzenie nowych działów, jak statystyka zatrudnienia w przemyśle, gruźlicy, alkoholizmu i t. d. By uzupełnić ten pobieżny wykaz, wspomnimy jeszcze pokrótce o opracowaniu przez Magistrat pragmatyki służbowej dla pracowników miejskich, o znacznem posunięciu naprzód prac wstępnych około budowy kanalizacji i wodociągów, o przyjęciu przez Radę Miejską opracowanych przez Wydział Budownictwa ogólnych warunków koncesji na budowę kolejki elektrycznej Łódź — Tomaszów, o postępującej szybko budowie wielkiej łaźni miejskiej i szkół powszechnych, o zreorganizowaniu działalności Oddziału Plantacyj miejskich i scentralizowaniu składnic magistrackich...

Wartość i znaczenie dokonanej pracy uwydatni się jednak naleyście dopiero w świetle faktu, że samorząd łódzki już od września ub. r. nie korzysta z żadnych zasiłków państwowych, opierając wszystkie swe plany i zamierzenia na podstawie samowystarczalności finansowej. Mimo to jednak samorząd nasz znalazł się w możności wydatkowania w okresie sprawozdawczym na budowę gmachów szkolnych sumy Mk. 45,5 miljardów (podczas gdy rząd dał tylko 1,5 miljarda), zaś zamknięcie kasowe na dzień 1 lutego r. b. wykazało nadwyżkę wpływów w sumie przeszło 137 miljardów mk. Te pomyślne rezultaty finansowe dały się osiągnąć głównie dzięki racjonalnie stosowanym oszczędnościom oraz sprężystej polityce podatkowej, wyzyskującej umiejętnie wszystkie źródła dochodowe i opierającej swe działania na postanowieniach nowych zarządzeń ustawowych w przedmiocie finansów miejskich.

Półroczny dorobek samorządowy obecnych władz miejskich, zdobywany w niezwykle ciężkich dla miasta naszego okolicznościach, pozwala z uzasadnionym optymizmem patrzeć w najbliższą przyszłość. Praca, energia, wytrwałość — kierowane duchem obywatelskim i znajomością rzeczy, zdolne są usuwać największe zwaly i głązy, hamujące kroczenie po drodze rozwoju i postępu. Uzdrowienie skarbu państwa, wprowadzenie zdrowego pieniądza, definitywne ustawowe uregulowanie administracyjnych i finansowych podstaw samorządu — będą temi warunkami ogólnej natury, które — w połączeniu z wyteżoną pracą władz miejskich — powinny samorządowi łódzkiemu zapewnić erę wszechstronnego rozkwitu.

Rada Miejska.

I.

Wskutek zdekompilowania pierwszej Rady Miejskiej, działającej na zasadzie Dekretu o Samorządzie Miejskim z dnia 4 lutego 1919 roku, oraz niemożności, wobec zaginięcia części list wyborczych, przeprowadzenia wyborów uzupełniających, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych reskryptem z dnia 13 lutego 1923 r. № SM. 406/23 rozwiązało Radę Miejską, zarządzając przeprowadzenie nowych pełnych wyborów na zasadzie tymczasowej ordynacji wyborczej do rad miejskich z dnia 13 grudnia 1918 r.

Wyборы zostały wyznaczone na dzień 13 maja 1923 r. i w oznaczonym dniu przeprowadzone.

Po ogłoszeniu w dniu 17 maja 1923 roku rezultatu wyborów, druga Rada Miejska m. Łodzi, wybrana na podstawie powszechnych, równych, tajnych, bez różnicy płci, proporcjonalnych wyborów, zebrała się na posiedzenie organizacyjne w dniu 24 lipca 1923 roku.

Opóźnienie w zwołaniu organizacyjnego posiedzenia nastąpiło na skutek zgłoszonych rekursów z powodu unieważnienia listy wyborczej № 5 (Proletariatu Miast i Wsi), w związku z czem należało przeczekać terminy, przewidziane w ordynacji wyborczej.

Zagajając posiedzenie, przewodniczący stwierdził prawomocność jego — wobec przybycia 68 radnych, oraz prawomocność wyborów do Rady Miejskiej — wobec uznania ich w drodze urzędowej.

Po przyjęciu do wiadomości protestów z racji unieważnienia listy kandydatów Łódzkiego Komitetu Związku Proletariatu Miast i Wsi protestów frakcji: P. P. S., Bundu, N. P. P., Poalej-Sjon i Łódzkiego Komitetu Związku Proletariatu Miast i Wsi, — przystąpiono do sprawy określenia wysokości wynagrodzenia członków Magistratu, wyboru członków Magistratu, oraz wyboru Prezesa Rady Miejskiej. Wyborów Prezydium Rady Miejskiej w osobach zastępców oraz sekretarzy dokonano na następnym posiedzeniu Rady Miejskiej, w dniu 30 lipca 1923 r.

W wyborach brało udział 66 członków Rady. Frakcje P. P. S., Bund, Poalej-Sjon i N. P. P. przez usta swych przedstawicieli oświadczyły, że udziału w wyborach nie przyjmują.

Na zasadzie art. 43 Dekretu o S. M. oraz regulaminu wyborczego z dnia 26 lutego 1919 roku, dokonano za pomocą głosowania na listy kandydatów wzgl. absolutną większością głosów wyborów prezydenta, dwóch wiceprezydentów i 8 ławników, w rezultacie czego powołano: na prezydenta — r. Marjana Cynarskiego, na wiceprezydentów — rr. Wacława Wojewódzkiego i Wiktora Groszkowskiego; na ławników: rr. Władysława Adamskiego, r. Józefa Bednarczyka, r. Karola Folkierskiego, ob. Zygmunta Hajkowskiego, ob. Aleksandra Joela, r. Franciszka Kruczkowskiego, r. Ignacego Kulamowicza i r. Józefa Muszyńskiego.

Pozatem wybrano na Prezesa Rady Miejskiej r. d-ra Bolesława Fichnę.

Wybrani przyjęli zaofiarowane im mandaty.

W dniu ogłoszenia wyniku wyborów przez Komisarza Wyborczego lista radnych, podług list i numerów, przedstawiała się jak następuje:

Lista № 2, zgłoszona przez P. P. S.:

1. Kopciński Stefan, 2. Rzewski Aleksy, 3. Rapalski Stanisław, 4. Remiszewski Antoni, 5. Kałużyński Franciszek, 6. Andrzejak Marjan, 7. Kempner Rafał, 8. Danielewicz Józef, 9. Słoniewski Stanisław.

Lista № 4, zgłoszona przez Łódzki Komitet Wyborczy Ogólnego Żydowskiego Związku Robotniczego w Polsce:

1. Lichtenstein Izrael-Mordka, 2. Milman Szmul, 3. Poznański Chaim Lejb.

Lista № 6, zgłoszona przez Żydowski Robotniczy Komitet Wyborczy (Poalej-Sjon):

1. Holenderski Lew.

Lista № 7, zgłoszona przez Narodowy Robotniczy Komitet Wyborczy:

1. dr. Fichna Bolesław, 2. Wojewódzki Wacław, 3. Bednarczyk Józef, 4. Waszkiewicz Franciszek, 5. Kurek Franciszek, 6. dr. Maczewski Maksymilian, 7. Muszyński Józef, 8. dr. Arct Jakób, 9. Karliński Klemens, 10. Papis Kazimierz, 11. Zubert Józef, 12. Pfeiffer Seweryn, 13. Geppert Ignacy, 14. Sobczak Michał, 15. Pałkowski Tadeusz, 16. Nowicki Wojciech, 17. Bechner Zygmunt, 18. Dworzniecki Klemens, 19. Dąbrowski Franciszek, 20. Młotecki Józef.

Lista № 8, zgłoszona przez Chrześcijańsko-Demokratyczny Komitet Wyborczy Jedności Narodowej:

1. Groszkowski Wiktor, 2. Cynarski Marjan, 3. Credo Wiktorja, 4. Adamski Władysław, 5. Fiedler Zygmunt, 6. Folkierski Karol, 7. Czernik Antoni, 8. ks. Kaczyński Dominik, 9. Dębowski Leon, 10. dr. Garliński Władysław, 11. Stypulkowski Jan, 12. Kruczkowski Franciszek, 13. Wojakowski Rajmund, 14. Wolczyński Józef, 15. Kulamowicz Ignacy, 16. Wagner Władysław, 17. Nowacki Maksymilian, 18. Cyrański Adam, 19. Batkowski Stefan, 20. Idżkowski Antoni, 21. Knorr Aleksander, 22. Pawlak Michał, 23. Przedpelska Marja, 24. Tujakowski Teodor.

Lista № 10, zgłoszona przez Niemiecką Partję Pracy w Polsce:

1. Klim Reinhold, 2. Seidler Oskar, 3. Kuk Ludwik, 4. Filbrich Robert, 5. Grass Otton.

Lista № 11, zgłoszona przez Zrzeszonych Żydów Bezpartyjnych w Łodzi:

1. Kenigsberg Szlama Aron, 2. Krasucki Mendel.

Lista № 12, zgłoszona przez Niemieckie Stronnictwo Mieszczańskie:

1. Weigelt Karol, 2. Rode Leopold.

Lista № 16, zgłoszona przez Centralny Sjonistyczny Komitet Wyborczy:

1. dr. Rosenblatt Jerzy, 2. dr. Schweig Samuel, 3. Bialer Izaak Majer, 4. Praszkie Gerson.

Lista № 17, zgłoszona przez Żydowski Ortodoksyjny Komitet Wyborczy przy Zrzeszeniu Ortodoksów w Łodzi:

1. Mendelson Uszer Izrael, 2. Mincberg Lejb Jakób, 3. Berman Chil Icek, 4. Bialer Tobiasz.

Lista № 20, zgłoszona przez Żydowski Demokratyczny Ludowy Komitet Wyborczy:

1. Rosensal Maksymilian.

W okresie sprawozdawczym zaszły w składzie osobistym Rady Miejskiej następujące zmiany.

Ustąpili:

Z listy № 2:

1. Rzewski Aleksy w związku z objęciem stanowiska w Zarządzie Miejskim oraz zgłoszeniem rezygnacji w dniu 30 listopada 1923 roku.

Na jego miejsce wszedł z tejże listy zastępca: p. Napiórkowska Alicja.

Z listy № 4:

1. Lichtenstein Izrael Mordka, 2. Milman Szmul, wykluczeni na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 29 listopada 1923 roku.

Na miejsce ich wszedł zastępca z tejże listy p. dr. Margolis Aleksander.

Z listy № 7:

1. Wojewódzki Wacław, wybrany na posiedzeniu Rady w dniu 24 lipca 1923 r. na wiceprezydenta, 2. Bednarczyk Józef, 3. Muszyński Józef, wybrani na posiedzeniu w dniu 24 lipca 1924 roku na ławników.

Na miejsce ich weszli zastępcy: pp. Braun Jan, Kołodziejczak Walenty i Romanowski Bolesław.

Z listy № 8:

1. Groszkowski Wiktor, wybrany na posiedzeniu Rady w dniu 24 lipca 1923 roku na wiceprezydenta; 2. Cynarski Marjan, wybrany na posiedzeniu Rady w dniu 24 lipca 1923 roku na prezydenta; 3. Adamski Władysław, 4. Folkierski Karol, 5. Kruczkowski Franciszek, 6. Kulamowicz Ignacy, wybrani na posiedzeniu w dniu 24 lipca 1923 roku na ławników; 7. Tujakowski Teodor z powodu zgłoszenia rezygnacji w dniu 15 sierpnia 1923 roku.

Na miejsce ich weszli zastępcy Bartczak Stanisław, Rogowski Ludwik, Macher Edward, Bińkowska Anna, Mazurowski Bronisław, Turski Franciszek, Puto Stanisław.

Z listy № 17:

1. Mendelson Uszer Izrael z powodu rezygnacji w dniu 10 grudnia 1923 roku.

Na miejsce jego wszedł zastępca p. Rogowy Abram Mordka.

Wskutek zmian powyższych skład Rady Miejskiej w dniu 31 grudnia 1923 roku był następujący:

Adamski Władysław, Andrzejak Marjan, Arct Jakób dr., Bartczak Stanisław, Batkowski Stefan, Bechner Zygmunt, Bednarczyk Józef, Berman Chil Icek, Białecki Izaak Majer, Białecki Tobiasz, Bińkowska Anna, Braun Jan, Credo Wiktorja, Cynarski Marjan, Cyrański Adam, Czernik Antoni, Danielewicz Józef, Dąbrowski Franciszek, Dębowski Leon, Dworzniński Klemens, dr. Fichna Bolesław, Fiedler Zygmunt, Filbrich Robert, Folkierski Karol, Garliński Władysław dr., Geppert Ignacy, Grass Otton, Groszkowski Wiktor, Hajkowski Zygmunt, Holenderski Lew, Idźkowski Antoni, Joel Aleksander, ks. Kaczyński Dominik, Kalużyński Franciszek, Karliński Klemens, Kempner Rafał, Kenigsberg Szlama Aron, Klim Reinhold, Knorr Aleksander, Kołodziejczak Walenty, dr. Kopciński Stefan, Krasucki Mendel, Kruczkowski Franciszek, Kuk Ludwik, Kulamowicz Ignacy, Kurek Franciszek, Macher Edward, dr. Maczewski Maksymiljan, Mazurowski Bronisław, dr. Margolis Aleksander, Mincberg Lejb Jakób, Młotecki Józef, Muszyński Józef, Napiórkowska Alicja, Nowacki Maksymiljan, Nowicki Wojciech, Pałkowski Tadeusz, Papis Kazimierz, Pawlak Michał, Pfeiffer Seweryn, Poznański Chaim Leib, Praszkiec Gerson, Przedpełska Marja,

Puto Stanisław, Rapalski Stanisław, Remiszewski Antoni, Rode Leopold, Rogowski Ludwik, Rogowy Abram Mordka, Romanowski Bolesław, Rosenblatt Jerzy dr., Rosensal Maksymilian, dr. Schweig Samuel, Seidler Oskar, Stoniewski Stanisław, Sobczak Michał, Stypułkowski Jan, Turski Franciszek, Wagner Władysław, Waszkiewicz Franciszek, Weigelt Karol, Wojakowski Rajmund, Wojewódzki Wacław, Wolczyński Józef, Zubert Józef.

Z pośród radnych uczestniczyli w delegacjach 59 radnych, w komisjach 39 radnych; jeden radny nie brał udziału ani w delegacjach, ani w komisjach.

II. Posiedzenia plenarne Rady Miejskiej.

W okresie sprawozdawczym Rada Miejska odbyła 15 posiedzeń plenarnych, t. zn. po odliczeniu 2 tygodni feryj letnich i 2 tygodni przerwy w czasie świąt Bożego Narodzenia, przeciętnie po jednym posiedzeniu na tydzień.

Porządek dzienny posiedzeń obejmował sprawy bieżące, poruszone we wnioskach Magistratu lub radnych. Na 8 posiedzeniach Rady Miejskiej, oprócz innych spraw porządku dziennego, odbywały się wybory:

1. do prezydium Rady Miejskiej, Magistratu, stałych komisji radzieckich i delegacji.

2. do komisji czasowych i mieszanych.

Wyłoniono komisję specjalną w sprawie przyjęcia z pomocą bezrobotnym, komisję specjalną do ustalenia terenu pod budowę powszechnego szpitala miejskiego.

Pozatem Rada Miejska delegowała swych przedstawicieli na Zjazd Związku Miast Polskich, do komisji poborowych koni dla m. Łodzi, komisji przeciwalkoholowej, miejskich komisji szacunkowych dla wymiaru państwowego podatku dochodowego (na miejsce ustępujących), Rady Wojewódzkiej, Dyrekcyjnej Rady Kolejowej, Państwowej Rady Kolejowej, Rady Szkolnej Okręgu Łódzkiego, Rady Szkolnej Okręgu m. Łodzi, komitetu budowy Domu Ludowego, Teatru Miejskiego, komitetu rozbudowy miasta, komisji teatralnej, komisji dla opracowania projektu wyższej uczelni w Łodzi, na radców ubezpieczeniowych.

Posiedzenia Rady Miejskiej w okresie sprawozdawczym trwały ogółem 61 godz. 40 min., czyli przeciętnie czas trwania posiedzenia wynosił 4 godz. 6 min.

Z posiedzeń plenarnych sporządzane były protokoły stenograficzne. Obradom przewodniczyli:

Prezes.	R. M.	dr. B. Fichna	na 11 posiedzen.	w ciągu 40 g.
wiceprez.	"	dr. W. Garliński	" 3	" " " 8 " 20 m.
"	"	dr. J. Rosenblatt	" 4	" " " 10 " 55 "
b. prezyd.	"	A. Rzewski	" 1	" " " 2 " 25 "

Z pośród radnych-sekretarzy asystowali oraz prowadzili listę mówców:

A. Cyrański	na 5 posiedzeniach,
K. Dworzniecki	" 5 "
R. Wojakowski	" 6 "
O. Grass	" 5 "
W. Credo	" 4 "
T. Pałkowski	" 3 "
L. J. Poznański	" 1 "

W okresie sprawozdawczym listy obecności wykazują ogółem 199 nieobecnych i 19 spóźnionych.

Tablica 1.

[illegible]

№ bieżący	Nazwisko i imię członka R. M.	Data i numer posiedzenia															Ogółem
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
		24. 7. 23 r.	30. 7. 23 r.	16. 8. 23 r.	23. 8. 23 r.	5. 9. 23 r.	18. 9. 23 r.	27. 9. 23 r.	11. 10. 23 r.	25. 10. 23 r.	8. 11. 23 r.	15. 11. 23 r.	22. 11. 23 r.	29. 11. 23 r.	6. 12. 23 r.	13. 12. 23 r.	
75	Joel Aleksander . . .	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
76	Kołodziejczak Walenty	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
77	Macher Edward . . .	—	—	1	1	1	usp.	usp.	1	1	1	1	1	1	1	1	11
78	Mazurowski Bronisł. .	—	—	1	—	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	10
79	Rogowski Ludwik . . .	—	1	1	1	1	1	1	1	usp.	1	1	—	1	1	1	12
80	Romanowski Bolesł. .	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
81	Turski Franciszek . . .	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
82	Puto Stanisław	—	—	—	usp.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
83	Margolis Aleksand. dr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
84	Napiórkowska Alicja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
85	Rogowy Abr. Mordka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
		65	70	61	62	72	74	70	71	76	65	73	66	68	68	77	1038

W dyskusji radni zabierali głos 601 razy, 19 radnych nie zabierało głosu ani razu. Przedstawiciele Magistratu zabierali głos 101 razy.

W okresie sprawozdawczym zgłoszono 152 wniosków, w tem 49 nagłych, 6 interpelacyj, 5 petycyj; od Magistratu Rada otrzymała 198 wniosków, w tem 144 natury finansowej, reszta zaś w sprawach różnych, dotyczących całokształtu gospodarki miejskiej.

Z pośród wniosków 168 i wszystkie petycje zostały przekazane bądź przez Prezydium Rady Miejskiej, bądź na mocy uchwał Rady Miejskiej poszczególnym komisjom wzgl. Magistratowi dla zajęcia stanowiska lub bezpośredniego załatwienia; wszystkie wnioski zostały przez komisje załatwione i złożone Radzie Miejskiej z właściwymi opiniami.

Wnioski, które z opinią komisyj wróciły do Prezydium, zostały wniesione na porządek dzienny plenum Rady Miejskiej i przez Radę Miejską załatwione.

Wnioski wzgl. uchwały, powzięte na zasadzie tych opinii dotyczyły m. in. spraw:

w dziedzinie finansowej:

zaciągnięcia pożyczek ze Skarbu Państwa na pokrycie niedoboru administracyjnego, budowę gmachów szkolnych, aprowizację szpitali, podwyższenia wszelkiego rodzaju opłat miejskich, zatwierdzenia nowych podatków: od weksli protestowanych, miejskiego dodatku do wszystkich państwowych podatków od spożycia, zużycia wzgl. produkcji, z wyjątkiem podatku od węgla, olejów mineralnych, cukru i soli, dodatku do opłat państwowych od patentów na wyrób i sprzedaż trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych, podatku od przedmiotów, podlegających wymiarowi państwowego podatku przemysłowego, miejskiego dodatku do państwowego podatku od obrotu, opłat za parafowanie ksiąg obrotu, utrzymania w mocy szeregu istniejących podatków w myśl ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11 sierpnia 1923 r., zwolnienia od miejskiego podatku od obrotu pewnej kate-

gorji przedsiębiorstw handlowych, przemysłowych oraz zajęć osobistych, zrzeczenia się poboru-miejskiego podatku od lokali jednoizbowych na rok 1923, jako dla gminy nierentownego, prowizorjum budż. na styczeń r. 1924, upoważnienia Magistratu do wystawiania weksli;

w dziedzinie opieki społecznej:

Udzielenia subsydjów instytucjom dobroczynnym;

w dziedzinie zdrowotności publicznej:

Udziału m. Łodzi w kolonji leczniczej w Busku, budowy powszechnego szpitala miejskiego, stosowania rozporządzenia Minist. Zdrowia Publicznego z dnia 26 lutego 1921 r. względem istniejących na terenie m. Łodzi piekarni i zakładów cukierniczych, przepisów o urządzaniu i utrzymywaniu składów kości i szmat, przepisów o urządzaniu i utrzymywaniu stajen, zorganizowania stałej kontroli jakości produktów spożywczych;

w dziedzinie kultury i oświaty:

Zorganizowania państwowego gimnazjum rozwojowego, przyznania stałego subsydjum Instytutowi Nauczycielskiemu T. N. S. W., powiększenia ilości kompletów szkolnych w miejskich szkołach wieczorowych uzupełniających, ogłoszenia obowiązkowego doposażania młodzieży roczników 1908 i 1909, subsydjum dla Dyrekcji Teatru Miejskiego, przyznania nauczycielstwu szkół miejskich dodatków;

ogólno - krajowych:

Katastrofy w kopalni „Reden“, pomocy na rzecz ofiar katastrofy w Cytadeli;

różnych:

Ochrony lokatorów, walki z drożyzną, pomocy dla bezrobotnych, skasowania listy wyborczej № 5, zapobieżenia brakowi mieszkań, stanu bruków na ulicach miasta, oddania placów miejskich pod budowę domów dla oficerów, gimnazjum im. St. Konarskiego, wyższej uczelni w Łodzi, zabezpieczenia „sfery interesów miasta“, przeniesienia w stan spoczynku urzędników miejskich i in.

W okresie sprawozdawczym Magistrat udzielił odpowiedzi na 4 z liczby 6-ciu zgłoszonych interpelacyj. Dotyczyły one sprawy wydzierżawienia placu miejskiego pod budowę Domu dziecka robotniczego, realizacji budowy wodociągów i kanalizacji, nadmiernego podwyższenia ceny biletów tramwajowych, zabezpieczenia „sfery interesów miasta“.

Uchwał Rada Miejska powzięła ogółem 195, przyjęła do wiadomości 99 komunikatów.

Poszczególni radni, opierając się na p. 5 art. 14-go Regulaminu obrad R. M., zgłosili na posiedzeniach plenarnych pod adresem Magistratu, wzgl. Prezydium Rady, 44 krótkie zapytania, na które Prezydium wzgl. Magistrat udzielił wyczerpujących wyjaśnień.

W okresie sprawozdawczym wpłynęło do Biura Rady Miejskiej korespondencji ogółem 661, wysłano korespondencji 3167, w tym 2822 zaproszeń na posiedzenia Rady Miejskiej i komisyj.

Wydano ogółem 3998 kart wejścia dla publiczności na posiedzenia Rady Miejskiej, czyli przeciętnie po 266 biletów na posiedzenie.

III. Prezydjum Rady Miejskiej.

Skład osobisty Prezydjum Rady Miejskiej w okresie sprawozdawczym był następujący: przewodniczący — dr. B. Fichna, zastępcy — dr. W. Garliński, dr. J. Rosenblatt, St. Rapalski, sekretarze — rr. W. Credo, A. Cyrański, K. Dworzniecki, O. Grass, T. Palkowski, Ch. L. Poznański, R. Wojakowski.

IV. Konwent Seniorów.

Na zasadzie uchwały Rady Miejskiej z dnia 30 lipca 1923 r. w skład Konwentu Seniorów wchodzi Prezydja poszczególnych klubów radzieckich, liczących co najmniej 3-ch członków; klubom liczącym mniej niż 3-ch członków pozostawia się możliwość połączenia celem delegowania swego przedstawiciela do Konwentu.

W okresie sprawozdawczym Konwent Seniorów odbył 8 posiedzeń, na których rozpatrywano sprawy: ustalenia składu osobistego stałych komisji radzieckich, delegacji miejskich, komitetów, komisji specjalnych, rozgraniczenia kompetencji Prezydjum Rady Miejskiej i Magistratu oraz ustalenia wzajemnego stosunku, uposażenia członków Magistratu, wykluczenia rr. Lichtensteina i Milmana z grona członków Rady Miejskiej.

Przewodniczył na posiedzeniach Konwentu Seniorów z urzędu Prezes Rady Miejskiej. Protokołował Dyrektor Biura Rady Miejskiej.

V. Sprawozdanie z działalności komisji radzieckich.

a) Komisja Skarbowo-Budżetowa:

Komisja Skarbowo-Budżetowa ukonstytuowała się w dniu 14-ym sierpnia 1923 r. w następującym składzie: przewodniczący — r. F. Waszkiewicz, zastępca r. Z. Fiedler, sekretarz — r. K. Karliński, członkowie: rr. M. Andrzejak, O. Grass, A. Idźkowski, R. Kempner, E. Maicher, B. Mazurcowski, U. I. Mendelson, Ch. L. Poznański, G. Praszkie, M. Rosensal, F. Turski, J. Zubert.

W okresie sprawozdawczym miejsce r. O. Grassa zajął r. R. Klim.

Komisja odbyła 17 posiedzeń, na których ogółem było obecnych 125 członków, czyli przeciętnie po 7 radnych na posiedzeniu; rozpatrzone 85 spraw, z których 9 nie mogły być rozpatrzone w pierwszym terminie z powodu nieprzybycia referenta Magistratu, zaś 3 — z powodu niedostatecznego sformułowania wniosku.

WYKAZ obecności radnych na posiedzeniach
Komisji Skarbowo-Budżetowej.
Tablica 2.

№ bieżący	Nazwisko i imię radnego	Data i numer posiedzenia																	Ogółem
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
		14. 8. 23 r.	29. 8. 23 r.	4. 9. 23 r.	5. 9. 23 r.	12. 9. 23 r.	22. 9. 23 r.	26. 9. 23 r.	10. 10. 23 r.	17. 10. 23 r.	24. 10. 23 r.	31. 10. 23 r.	7. 11. 23 r.	14. 11. 23 r.	15. 11. 23 r.	21. 11. 23 r.	28. 11. 23 r.	12. 12. 23 r.	
1	Andrzejak Marjan .	1	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	7
2	Fiedler Zygmunt .	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	1	1	9
3	Idźkowski Antoni .	—	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	—	1	1	1	—	—	11
4	Karliński Kl. . . .	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	9
5	Kempner Rafał . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Klim Reinhold . . .	—	1	—	1	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	1	1	—	8
7	Macher Edward . . .	1	1	1	1	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	13
8	Mazurowski B. . . .	—	1	1	1	—	1	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	9
9	Mendelson U. I. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	3
10	Poznański Ch. L. . .	—	—	—	1	1	1	1	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—	8
11	Praszkier Gerson . .	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1	6
12	Rosensal Maks. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Turski Franc.	1	1	1	—	1	1	1	—	1	—	1	—	1	1	1	1	1	13
14	Waszkiewicz F. . . .	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	13
15	Zubert Józef	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16
		8	8	8	9	7	6	7	7	8	7	10	4	7	6	8	9	6	125

W charakterze sprawozdawców komisji na plenum Rady Miejskiej wystąpiło 12 członków;

Powzięte uchwały dotyczyły spraw: zaciągania pożyczek, udzielenia Magistratowi prowizorium na m. styczeń 1924 r., podwyższania stawek podatków i opłat miejskich, wprowadzenia nowych podatków, przyznawania subsydjów, stosowania przy wymiarze i poborze podatków ustawy z dnia 11.8.23 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych.

b) Komisja do spraw ogólnych:

Komisja do spraw ogólnych ukonstytuowała się w dniu 14-ym sierpnia 1923 r. w następującym składzie: przewodniczący — r. J. Wolczyński, zastępca — r. dr. J. Arct, sekretarz: r. B. Romanowski, członkowie rr. I. M. Białecki, A. Cyrański, L. Holenderski, ks. D. Kaczyński.

ski, A. Knorr, I. Lichtenstein, L. J. Minberg, T. Palkowski M. Pawlak, St. Rapalski, A. Rzewski, O. Seidler.

W okresie sprawozdawczym w składzie komisji zaszły następujące zmiany: na miejsce r. O. Seidlera wszedł r. L. Kuk oraz wystąpili rr. Lichtenstein i Rzewski.

Komisja odbyła 12 posiedzeń, na których ogółem było obecnych 112 członków, czyli przeciętnie po 9 radnych na posiedzeniu; uchwał powzięto 56. Dotyczyły one następujących spraw: walki z drożyzną, ochrony lokatorów, poczynienia zmian w umowie, zawartej przez miasto z Sp. Akc. Kol. El. Łódzk., budowy szpitala miejskiego, dzierżawy zagonków, dzierżawy wzgl. sprzedaży placów miejskich, przemianowania ulic, strejku lekarzy Kasy Chorych, przyznania emerytury pracownikom miejskim i t. d.

WYKAZ OBECNOŚCI RADNYCH

na posiedzeniach Komisji do spraw ogólnych.

Tablica 3.

№ bieżący	Nazwisko i imię radnego	Data i numer posiedzeń												Ogółem
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
		14. 8. 23 r.	27. 8. 23 r.	12. 9. 23 r.	22. 9. 23 r.	3. 10. 23 r.	10. 10. 23 r.	17. 10. 23 r.	31. 10. 23 r.	12. 11. 23 r.	21. 11. 23 r.	28. 11. 23 r.	12. 12. 23 r.	
1	Arct Jakób, dr. . .	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	—	—	8
2	Biały Izaak M. . .	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	4
3	Cyrański Adam . .	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	—	1	9
4	Holenderski Lew . .	1	1	—	—	—	1	—	1	1	—	1	1	7
5	Kaczyński D., Ks.. .	—	1	1	—	1	1	—	—	1	1	—	—	6
6	Knor Aleksander . .	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
7	Kuk Ludwik . . .	—	1	—	1	1	1	1	1	—	1	1	—	8
8	Lichtenstein Izr. . .	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	1	—	5
9	Minberg L. J. . .	—	1	1	1	1	1	—	—	1	1	—	—	7
10	Palkowski Tadeusz .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
11	Pawlak Michał . . .	1	1	—	—	1	1	1	1	—	1	1	1	9
12	Rapalski Stanisław .	1	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	4
13	Rzewski Aleksy . .	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	3
14	Romanowski Bol. . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	11
15	Wolczyński Józef. .	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	1	1	9
		9	9	6	8	11	12	11	11	10	8	9	8	112

W charakterze sprawozdawców komisji na plenum Rady Miejskiej wystąpiło 12 członków;

c) Komisja Regulaminowo-Prawna:

Komisja Regulaminowo-Prawna ukonstytuowała się w dniu 18-ym września 1928 r. w następującym składzie: przewodniczący: r. J. Stypulkowski, zastępca r. S. Pfeiffer, sekretarz — r. T. Pałkowski, członkowie rr. K. Dworzniecki, dr. W. Garliński, R. Kempner, L. Kuk, M. Nowacki, Ch. L. Poznański, St. Rapalski, dr. S. Schweig, M. Pawlak.

Komisja odbyła 8 posiedzeń, na których ogółem było obecnych 70 członków, czyli przeciętnie po 9 członków na posiedzeniu. Na posiedzeniach tych komisja rozpatrywała Regulamin obrad Rady Miejskiej, zajęła stanowisko w sprawie unieważnienia listy wyborczej № 5, wykorzystania przez miasto ustawy o rozbudowie miast z dnia 26. 9 1928 r., incydentu pomiędzy rr. Holenderskim i Zubertem.

Wykaz obecności radnych na posiedzeniach Komisji Regulaminowo-Prawnej.

Tablica № 4.

№ bież.	Nazwisko i imię radnego	Data i numer posiedzeń								Ogółem
		1	2	3	4	5	6	7	8	
		18.9. 23r.	3.10. 23r.	15.10. 23r.	5.11. 23r.	26.11. 23r.	4.12. 23r.	12.12. 23r.	18.12. 23r.	
1	Dworzniecki Klem. . .	1	1	1	1	1	—	—	1	6
2	Garliński Wład., dr. . .	1	1	—	1	1	1	—	1	6
3	Kempner Rafał	—	1	—	—	—	—	1	1	3
4	Kuk Ludwik	1	1	—	1	—	1	—	—	4
5	Nowacki Maks.	1	1	1	1	1	1	1	1	8
6	Pałkowski Tad.	1	1	1	—	—	1	1	1	6
7	Pawlak Michał	1	—	1	1	—	1	1	—	5
8	Pfeiffer Seweryn	1	1	1	1	1	—	1	1	7
9	Poznański Ch. L.	1	1	1	—	1	—	1	1	6
10	Rapalski Stan.	1	1	—	—	—	—	1	1	4
11	Schweig Samuel, dr. . .	—	1	1	1	1	1	1	1	7
12	Stypulkowski Jan	1	1	1	1	1	1	1	1	8
		10	11	8	8	7	7	9	10	70

1. Wydział Prezydjalny.

Wybrany przez Radę Miejską w dniu 24 lipca 1923 roku nowy Zarząd m. Łodzi na pierwszym organizacyjnym posiedzeniu, odbytem w dniu 27 lipca 1923 roku, postanowił podzielić swe czynności w sposób następujący:

1. p. prezydent M. Cynarski objął przewodnictwo Wydziału Prezydjalnego z Oddziałami do spraw ogólnych, do spraw personalnych i Centralną Ekspedycją, Oddziału Prawnego, Archiwum Miejskiego, Oddziału Prasowego, Biura Ksiąg Stałej Ludności, Urzędu Stanu Cywilnego i Wydziału Statystycznego;

2. p. wiceprezydent W. Wojewódzki — Wydziału Przedsiębiorstw Miejskich i Wydziału Wodociągów i Kanalizacji z Oddziałami Wodociągów, Kanalizacji i Elektro-Mechanicznym;

3. p. wiceprezydent W. Groszkowski — Oddziału Obrachunkowego, Głównej Kasy Miejskiej i Urzędu Mieszkaniowego;

4. p. ławnik Wł. Adamski — Wydziału Opieki Społecznej i Patronatu Prawnego;

5. p. ławnik J. Bednarczyk — Oddziału Gospodarczego i Oddziału Plantacyj Miejskich Wydziału Handlowo-Gospodarczego;

6. p. ławnik K. Folkierski — Wydziału Budownictwa z Oddziałami Głównym, Rachunkowym, Budownictwa, Mechaniczno — Instalacyjnym, Brukarskim, Pomiarów i Zabudowy Miasta oraz Inspekcji Budowlanej;

7. p. ławnik Z. Hajkowski — Oddziału Szkolnictwa i Oddziału Obowiązku Szkolnego Wydziału Oświaty i Kultury;

8. p. ławnik A. Joel — Wydziału Zdrowotności Publicznej i Miejskiego Urzędu Weterynaryjnego;

9. p. ławnik F. Kruczkowski — Oddziału Kultury i Oświaty Powszechnej oraz Komisji Teatralnej;

10. p. ławnik I. Kulamowicz — Wydziału Podatkowego i Miejskiego Urzędu Sekwestracyjnego;

11. p. ławnik J. Muszyński — Oddziału Handlowego Wydziału Handlowo-Gospodarczego.

Nowowybrany Zarząd m. Łodzi postawił sobie między innymi za zadanie uporządkowanie i ulepszenie administracji. Przedstawienie odpowiednich wniosków w tej sprawie powierzono Wydziałowi Prezydjalnemu, obsadziwszy przedtem opróżnione po ustąpieniu p. B. Pilcera stanowisko Dyrektora Zarządu Głównego przez p. J. Zalewskiego, Naczelnika Biura Komisji Powszechnego Nauczania (w dniu 1 listopada 1923 roku).

Wydział Prezydjalny składa się z dwóch Oddziałów: Oddziału do spraw ogólnych i Oddziału do spraw personalnych oraz Centralnej Ekspedycji.

Do kompetencji Oddziału do spraw ogólnych należą:

1. prowadzenie protokołów posiedzeń Magistratu i kontrola nad wykonywaniem uchwał, przez niego powziętych;

2. prowadzenie protokołów posiedzeń Prezydium Magistratu i kontrola nad wykonywaniem uchwał, przez nie powziętych;

3. opracowywanie wniosków na posiedzenia Rady Miejskiej i kontrola nad wykonywaniem uchwał, przez nią powziętych;
4. prowadzenie protokołów konferencji, zwoływanych przez Prezydium Magistratu;
5. opracowywanie meinorjałów do władz nadzorczych w sprawach ogólnych i zasadniczych;
6. wydawanie instrukcyj, regulaminów biurowych i t. p. rozporządzeń. obowiązujących wszystkie Wydziały i Oddziały Magistratu;
7. kontrola nad cechami rzemieślniczymi;
8. kontrola nad działalnością poszczególnych Wydziałów i Oddziałów Magistratu m. Łodzi.

Do kompetencji Oddziału do spraw personalnych należy:

1. załatwianie spraw, związanych z angażowaniem, zwalnianiem, karaniem i awansowaniem pracowników miejskich;
2. prowadzenie ewidencji ogółu pracowników miejskich i sprawowanie kontroli nad nimi;
3. asygnowanie poborów pracownikom administracyjnym;
4. załatwianie spraw, związanych z udzielaniem pracownikom miejskim urlopów, pożyczek i zaliczek na poczet pensyj;
5. prowadzenie aktów osobistych urzędników miejskich;
6. załatwianie spraw, związanych z ubezpieczeniem w Kasie Chorych m. Łodzi ogółu pracowników miejskich.

Do kompetencji Centralnej Ekspedycji należy:

1. przyjmowanie, segregowanie i wysyłanie do odpowiednich Wydziałów korespondencji, nadchodzącej do Magistratu, oraz
2. przyjmowanie, segregowanie i wysyłanie do odpowiednich urzędów, instytucji i osób prywatnych korespondencji, wychodzącej z Magistratu.

Oddział do spraw ogólnych, liczący 12 urzędników, postawił sobie za zadanie: opracowanie regulaminu obrad Magistratu, Prezydium Magistratu oraz delegacji Wydziałów, statutów organizacyjnych Wydziałów Magistratu oraz instrukcyj biurowych (o prowadzeniu dziennika, korespondencji, protokołów posiedzeń, rachunkowości i t. p.). Wprawdzie wydano już poprzednio sporo okólników, traktujących o tych sprawach, dotychczas jednak nie zcałono je w konkretne przepisy. W okresie sprawozdawczym Oddział do spraw ogólnych zajęty był zbieraniem materiałów, niezbędnych do opracowania tych statutów, regulaminów, instrukcji i rozporządzeń.

W okresie sprawozdawczym wydał Oddział do spraw ogólnych 20 okólników, w których omówiono między innymi następujące sprawy:

- a) adsyłania przez poszczególne Wydziały wniosków na posiedzenia Magistratu;
- b) korespondowania z Radą Miejską, Województwem Łódzkim i Ministerstwami;
- c) kompletowania okólników i rozporządzeń Magistratu;
- d) nadsyłania sprawozdań z działalności Wydziałów;
- e) reorganizacji Centralnej Ekspedycji;
- f) podpisywania korespondencji i zarządzeń kasowych;
- g) informowania opinii publicznej za pośrednictwem Oddziału Prasowego o działalności Magistratu m. Łodzi, i t. p.

Magistrat odbył w okresie sprawozdawczym 44 posiedzeń, na których powziął 894 uchwał. Rozpatrzył 894 wniosków, przyjął do wiadomości 249 komunikatów i zatwierdził 666 rachunków.

Wydział Prezydyjalny wniósł na posiedzenia Magistratu 213 wniosków, Wydział Finansowy — 137, Wydział Oświaty i Kultury — 144, Wydział Opieki Społecznej — 32, Wydział Budownictwa — 132, Wydział Zdrowotności Publicznej — 105, Wydział Gospodarczy — 61, Urząd Stanu Cywilnego — 8, Urząd Mieszkaniowy — 6, Wydział Przedsiębiorstw Miejskich — 49, Wydział Handlowy — 7. — Jak z powyższego zestawienia wynika, najwięcej materiału na posiedzenia Magistratu dostarczył Wydział Prezydyjalny wraz z członkami Prezydium Magistratu, najmniej (bo nic) Wydział Statystyczny, co się tłumaczy charakterem jego pracy.

Prezydium Magistratu odbyło w okresie sprawozdawczym 35 posiedzeń, na których powzięto 1007 uchwał.

Oddział do spraw personalnych wydał w okresie sprawozdawczym 20 okólników, w których omówił między innymi następujące sprawy:

- a) podwyżki poborów służbowych;
- b) terminu wypłaty poborów służbowych;
- c) sposobu pobierania państwowego podatku dochodowego od pracowników miejskich;
- d) kontroli pracowników miejskich, i t. p.

W dniu 15 listopada 1923 roku łącznie z Wydziałem Statystycznym przeprowadzono rejestrację wszystkich pracowników Zarządu Miejskiego. Wyniki tej rejestracji będą niebawem opublikowane.

Najważniejszymi zadaniami Oddziału do spraw personalnych jest: a) opracowanie przepisów wykonawczych do „Przepisów o prawach i obowiązkach pracowników miejskich”, b) opracowanie „Regulaminu służbowego Magistratu m. Łodzi” oraz c) ustalenie etatów urzędników, oficjalistów i robotników miejskich. Prace te są obecnie w toku; w okresie sprawozdawczym zbierano niezbędne do opracowania przepisów i ustalenia etatów materiały. Opracowanie tych przepisów jest jednak uzależnione od zatwierdzenia przez Radę Miejską poprawionych przez specjalnie wyłonioną przez Magistrat komisję „Przepisów o prawach i obowiązkach pracowników Zarządu Miejskiego” oraz statutów organizacyjnych poszczególnych Wydziałów Magistratu.

Centralna Ekspedycja została w okresie sprawozdawczym zreorganizowana:

- 1) opracowano statut organizacyjny Centralnej Ekspedycji Magistratu m. Łodzi;
- 2) opracowano instrukcję dla gości Centralnej Ekspedycji;
- 3) poczyniono starania, mające na celu zcentralizowanie w Centralnej Ekspedycji wszystkich gości, których część dotychczas jeszcze zatrudniona była przez poszczególne Wydziały i Oddziały Magistratu, wreszcie
- 4) rzucono myśl przeszkolenia wszystkich gości Magistratu przez Komisję, złożoną z 3 wyższych urzędników miejskich.

Jak z powyższego widać, z chwilą nastania normalnych warunków ekonomicznych Wydział Prezydyjalny wystąpić zamierza do Prezydium Magistratu z szeregiem wniosków, które — po uzyskaniu aprobaty Magistratu wzgl. Rady Miejskiej — przyczynią się do uporządkowania administracji miejskiej.

Oddział Prasowy.

Zmiana kadencji samorządowej, dokonana w końcu lipca r. ub. i związane z nią przesunięcia polityczne na terenie Rady Miejskiej i Magistratu, wywołały — jak należało zresztą przewidywać — gwałtowną opozycję i wyraźną niechęć względem nowych władz komunalnych wśród pewnej części prasy łódzkiej. Opozycja ta (słabnąca wszakże w miarę upływu czasu) manifestowała się z początku prawie codziennie szeregiem artykułów i notatek dziennikarskich, bardzo ostrych i bezwzględnych w formie, w treści zaś — opartych często na bezpodstawnych domniemaniach, fantastycznych przewidywaniach — i uprzedzeniach, nawet najzupełniej osobistych.

W tych warunkach zadania Oddziału Prasowego stały się szczególnie trudne i odpowiedzialne. Sprostowania i wyjaśnienia, przesyłane redakcjom pism opozycyjnych były albo pomijane milczeniem, albo też stawały się objektem złośliwych replik i komentarzy. Niechęć swą, żywioną ogólnie dla władz miejskich, przenosiły wydawnictwa opozycyjne presonalnie nawet na urzędniczy personel Oddziału Prasowego, a opuszczony przecinek w biuletynach Oddziału lub błąd korektorski był często kroć wystarczającym pretekstem do krytyki i persyflaży „działalności” Oddziału, „magistrackich porządków” i t. p. Do takiego systemu ataków prasowych — Oddział Prasowy zmuszony był odpowiednio przystosować metodę obrony władz miejskich. Zamiast przeciwdziałania drogą sprostowań i zaprzeczeń, których trzebaby codziennie wysyłać po kilka lub kilkanaście, bez wielkiej przytem nadziei na wywołanie pożądanego efektu, — Oddział Prasowy wzmógł znacznie swą ogólną działalność informacyjną, dążąc do tego, by niemal każda dziennikarska wzmianka krytyczna była prostowana wprawdzie nie bezpośrednio, lecz w sposób pośredni, przez podanie ścisłych i rzeczowych dat, dotyczących poruszanej kwestji. Metoda taka zaznajamiała ogół obywateli z istotnym stanem rzeczy w danej dziedzinie gospodarki miejskiej i naprawiała pewne szkody moralne, wynikające z nierzeczowych wystąpień. Przytem wspomnieć należy, że wzmianki Oddziału Prasowego są drukowane prawie zawsze przez wszystkie pisma codzienne (polskie, niemieckie i żydowskie), podczas gdy bezpośrednie sprostowania umieszcza ewentualnie tylko dziennik, do którego zostało przesłane.

Dla ścisłości zaznaczymy, że bojowy ton wydawnictw opozycyjnych w stosunku do władz miejskich — b. znacznie osłabł w miesiącach ostatnich. Obecnie od czasu do czasu tylko mamy do czynienia ze sporadycznymi wystąpieniami na tematy, pachnące parodniową sensacją, — jeneralny natomiast atak na wszystkie odcinki komunalnego frontu najwyraźniej załamał się i stracił na rozmachu. Jedyny stąd wniosek: że działania i poczynania naszego samorządu dają coraz mniej powodów do krytyki ze strony nawet najbardziej uprzedzonych.

Podstawą działalności informacyjnej Oddziału Prasowego nie jest wszakże tylko akcja obronna przeciwko nieuzasadnionym wystąpieniom prasy miejscowej. Pojmując swe zadania i obowiązki daleko szerzej, kierownictwo Oddziału Prasowego czyni wszelkie możliwe wysiłki, by w biuletynach codziennych Oddziału, rozsyłanych wszystkim wydawnictwom i agencjom prasowym łódzkim, odzwierciadlał się jak najpełniej i najobiektywniej całokształt gospodarki komunalnej, by — słowem — biuletyny te były jak gdyby codzienną kroniką i przeglądem wszystkich tych spraw samorządowych, które interesować mogą ogół obywateli miasta,

a nawet kraju. Że te usiłowania nie idą na marne, tego dowodem bardzo szerokie wyzyskiwanie informacji Oddziału Prasowego przez prasę lokalną, a nawet — nierzadkie wypadki rozpowszechniania niektórych wiadomości o ogólniejszem znaczeniu przez urzędową Polską Agencję Telegraficzną. W ten sposób podtrzymywany jest z dnia na dzień stały kontakt władz komunalnych z szeroką opinią publiczną, co właśnie jest bodaj zasadniczą *raison d'être* Oddziału Prasowego Magistratu. Jako moment charakterystyczny, przytoczymy, że najobficiej i najchętniej z biuletynów miejskich korzystają — wydawnictwa opozycyjne... W celu rozszerzenia objętości biuletynów codziennych Oddział Prasowy zorganizował z d. 1. IX. 23 r. służbę reporterską, którą pełni jeden z pracowników Oddziału. Jak wynika z przeprowadzonej przez Oddział Prasowy statystyki, największej ilości materiału informacyjnego dostarczają wydziały: Prezydjalny, Oświaty i Kultury, Zdrowotn. Publicznej i Statystyczny.

Oddział Prasowy Magistratu stanowi jednocześnie — jak wiadomo — redakcję i administrację „Dziennika Zarządu m. Łodzi”. W okresie sprawozdawczym wydano 26 numerów, „Dziennika”, każdy objętości 16 stron i o nakładzie 700 egzemplarzy. Z tych 700 egz. — około 400 otrzymują prenumeratorzy płatni, miejscowi i zamiejscowi, pozostałe służą do użytku pp. radnych, członków Magistratu oraz biur i instytucyj miejskich. Koszt wydania jednego numeru „Dziennika” osiągnął w styczniu r. b. maksymalną sumę 165,000,000 (w sierpniu 1,729,000.— mk.), przy cenie 250,000 mk. za egzemplarz pojedynczy (w sierpniu 1000 mk.) i 1,000,000 mk. prenumeraty miesięcznej. Na treść numerów „Dziennika Zarządu m. Łodzi” składają się artykuły teoretyczne i rozmowy z zakresu spraw samorządowych i społecznych, sprawozdania z poszczególnych Wydziałów i Oddziałów Magistratu, obwieszczenia i okólniki Magistratu, protokoły obrad Rady Miejskiej, ustawy i rozporządzenia władz państwowych, pozostające w związku z gospodarką miejską, kronika, przegląd życia samorządowego i t. d.

Działalność Oddziału Prasowego w okresie sprawozdawczym (od 1. VIII. 23. — 31. I. 24) przedstawia się cyfrowo jak następuje: Biuletynów codziennych wysłano ogółem — 149; biuletyny te zawierały 1086 artykułów, notatek i wzmianek, dotyczących spraw komunalnych. Sprostowań do poszczególnych redakcyj wystosowano — 28. Zarchiwizowano 2595 publikacyj. Wydano 26 numerów „Dziennika Zarządu m. Łodzi”.

Prócz spraw bieżących, o których była mowa wyżej, Oddział Prasowy przeprowadził w okresie sprawozdawczym ankietę na temat organizacji służby prasowej samorządów i wydawnictw komunalnych miejskich. Po opracowaniu wyników ankiety, zostały one opublikowane w numerze 12 „Dziennika Zarządu m. Łodzi”. Na Oddziale Prasowym spoczął również obowiązek redakcyjnego opracowania numeru sprawozdawczego, który obecnie czytelnikom prezentujemy.

Przewodniczącym Oddziału Prasowego jest p. prezydent M. Cybarski. Kierownik Oddziału pozostaje w stałym, codziennym kontakcie z p. prezydentem oraz biurem prezydjalnem. Wszelkie publikacje i biuletyny Oddziału Prasowego przedkładane są p. prezydentowi do uprzedniej aprobaty.

Oddział Prawny.

Od dnia 1 sierpnia 1923 r. do dnia 1 lutego 1924 r. Oddział Prawny na żądanie Wydziałów Magistratu, zbadał 265 rozmaitych spraw i wydał co do nich opinie prawne.

W tym okresie stawano w sądach dla obrony spraw miejskich: w sprawach cywilnych — 25 i karnych — 83 razy.

Rozpatrzone 76 kontraktów i umów, zawartych przez Magistrat.

Biuro Ksiąg Stałej Ludności.

Niezałatwiona dotąd, a już wielokrotnie monitowana przez nas sprawa opracowania nowej instrukcji dla biur ksiąg stałej ludności — w dalszym ciągu utrudnia bieg spraw w naszym biurze, szczególnie w wypadkach przesiedlenia się do tutejszej gminy osób, pochodzących z b. zaborów pruskiego i austriackiego.

Z okresem sprawozdawczym zbiega się data ogłoszenia Ustawy (z dn. 11/8. 1923 r.) o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, na której podstawie biuro, pobierając na początku okresu sprawozdawczego opłaty za wydawane wyciągi w wysokości Mk. 9.000.—, doprowadziło je na dzień 1 lutego r. b. do Mk. 2,700.000.—, pokrywając w ten sposób przeszło 52 proc. wydatków na utrzymanie biura.

W tym też okresie biuro przystąpiło do kompletowania swego archiwum dowodami metrykalnymi, których tutejsze parafie od pewnego czasu z braku odpowiednich funduszy nie przedstawiają.

W okresie sprawozdawczym załatwiono:

- 1) korespondencyj sądowych w sprawach uprzednich karalności 1400,
- 2) korespondencyj w sprawach zapadłych wyroków 580,
- 3) korespondencyj z Komisarjatem Rządu w sprawach przynależności gminnej 680,
- 4) wyciągów z ksiąg stałej ludności na żądanie instytucyj państwowych 145,
- 5) korespondencyj w sprawach nadania i utraty obywatelstwa 220,
- 6) dowodów metrykalnych 3600,
- 7) wezwań w sprawach uzupełnienia ksiąg stałej ludności 4000,
- 8) korespondencyj w sprawach dowodów metrykalnych 3200,
- 9) korespondencyj z innemi związkami samorządowemi w sprawach przynależności gminnej i uzupełnienia ksiąg stałej ludności, 3500,
- 10) kwestjonariuszy Wydziału Opieki Społecznej 470,
- 11) wydano dokumentów z ksiąg stałej ludności 6700.

2. Wydział Zdrow. Publ.

Organizacja.

Z dniem 9 sierpnia 1923 roku rozpoczyna się nowy rozdział prac Samorządu Miejskiego na polu zdrowotności publicznej, w II giej kadencji Rady Miejskiej z powszechnych wyborów. W dniu tym po raz pierwszy zbiera się delegacja Wydziału Zdrowotności Publicznej, składająca się z 18 radnych, desygnowanych przez Radę Miejską, 5 obywateli, powołanych przez Magistrat i Radę Miejską, oraz 3 członków Magistratu, z których jeden, mianowicie p. Aleksander Joel, zostaje Przewodniczącym Wydziału Zdrowotności Publicznej.

Celem ułatwienia swych prac delegacja Wydziału Zdrowotności Publicznej podzieliła się na 2 główne Komisje: a) Komisję Lekarską, jako organ opiniodawczy w sprawach lekarskich, sanitarnych i zdrowotnych, rekrutującą się wyłącznie z przedstawicieli świata lekarskiego, b) Komisję Gospodarczą, jako organ doradczy i opiniodawczy w sprawach, dotyczących gospodarki majątkiem miejskim we wszystkich instytucjach Wydziału Zdrowotności Publicznej.

Niezależnie od tych 2-ch Komisyj powołano następujące: a) Komisję dla ustalania stawek szpitalnych i innych opłat, b) Komisję dla zwalniania z opłat za różne świadczenia Wydziału Zdrowotności Publicznej, c) Radę Sekcji do Walki z Jaglicą, d) Radę Sekcji do Walki z Gruźlicą, e) Podkomisję lekarzy sanitarnych.

Jednocześnie Wydział Zdrowotności Publicznej podzielony został na następujące działy:

- 1) Dział Sanitarny z Inspektorem Sanitarnym m. Łodzi na czele,
- 2) Dział Szpitalnictwa z inspektorem Szpitalnictwa Miejskiego na czele,
- 3) Dział Weterynaryjny z Inspektorem Weterynaryjnym m. Łodzi na czele,
- 4) Dział do spraw ogólnych z Naczelnikiem Wydziału na czele.

Zgodnie z podziałem czynności prace Wydziału Zdrow. Publicznej szły w 4-ch zasadniczych kierunkach:

- 1) sanitarno-lekarski, obejmujący walkę z szerzeniem się chorób zakaźnych i zapobieganie im,
- 2) szpitalno-gospodarczy, obejmujący organizację i zarząd szpitalami, ambulatorjami, laboratorium, prosektorjum, miejską apteką i t. d.,
- 3) sanitarno-weterynaryjny, obejmujący walkę z szerzeniem się chorób zakaźnych wśród zwierząt i zapobieganie im, oraz nadzór nad miastem i rzeźniami pod względem sanitarno-weterynaryjnym,
- 4) administracyjno-prawny, obejmujący całokształt działalności Wydz. Zdrow. Publ. i czuwający nad wykonywaniem ustaw w zakresie sanitarno-lekarskim, uchwał delegacji W. Z. P., oraz kontrolujący gospodarkę finansowo-budżetową Wydziału Zdrowotności Publicznej, nadto prowadzący Dział Rewindykacji i Kosztów Kuracyjnych.

Działalność.

W okresie sprawozdawczym działalność Wydziału Zdrowotności Publicznej rozrosła się znakomicie, co znalazło swój wyraz w wydajności prac delegacji Wydz. Zdrow. Publ., która odbyła 11 posiedzeń, na których powzięto 239 uchwał.

Z głównych spraw, poza działalnością poszczególnych działów, należy wymienić opracowanie następujących regulaminów sanitarno-porządkowych:

- 1) regulamin sanitarno-porządkowy dla pralni miejskich,
- 2) " " o urządzeniu i utrzymaniu stajen w m. Łodzi,
- 3) przepisy o urządzaniu i utrzymywaniu składów kości i szmat w m. Łodzi,
- 4) przepisy o urządzaniu lodowni,
- 5) " dla zakładów, wyrabiających wody gazowe, lemoniady i inne napoje chłodzące;
- 6) " dla sklepów sprzedających napoje gazowe,
- 7) " " cukierń, herbaciarni, mleczarni, restauracyj, sklepów z nabiałem i kawiarni,
- 8) " " sklepów z produktami spożywczymi,
- 9) " " zakładów wyrabiających cukry,
- 10) " " " " " ocet,
- 11) " " handlu ulicznego na terenie m. Łodzi,
- 12) " " sprzedaży ryb,
- 13) " " kawiarni,
- 14) " " sklepów rzeźniczych, masarskich i zakładów, wyrabiających wędliny.

W programie prac, zakreślonych przez obecną delegację Wydziału Zdrowotności Publicznej, znajdują się następujące wnioski:

- 1) w sprawie budowy powszechnego szpitala miejskiego na 2250 łóżek, na przestrzeni 337,500 mtr. kwadr., t. j. 33,75 hektarów, przy zachowaniu warunków minimum 150 metr. kwadr. powierzchni na 1 łóżko,
- 2) w sprawie budowy Sanatorium dla lekko-gruźliczych, co najmniej na 100 łóżek, przy zachowaniu warunków, że na chorego w stosunku sunę do wymagań szpitali ogólnych, należy zachować poczwórną przestrzeń, t. j. około 5 hektarów ogólnej przestrzeni, a w razie wzniesienia podobnego Sanatorium dla dzieci, razem około 20 hkt.; prócz powyższego Wydział Zdrow. Publ. przygotował wnioski w przedmiocie zapotrzebowania terenowych na budowę zakładu dezynfekcyjno-sterylizacyjnego (pół hkt. ziemi), instytutu dla badania przedmiotów pierwszej potrzeby (1/5 hkt.), zakładu położniczego (4 hkt.), lecznicy dla zwierząt (1 hkt.), 2-ch łaźni ludowych (4,8 hkt.).

W sprawach administracyjno-karnych w okresie sprawozdawczym Wydział Zdrow. Publ., dzięki sprężystemu kierownictwu Działu Sanitarnego, ujawnił niemalą energję, kierując do Komisarjatu Rządu na m. Łódź 198 wniosków celem pociągnięcia do odpowiedzialności karnej różnych osób w sprawie nieprzestrzegania przepisów sanitarnych na posesjach nieruchomości łódzkich, oraz 398 wniosków celem pociągnięcia do odpowiedzialności różnych osób za nieprzestrzeganie przepisów weterynaryjno-sanitarnych.

Pod względem finansowym, pomimo trudności w dziedzinie fiskalnej gospodarki municypalnej, w związku z deprecjacją marki polskiej, Magistrat nie ograniczył wydatków na prowadzenie agend Wydziału

Zdrow. Publ., dzięki czemu nie tylko nie zmniejszyły one swojej działalności, lecz, w związku z natężeniem epidemii różnych chorób, znacznie ją rozszerzyły, pomimo tego, że z tytułu świadczeń dla Kasy Chorych w okresie sprawozdawczym zapisano na straty za leczenie członków Kasy Chorych kwotę mk. 13.530.767,519.—, umorzono przez Komisję dla zwalniania z opłat ubogich mieszkańców m. Łodzi, kwotę mk. 4.990.615,140.— przy zaksięgowaniu na rachunek ubogich żydów, przynależnych do gmin zamiejscowych, mk. 1.122.761.255.—, na rachunek leczonych o nieustalonej przynależności gminnej mk. 3.303.907 389.—, przy przekazaniu do rozrachunku Magistratowi z Kasą Chorych, po odliczeniu 50 proc. ustępstwa mk. 22.015.516.385.— i wysłaniu rachunków do gmin zamiejscowych ogółem na sumę mk. 29 583.301.443.— i do instytucji państwowych na ogólną sumę mk. 10.123.148 287.—.

W czasie resie sprawozdawczym wyrewindykowano od gmin zamiejscowych i od chorych, leczących się na rachunek własny, sumę mk. 9.786 089.333.—.

W wykonaniu ustawy z dnia 6 grudnia 1923 roku, Wydział Zdrowotności Publ. z dniem 1-go stycznia 1924 roku zwaloryzował wszelkie opłaty za świadczenia Wydz. Zdrow. Publ., opracowując specjalne przepisy o zastosowaniu stałej jednostki obliczeniowej, które już uzyskały sankcję Rady Miejskiej.

Pod względem gospodarczym Wydz. Zdrow. Publ., z wyjątkiem pierwszych 2-ech tygodni stycznia 1924 roku, kiedy to podczas zawiei i burz śnieżnych utrudniona została komunikacja, stał na wysokości zadania, posiadając bogate składnice, zabezpieczone w prowianty spożywcze, materiały opałowe, towary włókiennicze i materiały techniczne oraz materiały opatrunkowo-lekarskie.

Przeprowadzono zasadę, że składnice Wydz. Zdrow. Publ. muszą posiadać zapasów wszelkich artykułów co najmniej na okres 2-tygodniowy, zaś magazyny, wzgl. spiżarnie szpitalne zapasy artykułów spożywczych i opałowych co najmniej na okres 1-go tygodnia.

Jeżeli dodamy do tego, że w okresie sprawozdawczym opracowane zostały zupełnie dokładne jadłospisy dla chorych i personelu szpitalnego, z wyliczeniem norm odżywczych, oraz kalorystycznych, to przyjąć musimy do przekonania, że sprawa aprowizacji oraz odżywiania chorych odpowiadała wszelkim wymaganiom pod względem lekarskim.

Dla przykładowo przytaczamy tu poniższe dane:

w listopadzie 1923 roku w Sanatorium dla lekko-gruźliczych chorych przypadało wartości odżywczej w kalorjach na jedną osobę w ciągu jednego dnia	3,800,77
w czem białko	160,14
tluszczów	99,67
węglowodanów	640,37

Stosunek personelu do chorych:

chorych — 77,4% personelu — 22,6%. Na jedną osobę personelu przypada 3,4 chorych.

w listopadzie 1923 roku w szpitalu św. Aleksandra przypadało wartości odżywczej w kalorjach na jedną osobę w przeciągu jednego dnia 2,524,56 |

Przeciętna ilość składowych w gramach na 1 osobę na 1 dzień była następująca:

białko	191,80
tluszcze	67,96
węglowodanów	315,82

W październiku 1923 roku w szpitalu w Radogoszczu przypadało wartości odżywczej w kalorjach na 1 osobę w przeciągu 1-go dnia 2,614,31
Przeciętna ilość składowych w gramach na 1 osobę i 1 dzień:

białka	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	141,299
tluszczów	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	66,261
węglowodanu	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	446,77

Stosunek personelu do chorych:

chorych — 80,06 proc., personelu — 19,4 proc. Na jedną osobę personelu przypadało 4,1 chorych.

W październiku 1923 roku w szpitalu dla chorych chirurgicznych przypadało wartości odżywczej w kalorjach na jedną osobę w przeciągu 1-go dnia 3,073,40

Przeciętna ilość składowych w gramach na jedną osobę i jeden dzień wynosi:

białka	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	121,55
tluszczów	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	85,35
węglowodanów	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	508,16

Stosunek personelu do chorych:

chorych — 66,9 proc., personelu — 33,1 proc. Na jedną osobę personelu przypadało 2 chorych.

Miejska Apteka Szpitalna w miesiącu wrześniu 1923 roku wydała środków lekarskich dla wszystkich instytucji Wydz. Zdrow. Publ., oraz innych Wydziałów Magistrackich, na sumę mk. 402,079,440.—, w miesiącu październiku 1923 r. wydała za mk. 1,779,264,520.—, w listopadzie 1923 r. wydała za mk. 4,048,556,300.—, w grudniu 1923 roku wydała za mk. 7,049,197,800.—.

Z zestawienia tego wynika, że w okresie 6-miesięcznym Oddział Szpitalnictwa okazał pomoc ludności miasta w 110620 wypadkach.

W okresie sprawozdawczym przeżywała Łódź silną epidemię tyfusu brzuszego, a co za tem idzie posiadała znaczną ilość chorych tyfusowych, wobec czego należało wszystkim tym chorym zabezpieczyć miejsce w szpitalu; dzięki posiadaniu szpitala zapasowego przewieziono do niego chorych z gruźlicą otwartą z jednego baraku w szp. w Radogoszczu, a barak ten chwilowo przeznaczono dla chorych tyfusowych; z chwilą zmniejszenia się epidemii tyfusu brzuszego szpital zapasowy w styczniu b. r. został ponownie zamknięty.

Jako fakt dodatni za działalności szpitalnictwa łódzkiego zauważyć należy fakt nieodmawiania pomocy szpitalnej chorym z gruźlicą otwartą. Aczkolwiek wyniki leczenia szpitalnego w tego rodzaju wypadkach dają bardzo nikle rezultaty, jednak wyeliminowanie takiego chorego z otoczenia domowego, a temsamem usunięcie źródła zarażania całej rodziny, ma doniosłe znaczenie w sensie zapobiegawczym, jako jeden ze sposobów z tą straszną chorobą; w akcji tej doniosłą rolę odgrywa Sekcja do Walki z Gruźlicą, która zupełnie bezpłatnie przeprowadza szczegółowe badania chorych płucnych, robi analizy płwociny, krwi, kieruje chorych potrzebujących leczenia szpitalnego, do odpowiednich zakładów, w zależności od okresu choroby, lecz szczególnie gruźlicę gruczołów za pomocą t. zw. lampy Kisch'a poucza chorych i otoczenie, jak mają postępować, jak obchodzić się z płwociną, jak dbać o czystość powietrza i mieszkania. W zrozumieniu tej doniosłej sprawy — walki z gruźlicą Magistrat zakupił jeszcze 1 lampę Kisch'a dla oddziału gruźlicy kostnej w szp. w Radogoszczu; lampa ta z fabryki w Jenie została już do Łodzi wysłana. W okresie sprawozdawczym W. Z. P., troszcząc się o zdrowie

działwy szkół powszechnych, uruchomił w lokalu przy ul. Gdańskiej 83 Ambulatorjum Dentystyczne dla dzieci szkół powszechnych; narazie funkcjonują 2 fotele dentystyczne. Ponieważ jednak frekwencja znacznie się zwiększa, w najbliższej przyszłości trzeba będzie uruchomić III-ci fotel, już nabyty wraz z całym kompletem instrumentów; w obecnej chwili brak lokalu staje temu na przeszkodzie. W zamierzeniach swych na przyszłość Oddział Szpitalnictwa stawia na pierwszym miejscu sprawę budowy własnego powszechnego szpitala na 2000 łóżek, a przynajmniej zapoczątkowanie tej budowy; obecnie specjalna komisja, składająca się z członków Rady Miejskiej, Magistratu i obywateli, obraduje nad sprawą wyboru miejsca pod projektowany szpital.

Z nadzieją trwałej stabilizacji marki polskiej i otrzymania w najbliższej przyszłości zdrowego pieniądza wiąże się sprawa ułożenia realnego budżetu, w którego ramach możnaby zaopatrzyć szpitale w odpowiednią ilość produktów, bielizny, opału oraz w najkonieczniejsze urządzenia lecznicze.

W miarę sanacji Skarbu, uzdrowienia finansów komunalnych, uchwalenia przez ciała ustawodawcze nowej projektowanej ustawy o samorządzie, bezwątpienia, jeden z najważniejszych działów gospodarki miejskiej — zabezpieczenie ludności dostatecznej i racjonalnej pomocy lekarskiej, a w szczególności szpitalnej, znaczne uczyni postępy.

Miejska Pralnia Mechaniczna wyprała w miesiącu wrześniu 1923 roku dla instytucji Wydziałów Zdrow. Publ. i innych Wydz. Magistrackich

	—	5.018 kg. bielizny
przy wydatku	mk.	80.288.000
w listopadzie 1923 roku	—	4.795 kg. bielizny
przy wydatku	mk.	503.475.000

Miejska Szwalnia w miesiącu wrześniu 1923 roku uszyła dla instytucji Wydz. Zdrow. Publ.:

76 szlafroków, 66 fartuchów, 26 marynarek, 603 ręczników, 32 poszewek, 44 koszul męskich, 118 kap, 8 magowników, przy wydatku mk. 228.002.118.—

W miesiącu grudniu 1923 roku uszyła: podkładów 88, fartuchów pielęgniarских 100, poszewek 124, kap 56, koszul 39, malowników 12, przy wydatku łącznie ogólnym mk. 1.954.868.400.— Niezależnie od powyższego Szwalnia Miejska dokonywała naprawy bielizny dla wszystkich instytucji Wydz. Zdrow. Publ.

Z dniem 1-go grudnia 1923 roku otworzony został przy Wydz. Zdrow. Publ. pododdział Chowania Zwłok osób zmarłych w szpitalach miejskich, ubogich mieszkańców m. Łodzi.

Jednocześnie przy Warsztatach Reparacyjnych otworzono oddział wyrobu trumien, których koszt jest o 50% tańszy, aniżeli u przedsiębiorcy prywatnego. Następujące szczegółowe sprawozdania z działalności poszczególnych oddziałów W. Z. P. należy oświetlać działalność Samorządu Łódzkiego na polu zdrowotności publicznej.

A. Oddział Szpitalnictwa.

Miejskie szpitalnictwo w Łodzi znajduje się w zupełnie odrębnych warunkach, prawie w niczem nawet niezblizonych do warunków innych większych miast polskich, gdyż stworzone zostało w warunkach niezwykle trudnych w latach wojny 1914—1920 r. z niczego. Łódź, wtedy przeszło

półmilionowe miasto, miała jeden jedyny mały szpitalik miejski dla chorych zakaźnych w małym drewnianym starym budynku miejskim przy ul. Łąkowej (gdzie obecnie mieści się Prosektorjum); poza tem był szpital powiatowy, reszta — szpitale społeczne, fabryczne i prywatne. Warszawa, Poznań, Kraków, Lublin, Piotrków, Kalisz i t. p., nawet większość miast powiatowych, miały większe lub mniejsze budynki szpitalne, z których wiele dzisiaj nie odpowiada już nowoczesnym wymaganiom, ale były to bądź co bądź własne szpitale, czy to miejskie, czy to powiatowe. Łódź, przeszło półmilionowe miasto, miała tak jak i inne miasta powiatowe, z ludnością około 10000 mieszkańców, powiatowy szpital św. Aleksandra na 80 łóżek i miejski szpital dla chorych zakaźnych na 40 łóżek. (Dokładniejsze dane w tej sprawie znajdzie czytelnik w art. „Szpitalnictwo Miejskie w okresie samorządu“ w Dzienniku Zarządu m. Łodzi r. 1923 № 18, 19 i 20).

Ten brak własnego budynku szpitalnego odgrywa dominującą rolę w całokształcie szpitalnictwa miejskiego, zarówno pod względem naukowym, ponieważ utrudnia pracę lekarzy (gdyż wszelkie nowoczesne urządzenia należałoby zaprowadzać we wszystkich miejskich szpitalach), jak pod względem gospodarczym, gdyż znakomicie zwiększa wydatki, zmuszając do znacznie liczniejszego personelu administracyjnego, a po części i lekarskiego, co najważniejsze zaś uniemożliwia dokonywanie znaczniejszych ulepszeń w budynkach cudzych.

Okres sprawozdawczy przypadł na czas pod względem finansowo-gospodarczym bardzo ciężki ogólnie, a tembardziej dla kasy miejskiej, ze względu na katastrofalny spadek marki polskiej, i w związku z tym faktem należy rozpatrywać wszelkie poczynania Zarządu miasta w dziedzinie szpitalnictwa. Chodziło z łatwo zrozumiałych względów już nie o inwestycje i udoskonalenia, wymagające znacznych nakładów pieniężnych, lecz o utrzymanie tego, co było z wielkim wysiłkiem i niemalą pracą zrobiona, o niezmnieszanie ilości łóżek w szpitalach miejskich, a temsamem o usunięcie konieczności odmowy chorym potrzebującym kuracji szpitalnej, o nieuszczerplanie bezpłatnej pomocy ambulatoryjnej tak dla ubogich mieszkańców miasta, nienależących do Kasy Chorych m. Łodzi, jak i dla licznych rzesz wychowanców szkół powszechnych. Obecnie w szpitalach miejskich mamy około 1000 łóżek, mianowicie: szpital w Radogoszczu dla chorych zakaźnych, wewnętrznych, z gruźlicą otwartą i kostną 430 łóżek, szpital przy ul. Drewnowskiej 75, dla chorych z cierpieniami chirurgicznymi, kobiecymi, ocznymi i wewnętrznymi — 155 łóżek, szpital św. Aleksandra dla chorych z cierpieniami skórnymi, wenerycznymi i otwartą gruźlicą — 120 łóżek, sanatorium w Chojnach dla lekko-gruźliczych ma 80 łóżek, szpital zapasowy przy ul. Zakątnej 44, otwierany tylko w razie koniecznej potrzeby — 60 łóżek, Zbiornia Miejska przy ul. Zakątnej 44 — pierwsza pomoc i przytułek dla osłabionych, głodnych, bezdomnych i t. p. — 24 łóżka, prócz tego podczas 5 letnich miesięcy funkcjonuje w Chojnach letnie sanatorium dla dzieci szkolnych, zagrożonych gruźlicą, na 90 łóżek. Prócz tych 1000 łóżek miasto korzysta ze szpitali społecznych, jak szpital dla dzieci „Anny-Marji“, gdzie chorzy skierowani przez Wydz. Zdrow. Publ. stanowią 38% ogółu chorych, szpital im. małż. Poznańskich — 41%, szpital w Kochanówce — 50%, szpital Ewangelicki 4½%, Zakład Położniczy przy ul. Prez. Narutowicza 60 — 40%, Zakład Położniczy przy ul. Sienkiewicza 83 — 90%. W Ewangelickim Zakładzie dla epileptyków przebywa 24 chorych na rachunek Magistratu, w Zakładzie Psychiatrycznym w Kocborowie około 200 chorych, w Tworkach i Warcie — 15.

Ogółem na dzień 1 stycznia 1924 roku było w szpitalach miejskich 600 chorych, w szpitalach społecznych i państwowych, miejscowych jak i zamiejscowych, 518 chorych, razem 1118 chorych.

W okresie sprawozdawczym korzystała z usług zakładów Oddziału Szpitalnictwa następująca ilość osób:

1) w szpitalach miejskich leczyło się	5202 chorych
którzy przebyli 132515 dni	
2) w szpitalach prywatnych leczyło się	1924 „
którzy przebyli 94804 dni	
3) w amb. miejskich dla dorosł. udziel. porad	22105 „
4) w ambulat. dla dzieci szkolnych	44175 „
5) w ambulatorjum dla chor. na jęgl.	26494 „
6) w ambulatorjum dentystycznym	2974 „
7) w Sekcji do Walki z Gruźlicą	2543 „
8) w Odświeżalni	741 „
9) Pogotowie Rat. udzieliło pomocy	2176 „
10) Miejski Oddz. Przew. Ch. przewiózł	2286 „

110620 chorych

B. Dział Sanitarny.

W ciągu pierwszego półroczu kadencji nowych władz miejskich Dział Sanitarny W. Z. P. uległ kardynalnej reorganizacji i znacznemu przeobrażeniu, gdyż ze skromnego referatu został znacznie rozszerzony i postawiony na należnem mu miejscu, jako dowód właściwego zrozumienia przez władze miejskie doniosłości spraw sanitarnych miasta. Sprawy zasadniczej natury, zdążającej do uzdrowotnienia miasta, a dokonane przez Dział Sanitarny W. Z. P. w ciągu minionego półroczu, dadzą się ująć w następujące punkty:

- 1) rozszerzenie Działu Sanitarnego i jego wyodrębnienie z przekazaniem mu spraw Izby Odkażającej, zakładów kąpielowych, Sekcji do Walki z Jęglą. Domu Izolacyjnego i Miejskiej Pracowni Bakterjologicznej,
- 2) zorganizowanie pracy Dozorów Sanitarnych, powiększenie personelu Dozorów i ujednostajnienie księzkowości,
- 3) przeprowadzanie od szeregu miesięcy planowej i systematycznej akcji przeciwtyfusowej,
- 4) walka z jęglą.

Walka z tyfusem brzusznym, której Dział Sanitarny W. Z. P. poświęcił dużo uwagi, sił i energii, wymaga szczegółowego omówienia: Stały wzrost ilości zachorowań na tyfus brzuszny, datujący się od lipca 1923 r. (lipiec 51 zachorowań, sierpień 90, wrzesień 189, październik 299) zmusił Dział Sanitarny do obmyślenia i przeprowadzenia planowej akcji przeciwtyfusowej. Już 26 października odbyto specjalną w tym celu konferencję (przy udziale Dyrekt. Woj. Urzędu Zdrowia, kierown. Państw. Zakł. Higieny, dyrekt. Zakładu dla Badania Żywności i przedstawicieli Oddziału Budown. i Kanaliz.), na której omówiono ogólne wytyczne akcji przeciwtyfusowej; prócz tego na tygodniowych posiedzeniach lekarzy sanitarnych opracowano szczegóły walki z tyf. brzusznym. Ustalono tym sposobem następujący plan walki z tyf. brzusznym:

- 1) jaknajszerszą propagandę zasad higieny w związku z tyfusem brzusznym,

2) przeprowadzenie systematycznego badania studzien pod względem technicznym,

3) badanie chemiczne i bakterjologiczne wody studziennej w domach zakażonych,

4) stosowanie szczepień przeciwtyfusowych w jaknajszerszym zakresie,

5) ścisła izolacja chorych (w wyjątkowych wypadkach pozostawianie chorych w domu)

6) konieczność odkażania dolów ustępowych, ścieków i studzien. Zgodnie z przytoczonym planem,¹ dotychczasowa akcja walki z tyfem brzuszny wyraziła się, jak następuje:

a) (w zakresie propagandy) ogłoszono w prasie miejscowej krótką odezwę do mieszkańców, umieszczano codziennie w gazetach miejscowych szereg krótkich t. zw. przykazań przeciwtyfusowych, które w formie małego plakatu rozlepiono na ulicach miasta, w tramwajach, poczekalniach fabrycznych i szkołach powszechnych; prócz tego przykazania te wyświetlano przez listopad w kinematografach; większe plakaty „jak się ustrzec tyfusu brzuszego” rozlepiono na mieście w tramwajach i szkołach, wreszcie wygłoszono przez lekarzy sanitarnych 2 odczyty o tyf. brzuszny,

b) zbadano 112 studzien pod względem technicznym,

c) zastosowano szczepienia przeciwtyfusowe u 2010 osób dorosłych i u 4014 dzieci w 16 szkołach powszechnych — razem 6024, w tem zaszczepiono wszystkich mieszkańców 14 domów,

d) zbadano chemicznie wodę z 44 studzien, pod względem bakterjologicznym z 41,

e) zostawiano chorych na tyf. brzuszny tylko w wyjątkowych wypadkach:

we wrześniu	zostawiono w domu	35 osób	t. j.	18,5%
w październ.	„	36	„	12 „
„ listopadzie	„	15	„	12,6 „
„ grudniu	„	8	„	17 „
„ styczniu 1924r.	„	3	„	12,5 „

Jako skutek omówionej akcji przeciwtyfusowej, zanotować należy znaczny spadek zachorowań na tyf. brzuszny, począwszy od listopada i trwający dotychczas, jak o tem świadczy następujące zestawienie:

od 15.X.	— 21.X.	— 90 zachorowań
„ 22.X.	— 28.X.	— 89 „
„ 29.X.	— 4.XI.	— 46 „
„ 5.XI.	— 11.XI.	— 32 „
„ 12.XI.	— 18.XI.	— 29 „
„ 19.XI.	— 26.XI.	— 26 „
„ 27.XI.	— 2.XII.	— 16 „
„ 3.XII.	— 9.XII.	— 10 „
„ 10.XII.	— 16.XII.	— 11 „
„ 17.XII.	— 23.XII.	— 8 „
„ 24.XII.	— 31.XII.	— 9 „
„ 1.I.	— 7.I.	— 11 „
„ 8.I.	— 14.I.	— 7 „
„ 15.I.	— 21.I.	— 8 „
„ 22.I.	— 28.I.	— 8 „
„ 29.I.	— 4.II.	— 7 „

O ile planowa i systematyczna akcja przeciwtyfusowa mogła być rozwinięta na szerszą skalę, o tyle **plan walki z jaglicą** nie został dotychczas całkowicie przeprowadzony. Rada Sekcji do Walki z Jaglicą, rozpoczynając swą ożywioną działalność w październiku 1923 r., powzięła szereg uchwał dotyczących uporządkowania rejestracji świeżych zachorowań, zawiadomień o jaglicy przez lekarzy praktykujących, wydano wreszcie i rozplakatowano ulotkę o jaglicy, — jednak wszystkie te środki noszą cechę pracy wstępnej, właściwa zaś praca realna, polegająca w pierwszym rzędzie na konieczności systematycznego badania okulistycznego dzieci szkół powszechnych dotychczas nie mogła być zrealizowana.

Dozory Sanitarne z fazy pierwotnej swej organizacji uległy skonsolidowaniu; rozszerzono ich kompetencję i ujednolicono pracę, dzięki czemu zwł. w ostatnich miesiącach ubiegłego roku widzimy intensywną i wzmożoną pracę Dozorów, stanowiących bardzo ważną instytucję dla zapewnienia należytej opieki sanitarnej miastu. Wprowadzenie instytucji kontrolerów sanitarnych umożliwi częstsze sprawdzanie sanitarne posesyj w mieście, da możliwość zwrócenia bacniejszej uwagi na higienę mieszkań, zwł. w najuboższych dzielnicach miasta, i będzie znacznym krokiem naprzód ku uzdrowotnieniu miasta.

Wreszcie podkreślić należy działalność sprawnie działającej Miejskiej Izby Odkazującej, która dzięki należytemu wyszkoleniu dezynfektorów i odpowiedniemu kierownictwu bardzo dobrze wywiązuje się z swego zadania, stanowiąc bardzo ważną placówkę, znakomicie pomagającą w skutecznej walce z chorobami zakaźnymi w mieście.—

C. Urząd Weterynaryjny.

Na terenie miasta Łodzi ujawniono następujące choroby zakaźne zwierząt: 1) zarazę płucną bydła rogatego, 2) nosaciznę koni, 3) świerzby koni, 4) cholerę drobiu, 5) wściekliznę psów.

Celem zwalczania przeprowadzano codziennie łowienie psów, nieopatrzonych w kagańce i nieprowadzonych na smyczy (wbrew rozporządzeniu Komisarjatu Rządu). Złowiono i zniszczono 617 psów.

Na targowisku obejrzano 3095 koni.

Na stacjach kolejowych w Łodzi zbadano: zwierząt różnych 22008, ptactwa 57174, skór 14947 oraz różnych produktów zwierzęcych 31961 kg. i 658 beczek lub worków.

Przy kontroli sanitarno-weterynaryjnej jatek, masarni, stajen, gosiarni, chlewni, obór i rzeźni dla ptactwa dokonano razem 2082 oględzin, nadto lekarze weterynar. przyjmowali udział w 90 komisjach.

Celem polepszenia stanu sanitarnego miasta uregulowano, przez wydanie przepisów obowiązujących, sprawę utrzymywania stajen oraz składów kości i szmat.

Uprzątnięto z miasta i zniszczono 131 trupów zwierzęcych.

Rzeźnia Miejska:

Zbadano przed i po uboju 45652 zwierząt. Mięsa przywozowego zbadano 43876 kg.

U zabitych zwierząt stwierdzono następujące choroby: gruźlicę u 672 sztuk bydła rog. (na 6033) i 191 sztuk trzody chlewnej, trychiny u 44, węgry u 93 sztuk trzody chlewnej, nosaciznę u 4 koni, zarazę płucną u 22 sztuk bydła rog. i inne choroby u 1086 zwierząt.

Rzeźnia Bałucka:

Poddano ubojowi 44095 zwierząt, przyczem stwierdzono: gruźlicę u 995 szt. bydła (na 10781) u 59 owiec i kóz i 114 świń, trychiny u 10 i węgry u 43 sztuk trzody chlewnej, nosaciznę u 3 koni, zarazę płucną u 17 sztuk bydła rog. inne choroby u 2286 zwierząt. Mięsa przywozowego zbadano 83 tusz.

Celem wzmocnienia dozoru weterynaryjnego nad ubojem i oględzinami mięsa, z dniem 1 grudnia 1923 roku został otworzony nowy etat II-go lekarza weter. w Rzeźni Bałuckiej.

3. Wydział Ośw. i Kultury.

Działalność Wydziału w okresie sprawozdawczym — w myśl poprzednio nakreślonej linii — skierowana została ku pogłębieniu pracy w podległych instytucjach i agendach.

Z ważniejszych wypadków, jakie w ubiegłym kwartale poza codzienną pracą, polegającą na zaspokajaniu potrzeb instytucyj, miały miejsce, należy wymienić: otwarcie pracowni przyrodniczej dla działwy szkolnej przy ul. Radwańskiej 19; oddanie do użytku szkolnego gmachu przy ul. Konstantynowskiej № 27; wprowadzenie w życie uchwały Rady Miejskiej o obowiązkiem dokształcaniu w szkołach wieczornych młodzieży rocznika 1908 i 1909, która nie ukończyła kursu szkoły powszechnej; wznowienie po dokonaniu gruntownych przeróbek i rozszerzeniu lokalu działalności Miejskiego Kinematografu Oświatowego i otwarcie 3-ej wypożyczalni książek dla dzieci i młodzieży przy ul. Zagajnikowej № 32.

Delegacja Wydziału Oświaty i Kultury odbyła w okresie sprawozdawczym 6 posiedzeń, mianowicie: 9, 23, 27 i 30 października, oraz 13 i 27 listopada.

Do ważniejszych uchwał, jakie na tych posiedzeniach zapadły, należy zaliczyć — uchwałę w sprawie roztoczenia większej opieki nad wychowaniem przedszkolnem w ochronach, subsydjowanych przez Magistrat, — w sprawie zorganizowania jednorocznego kursu śpiewu dla nauczycielstwa szkół powszechnych, — w sprawie otwarcia dwu nowych wypożyczalni książek dla dzieci i młodzieży, — w sprawie otwarcia czytelnictwa i biblioteki dla dorosłych, — w sprawie podniesienia dobrowolnego dodatku miejskiego dla nauczycielstwa szkół pomocniczych specjalnych i t. d.

Sprawozdania z działalności poszczególnych Oddziałów przedstawiają się jak następuje:

A. Oddział Szkolnictwa.

W dziedzinie wychowania przedszkolnego działalność Oddziału Szkolnictwa w okresie sprawozdawczym zmierzała do ujednolajnienia metod wychowania w przyjętych pod względem wychowawczym **ochronach**. W tym celu przeprowadzona została z inicjatywy Oddziału Szkolnictwa fachowa wizytacja ochron przez p. J. M. Łabęcką, kierowniczkę miejscowego Seminarjum Państwowego dla Ochroniarek. Wystosowane były odezwy do wszystkich ochroniarek, pozostających na etacie miejskim, do wzięcia udziału w zwiedzeniu wystawy ochrony — przedszkola, zorganizowanej w czasie feryj B. N. w Warszawie, i do wzięcia udziału w konferencji wychowawczyń ochron, zorganizowanej przez dyrekcję miejscowego Seminarjum dla ochroniarek. Tą drogą pragnęliśmy zainteresować personel wychowawczy ochron, pozostających pod opieką Oddziału Szkolnictwa, najnowszymi metodami stosowanymi na tym poziomie wychowania.

Ogólna liczba ochron, przyjętych przez miasto pod względem wychowawczym, wynosiła w okresie sprawozdawczym 17-cie, z czego

chrześcijańskich 14, żydowskich 3. Na etacie Oddziału Szkolnictwa były 24 ochroniarki w ochronach chrześcijańskich i 7 — w ochronach żydowskich.

Na ogólną liczbę ochron z własnych gmachów korzysta 6 ochron, pozostałe mieszczą się w lokalach wynajętych, najczęściej nieodpowiednich. Obok braku odpowiednich lokali, brak pomocy naukowych staje na przeszkodzie normalnemu rozwojowi ochron.

Zdając sobie sprawę ze wszystkich niedomagań omawianych ochron, Oddział Szkolnictwa zamierza zorganizować szereg wzorowych ochron-przedszkoli, planowo w mieście rozmieszczonych. Zrealizowanie jednak tych zamierzeń związane jest ściśle z kwestją uzyskania odpowiednich lokali.

Przejęte przez Oddział Szkolnictwa pod względem wychowawczym ochrony w miarę możliwości zaopatrywane są w najniezbędniejsze pomoce naukowe. Na przyszłość zamierzamy zapewnić im stałą opiekę lekarsko-higieniczną, narówni ze szkołami powszechnymi.

W zakresie szkolnictwa powszechnego działalność Oddziału w okresie sprawozdawczym wyrażała się przede wszystkim w zaspokajaniu potrzeb gospodarczych szkół. Kończono rozpoczęte w poprzednim okresie remonty lokali i mebli szkolnych.

W okresie sprawozdawczym oddano na użytek **szkoły powszechnej** im. Ks. Konarskiego nowowynbudowany gmach przy ul. **Konstantynowskiej 27.**

Poza świadczeniami, wynikającymi z obowiązujących ustaw szkolnych, Oddział Szkolnictwa prowadzi cały szereg instytucyj szkolnych, wyłącznie z funduszków miejskich utrzymywanych.

W okresie sprawozdawczym rozwinęła w całej pełni działalność **swą Miejską Pracownią Przyrodniczą** dla szkół powszechnych. W centrali i 3 filjach pracowni w różnych punktach miasta położonych odbywają się systematyczne zajęcia dla nauczycielstwa szkół powszechnych, pod kierunkiem kierownika pracowni, i dla wszystkich uczniów starszych klas szkół powszechnych pod kierunkiem nauczycielstwa. Pracownie zostały zaopatrzone w szereg nowych przyrządów do ćwiczeń fizyko-chemicznych i urządzeń (instalacja gazowa w pracowni przy ul. Radwańskiej 19), umożliwiających coraz bardziej normalne prowadzenie zajęć i dostosowanie ich w całej pełni do wymagań programu szkolnego.

Wyłącznie z funduszków miejskich utrzymywana jest **Szkoła Pracy**, placówka eksperymentalna, szkoła o programie szkół powszechnych, w której stosowane są najnowsze zdobycze pedagogiki. Specjalną opieką otacza Oddział Szkolnictwa **4 szkoły** powszechne **specjalne** dla dzieci niedorozwiniętych, moralnie zaniedbanych i głuchoniemych oraz 3 szkoły przeznaczone specjalnie dla dzieci chorych na jaglicę. W okresie sprawozdawczym przyznano nauczycielstwu tych szkół specjalny dodatek z funduszków miejskich, czterokrotnie przewyższający dodatek, jaki ogół nauczycielstwa z funduszków miejskich otrzymuje.

Dla dziewcząt 7-klas szkół powszechnych Oddział prowadzi **Szkołę gospodarstwa domowego**, której zadaniem jest przygotowanie dziewcząt kończących szkołę powszechną do umiejętnego i racjonalnego prowadzenia gospodarki w domu. Obok wykładów teoretycznych z zakresu higieny i chemii życia codziennego, prowadzona jest w szkole praktyczna nauka gotowania, pieczenia, kroju, szycia, prania i t. d.

W prowadzonej przy Szkole Pracy **Miejskiej Pracowni Robót Ręcznych** dla nauczycielstwa szkół powszechnych program został przystosowany do wymagań Ministerstwa O. P. Jednocześnie Oddział poczy-

nił starania w Kuratorjum Okr. Szk. Łódzk. w celu wyjednania dla słuchaczy, którzy kurs ukończą, świadectw, uprawniających do nauczania robót ręcznych w publicznych szkołach powszechnych. Brak odpowiedzi ze strony Kuratorjum i niemożność zapewnienia nauczycielstwu, że świadectwa otrzymają, wpływa ujemnie na frekwencję w pracowni, do tego stopnia, że Oddział zdecydował od d. 1 stycznia zamiast dwu grup dotychczas prowadzonych uruchomić tylko jedną.

Miejskie **Szkolnictwo średnie** rozwija się normalnie. Podkreślić należy, że w okresie sprawozdawczym wszystkie średnie szkoły miejskie: Gimnazjum, Szkoła Handlowa, Seminarjum Nauczycielskie Męskie i Żeńskie powiększyły zasób posiadanych pomocy naukowych i bibliotek szkolnych z funduszków zebranych od uczniów. Danina ta wyznaczona na pierwsze półrocze b. r. szk. w wysokości zaledwie 250.000 mk. od ucznia przyniosła dość poważne naówczas sumy i przeznaczona była w zupełności do dyspozycji Rady Pedagogicznej każdej szkoły na pomoce naukowe.

Zorganizowana z początkiem roku szkolnego **bursa** dla najbiedniejszych uczniów miejskich **szkół średnich**, prowadzona jest nadal. Korzystało z niej w okresie sprawozdawczym 25 chłopców.—

W okresie sprawozdawczym organizacja pracy oraz skład osobisty **Sekcji Higieny Szkolnej** nie uległy zmianie.

Począwszy od 1 września 1923 r. lekarze wraz z higienistkami przystąpili do ogólnego przeglądu wszystkich dzieci szkół powszechnych. Jednocześnie w myśl rozporządzenia Wojewódzkiego Urzędu Zdrowia w sprawie nieprzyjmowania do szkół dziatwy, która nie miała powtórnie szczepionej ospy, lekarze sporządzili wykazy wspomnianych dzieci (12000) z zamiarem przystąpienia w m. październiku do szczepienia, lecz wskutek niełnadesłania w swoim czasie limfy, postanowienie to musiano odwołać. Sporządzono również wykazy dzieci źle odżywianych (6648 dz.) i przesłano je do Wydziału Opieki Społecznej, który prowadzi akcję dożywiania najbiedniejszej dziatwy. W związku z powziętą przez Wydział Zdrowotności Publicznej akcją przeciwtyfusową lekarze higieniści na wniosek d-ra Starzyńskiego przeprowadzili w 16-tu szkołach szczepienie ochronne przeciw tyfusowi brzuszemu. Poza tem lekarze przeprowadzili indywidualne badania dziatwy szkolnej. Ogółem lekarze odwiedzili szkoły 1053 razy; podczas bytności w szkołach przejrano 1340 oddz. rannych i 571 popołudniowych.

Higienistki szkolne odwiedziły szkoły 1608 razy i podczas bytności w szkołach przejrzały 2884 oddz. ranne i 1567 popołudn., ostrzyżono 3476 dzieci, wysłano do kąpeli 42676 dzieci, odwiedzone brudnych mieszkań 496, odwiedzone 823 dzieci chorych.

W okresie sprawozdawczym choroby zakaźne wśród dzieci wyraziły się cyfrowo:

przysusznica	18	dur plamisty	3
krztusiec	24	gruźlica płuc	87
grypa	51	blonica	13
angina	53	róża	5
odra	47	ospa wietrzna	32
czerwonka	5	plonica	37
świerzb	240	dur brzuszny	124
strupień	6		

Zestawienie danych statystycznych z roku 1922/23 z danymi obecnego okresu sprawozdawczego stwierdza powodzenie akcji walki z jaglicą wśród dziatwy szkolnej, mianowicie: w roku szkolnym 1922/23 zakwalifikowano do szkół jaglicznych 2196 dzieci, zaś w okresie sprawozdawczym tylko 416.

W okresie sprawozdawczym odbyto pod przewodnictwem naczelnego lekarza 4 posiedzenia lekarzy i 6 posiedzeń higienistek szkolnych. Na jednym z posiedzeń lekarskich dr. Mikłaszewski wygłosił referat o alkoholizacji dzieci 14 dzielnicy lekarskiej. W związku z tem powstał wniosek przeprowadzenia piśmiennej ankiety o alkoholizacji wśród dziatwy wszystkich szkół powszechnych.

B. Miejska Pracownia Psychologiczna.

W okresie sprawozdawczym przeprowadziła Miejska Pracownia Psychologiczna badania dzieci, przesyłanych stale przez 2 dni w tygodniu przez Komisję Powszechnego Nauczania:

1) Dzieci o niedorozwoju umysłowym zbadano metodą Bineta—Simona 19 dzieci

2) Sprawdzono niezdolność uczęszczania do szkoły:

a) dzieci chorych umysłowo 30 "

b) " " fizycznie 9 "

c) " " z wadami wymowy 24 "

W pozostałe dni tygodnia przeprowadzono:

1) Powtórne badania metodą Bineta-Simona dzieci ze szkół pomocniczych dla stwierdzenia, jak się rozwijają w warunkach, odpowiadających ich umysłowości 84 "

2) W celu zakwalifikowania do szkół pomocniczych dzieci uznanych przez szkoły za niedorozwinięte, zbadano metodą Bineta-Simona 63 "

3) W celu skalibrowania polskiej skali metrycznej w dalszym ciągu przeprowadzono badania dzieci normalnych. Badanie jednego dziecka trwa 2 godziny

zbadano — 13 letnich 22 "

— 12 letnich 29 "

4) W myśl uchwały Wydziału Wykonawczego Komisji Powszechnego Nauczania opracowano arkusz obserwacyjny dla dzieci moralnie zaniedbanych. W części ogólnej oparto się na porównawczym rozpatrzeniu bardzo obszernej literatury zagranicznej. W części specjalnej dostosowano arkusz do celów, wskazanych w statucie szkoły dla moralnie zaniedbanych (N. 78). Arkusz obserwacyjny po wypełnieniu go da obraz środowiska, z którego dziecko pochodzi, i pod którego wpływami przebywa, oraz dokładną charakterystykę samego dziecka. Uwzględniono specjalnie zarzucone im braki psychiczne (kłamstwo, kradzież, włóczęgostwo, podniecenia płciowe) i t. d.

5) Przystąpiono do prac przygotowawczych dla badania zdolności zawodowej młodzieży, kończącej szkoły powszechne: 1) ułożono program badań, 2) sporządzono szkic przyrządów, które mają być wykonane w Łodzi, 3) obecnie wykonywa się rysunki i inne pomoce, które będą używane do zamierzonych prób psychologicznych.

Po ukończeniu prac przygotowawczych, otrzymaniu przyrządów druków, etc. Pracownia przystąpi do wypróbowania metody.

6) Dla stwierdzenia, jaka ilość dzieci z defektami umysłowymi i fizycznymi znajduje się w szkołach rozesłano kwestionariusze do wszystkich szkół powszechnych.

7. Sporządzono spis dzieci głuchoniemych,

zakwalifikow. do klasy artykulacyjnej. Obydwa te spisy przesłano do Komisji Powszechnego Nauczania z wnioskiem uruchomienia 2-ch klas artykulacyjnych na Bałutach i w śródmieściu.

8) W dalszym ciągu uzupełniano zniszczone przy badaniu rysunki i pomoce etc. i sporządzano nową tablicę do metody Sante de Sanctis.

9. Odbyto z kierowniczką Pracowni 3 konferencje w godzinach poza biurowych, na których laborantki odczytywały opracowane przez siebie referaty. Tematy wskazane poprzednio przez kierowniczkę dotyczyły naukowego opracowania materiału, zebranego przez Pracownię.

C. Oddział Obowiązku Szkolnego.

Po okresie gorączkowej pracy we wrześniu nad ostateczną regulacją oddziałów w szkołach powsz. miejskich, Komisja Powszechnego Nauczania przystąpiła do prac, związanych z rozciągnięciem w 1923/24 r. szk. przymusu dokształcenia na młodocianych, urodz. w 1908 i 1909 r. Na zasadzie odnośnej uchwały Rady Miejskiej m. Łodzi z dnia 27/IX-23 już w dniu 2 gim października ukazało się na murach miasta obwieszczenie, uświadamiające mieszkańców o obowiązku dokształcenia 15-to i 16-to letniej młodzieży płci obojga, która nie ukończyła pełnego kursu nauk wg. programu szkoły powszechnej. Od obowiązku dokształcenia zwolniono młodzież, uczącą się nadal w normalnych szkołach, czy to powszechnych, czy średnich. Pozostałą młodzież zapisano z urzędu do Wieczornych Szkół Dokształcających wzgl. Zawodowych, w zależności od zawodu czy rodzaju zatrudnienia młodocianego. Dokonanie przydziału młodocianych do szkół wieczornych sprawiło Komisji niemałą trudność, a to ze względu na to, że w chwili dokonywania przydziału karta Komisji nie była jeszcze uzupełniona danymi, którzy z młodocianych uczęszczają nadal do szkół, komisja nie posiadała danych co do rodzaju zatrudnienia młodocianych, którzy wystąpili ze szkół. Ażeby otrzymać te niezbędne dane należało wystosować do wszystkich rodziców wzgl. opiekunów młodzieży roczników 1908 i 1909 imienne wezwania do zadeklarowania w biurze Komisji Powszechnego Nauczania o dalszym kształceniu wzgl. zatrudnieniu pracą zarobkową swych dzieci, będących w tym wieku. Po zebraniu tych wszystkich szczegółów przystąpiono do rozsegregowania młodocianych na dwie kategorie: 1-o kwalifikujących się do Wieczornych Szkół Zawodowych i 2-o. kwalifikujących się do Wieczornych Szkół Dokształcających, poczem dokonano właściwego przydziału, w wyniku którego otworzono 53 komplety nowe w szkołach wieczornych. Celem szybszego wypisania i rozesłania nakazów zapisów przez kilkanaście dni personel biurowy zatrudniony był pracą w godzinach nadetatowych.

Dążąc do całkowitego zrealizowania przymusu dokształcenia, Komisja Powszechnego Nauczania poczyniła ponadto kroki, zmierzające do zorganizowania Kompletów Orzekających, któreby rozpatrywały sprawy o niedopełnienia obowiązku dokształcenia. W tym celu odbyła się 6-go października konferencja z przedstawicielami różnych związków tak

pracodawców jak pracowników; na konferencji tej ustalono, które związki reprezentowane będą w Podkomisji Doksztalcania Młodocianych, a które nadesłały tylko asesorów do Kompletów Orzekających. W myśl uchwał konferencji wystosowano odpowiednie pisma do związków o zakomunikowanie nazwisk delegatów do Podkomisji wzgl. asesorów i sprawa posunęła się o tyle naprzód, że w początkach 1924 r. Komplet Orzekający dla rozpatrywania spraw o niedopełnienie obowiązku doksztalcania rozpoczną już swą działalność.

Tymczasem zaś, dla utrwalenia wśród ludności przekonania, że za nieuczęszczanie do szkół wieczornych Komisja Powszechnego Nauczania będzie stosowała takie same kary, jak za nieuczęszczanie do normalnych szkół. odbyło się w dniu 28-go listopada posiedzenie karne, poświęcone specjalnie rozpatrzeniu spraw o niedopełnienie obowiązku doksztalcania terminatorów. Posiedzenie to osiągnęło pożądany skutek, gdyż uświadomiło młodzieży, że nieuczęszczanie na naukę nie ujdzie bezkarnie.

Jednym z ważniejszych wypadków w okresie sprawozdawczym było oddanie do użytku szkolnictwa powszechnego gmachu, wybudowanego przy ul. Konstantynowskiej № 27. W gmachu tym znalazła pomieszczenie szkoła powsz. № 3, mieszcząca się dotąd przy ul. Gdańskiej № 29. W opóźnionym przez szkołę № 3 lokalu przy ul. Gdańskiej została umieszczona szkoła № 155, co znów dało możliwość Komisji otwarcia nowej szkoły № 136, która została umieszczona przy ul. Ogrodowej № 14 w lokalu, zajmowanym dawniej przez szkołę № 155. Dzięki otwarciu szkoły № 136 skasowano w szkołach № 149, 150, 147 i 157 oddziały t. zw. trzeciej zmiany, a tem samem odciążono częściowo lokale szkolne w północnej części miasta.

W dniach 29 i 30 października Komisja Powszechnego Nauczania przeprowadziła egzamin wstępny dla dzieci, uczących się w domu. Do egzaminu wezwano 166 dzieci. Celem egzaminu było stwierdzenie stopnia zaawansowania dzieci w nauce. Wyniki egzaminu posłużą do skontrolowania, czy dzieci poczyniły postępy w nauce domowej.

W m-cu października rozpoczęto rozdawnictwo odzieży i książek między najbiedniejszą dziatwą szkół powszechnych miejskich. Niestety, szczupłe środki materialne, jakimi rozporządza Komisja, nie pozwoliły na szerszą akcję w tym kierunku. Komisja w nielicznych tylko wypadkach wyjątkowej nędzy mogła przyjść z pomocą najbardziej potrzebującym.

W okresie sprawozdawczym obdarzono 64 dzieci bezpłatną odzieżą wzgl. obuwiem.

Oprócz pomocy materialnej w postaci odzieży Komisja Powszechnego Nauczania w pewnych wypadkach wydawała bezpłatnie podręczniki szkolne. Fundusze na zakup podręczników czerpała Komisja z grzywien, nakładanych za niespełnienie obowiązku szkolnego. I tutaj, jednak, akcja nie mogła być zakrojona na szerszą skalę, gdyż zbyt nikłe były wpływy z grzywien.

Każdy poszczególny wypadek udzielenia dziecku pomocy materialnej, czy to w postaci odzieży, czy książek, poprzedzało skrupulatne zbadanie warunków materialnych danej rodziny przez Opiekę Szkolną i kierownictwo szkoły. Dopiero na podstawie zebranych w ten sposób informacji Komisja udzielała pomocy.

W dziale orzecznictwa karnego nastąpiła w okresie sprawozdawczym poprawa na lepsze, gdyż, dzięki rozporządzeniu Rady Ministrów z

dnia 22. X. 23. (Dz. U. R. P. № 109 ex 1923), podwyższone zostały 10.000 razy grzywny, (40 mk. i 100 mk.) ustalone w Dekrecie z dnia 7. II. 1919 r. za niedopełnienie obowiązku szkolnego.

Podniesienie wysokości kar pieniężnych umożliwiło zatem Kompletom Orzekającym częstsze wymierzanie grzywien, zamiast kar aresztu, które przedtem musiały być z konieczności stosowane, gdyż wymierzanie grzywien, jako zbyt nikłych, naraziłoby tylko na szwank autorytet Komisji Powszechnego Nauczania.

Dużo pracy miała Komisja z rozpatrzeniem podań o zwolnienie dzieci, świadectw lekarskich i podań o nauczanie domowe, co zresztą, jest stałym zjawiskiem, powtarzającym się na początku każdego roku szkolnego.

Liczbowo praca ta przedstawia się następująco:

do dnia 31. XII. 23 zwolniono od obowiązku szkolnego:

- a) całkowicie 67 dzieci
- b) do końca b. r. szkoln. . . 162 „
- c) terminowo 29 „
- d) z warunkiem uczęszczania
na kursy wieczorowe . . 127 „
- e) z war. nauczania w domu 247 „

W okresie sprawozdawczym Komisja Powszechnego Nauczania odbyła 2 posiedzenia 20 października i 24 listopada. Wydział Wykonawczy Komisji Powszechnego Nauczania odbył 10 posiedzeń: 4, 11, 18, 30 października — 7, 14, 22 listopada i 6, 14 i 20 grudnia.

D. Oddział Kultury i Ośw. Pozaszkolnej.

A) Miejskie Wieczorne Szkoły Powszechne.

Z początkiem roku szkolnego 1923/24 Wydział Oświaty i Kultury zorganizował wieczorne szkoły powszechnego programu pełnej 7-mio klasowej szkoły powszechnej państwowej. Do wieczornych szkół powszechnych przyjmowana jest młodzież od 14 lat (przymusowi rocznika 1908 i 1909), oraz ludzie dorośli. Kończącym klasę 7-mą wydawane będą świadectwa po złożeniu egzaminu przed specjalnie powołaną komisją egzamin. Szkół takich uruchomiono 6. Lekcje w szkołach odbywają się 5 razy w tygodniu po 3 godziny dziennie.

W IV kwartale r. 1923 uczęszczało:

w miesiącu	słuch.	w t e m	
		mężcz.	kobiety
październiku .	875	582	293
listopadzie .	1.075	601	474
grudniu . . .	1.055	581	474

Młodocianych rocznika 1908-9 uczęszczało 581, młodzieży w wieku od lat 16 — 18 — 361 osób, dorosłych 113 osób.

b) Miejskie Wieczorne Szkoły Uzupełniające.

Do Miejskich Wieczornych Szkół Uzupełniających skierowywana jest przez Komisję Powszechnego Nauczania przymusowo młodzież rocz-

nika 1908-9, która zwolniona została z państwowych szkół powszechnych, a jednak nie ukończyła klas 7-u. To też zadaniem szkół uzupełniających jest dopełnianie tych wiadomości, jakie w szkołach powszechnych młodzież wymienionych roczników nie zdobyła. W szkołach uzupełniających wykłady odbywają się 3 razy w tygodniu po 3 godziny dziennie.

Szkół tych w okresie sprawozdawczym uruchomiono 48, w tem: 19 szkół dla młodzieży męskiej, 19 szkół dla młodzieży żeńskiej, oraz w 5 punktach szkoły mieszane dla młodzieży płci obojga.

W poszczególnych miesiącach r. 1923 frekwencja przedstawiała się następująco:

w miesiącu	ogółem słuch.	w t e m	
		chłopców	dziewcząt
październiku . . .	5.153	2.564	2.589
listopadzie . . .	9.449	4.752	4.697
grudniu	9.791	4.930	4.861

Wzrost frekwencji w ostatnich 2-ch miesiącach r. 1923 tłumaczy się tem, że Komisja Powszechnego Nauczania w końcu m. października skierowała przymusowo rocznik 1909, który w roku ubiegłym oraz na początku roku szkolnego 1923/24 nie był jeszcze objęty przymusem.

c) Miejskie Kursy Doksztalcające dla dorosłych.

Na Kursy Doksztalcające przyjmowana jest młodzież od lat 15, oraz ludzie dorośli. Program nauki podzielony jest na 12 semestrów (półroczy). Lekcje odbywają się zasadniczo 3 razy w tygodniu po 2 godziny. Wykładane są: język polski i arytmetyka, oraz pogadanki krajoznawcze. Przy dzielnicach istnieją kółka kulturalno-oświatowe, prowadzone przez samych słuchaczy pod kierunkiem nauczycielstwa.

w miesiącu	uczęszcz. ogółem słuchacz.	w t e m	
		mężcz.	kobiet.
październiku . . .	1.771	1293	478
listopadzie . . .	1.770	1289	481
grudniu	1.624	1172	452

Spadek frekwencji w m. grudniu tłumaczy się zastojem w przemyśle, a przeto i część słuchaczy, jak informowano kierownictwo, wyemigrowała do innych miast.

d) Miejska Szkoła Zawodowa Doksztalcająca dla młodzieży, pracującej w przemyśle, rzemiośle i handlu.

Miejska szkoła zawodowa doksztalcająca istnieje od r. 1919.

Do szkoły tej przyjmowani są: rzemieślnicy (ślusarze, tokarze, kowale, stolarze, szewcy, krawcy i t. p.) subjekci sklepowi, praktykanci biurowi, oraz robotnicy fabryczni (tkacze, przędzalnicy i t. d.). Uczniowie

stosownie do kwalifikacyj naukowych dzielą się na trzy klasy: najniższa I, najwyższa III.

W jednych klasach mieszczą się ślusarze i tokarze, w drugich — elektromonterzy, w trzecich — krawcy i t. d.; słowem, każda klasa odpowiada pewnemu zawodowi, lub grupie pokrewnych zawodów (tkacze i przędzalnicy, ślusarze, tokarze i kowale i t. p.) Celem szkoły jest pogłębianie zakresu wiadomości ogólnych ucznia, oraz danie mu wiadomości, związanych ściśle z jego zawodem. W szkołach wykładane są następujące przedmioty:

1) język polski, z uwzględnieniem stylistyki przemysłowo-handlowej i korespondencji; 2) arytmetyka; 3) kalkulacja; 4) geometria z kreśleniem; 5) krajoznawstwo; 6) rysunki odręczne i zawodowe; 7) elementarne wiadomości z prawa; 8) towaroznawstwo; 9) fizyka; 10) chemia; 11) religia.

Szkoł tych (ognisk) istnieje 8, w tem 7 ognisk dla młodzieży (terminatorów) i dla 1 dorosłych (czeladników).

Ogólna frekwencja wynosiła:

w miesiącu	osób	w t e m	
		meżcz.	kobiet.
październiku . . .	1.646	1.520	126
listopadzie . . .	1.624	1.490	134
grudniu	1.641	1.511	130

W roku szkolnym 1922/23 były czynne tylko 4 ogniska.

e) Miejski Uniwersytet Robotniczy.

Miejski Uniwersytet Robotniczy, powołany został do życia 1 października 1922 roku, jako wyższa uczelnia dla kończących naukę słuchaczy Kursów Doksztalcających, względnie dla abiturjentów szkół powszechnych.

Program wykładów obejmuje: 1) literaturę polską, 2) dzieje kultury, 3) prawo i ekonomję, 4) matematykę praktyczną, 5) wszechświat i człowiek, 6) higienę. Cały materiał naukowy rozłożony jest na 3 lata systematycznej nauki. Drugi rok szkolny rozpoczął się dnia 1 października. Istnieje czynnych 3 komplety I, II, i III. Lekcje odbywają się 4 razy w tygodniu po 3 godziny dziennie.

Frekwencja słuchaczy Uniwersytetu Robotniczego w ciągu 4-go kwartału kalendarzowego przedstawia się następująco:

w miesiącu	ogółem słuch.	w t e m	
		meżcz.	kobiet
w październiku . .	102	45	57
listopadzie	95	42	53
grudniu	88	40	48

W porównaniu z początkiem roku szkolnego 1922 frekwencja wzrosła o 21 osób.

f) Miejska Biblioteka Publiczna.

Specjalną cechą Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi jest jej charakter ściśle naukowy, oraz to, że książki czytane są tylko na miejscu, w specjalnie urządzonych salach. Dostęp do biblioteki mają wszyscy obywatele (z wyjątkiem dzieci i młodzieży do kl. VI-ej) za minimalną opłatą, która w m. grudniu wynosiła mk. 10.000 od osoby. Biblioteka czynna w dni powszednie od godz. 3 pp. do 9 wiecz. Miejska Biblioteka Publiczna łączy w sobie wszystkie księgozbiory samorządowe z Wydziałów Magistratu m. Łodzi, i w wykazach swych ilustruje, temsamem, cały majątek książkowy miejski.

Księgozbiór biblioteki na dzień 1 stycznia 1924 roku przedstawiał się w ilości 24.466 dzieł o 33.552 tomach, z czego skatalogowano ogółem 9.065 dzieł o 10.931 tomach. Większość nieskatalogowanych książek składa się z dzieł i pism naukowych po b. szkołach rosyjskich, różnego rodzaju beletrystyki, książek wątpliwej wartości, oraz z różnych drobnych druków i t. p. Ze zbioru tego czerpie się jednak stale materiał do katalogowania, zaś powieści i literaturę popularno-naukową przekazuje się bibliotekom dziecięcym.

Frekwencja czytelników w poszczególnych miesiącach okresu sprawozdawczego.

w miesiącu	ogółem osób	w t e m	
		meżcz.	kobiet.
październiku . . .	4.056	2.785	1.271
listopadzie . . .	4.070	2.736	1.334
grudniu	2.907	1.922	985

przeczytano w okresie sprawozdawczym dzieł 19.761.

Ponieważ czytelnikami biblioteki jest przeważnie młodzież szkół średnich, przeto spadek frekwencji w m. grudniu wynikł wskutek świąt Bożego Narodzenia, podczas których młodzież mniej czyta, następnie spora ilość studujących wyjeżdża z Łodzi.

g) Miejska Centralna Biblioteka Pedagogiczna.

Miejska Centralna Biblioteka Pedagogiczna zorganizowana została w roku 1921 wyłącznie dla nauczycielstwa szkół powszechnych i średnich miejskich. Księgozbiór ten składa się przeważnie z dzieł pedagogicznych.

Biblioteka Pedagogiczna liczyła na dzień 1 stycznia dzieł 1.710 tomów 1.839, z tego skatalogowano dzieł 1.640, tomów 1.682.

w miesiącu	ogółem czyt.	w t e m	
		meżcz.	kobiet.
w październiku . .	247	101	146
listopadzie . . .	234	101	133
grudniu	205	101	104

Przeczytano w okresie sprawozdawczym 889 tomów.

Miejskie wypożyczalnie książek dla dzieci i młodzieży.

Konieczność istnienia specjalnych wypożyczalni dla dzieci i młodzieży tłumaczy się tem, że między szkołą a biblioteką musi się wytworzyć łączność, gdyż książka jest tym następnym po szkole wychowawcą i nauczycielem, który przez całe życie towarzyszy człowiekowi.

Na gruncie zaś łódzkim teza powyższa znajduje poparcie w istniejącym przymusie szkolnym, który zasadę łączności między szkołą a biblioteką, ze względu na potężną organizację szkolnictwa i 60 tysięczną armję uczącej się dziatwy, wysoce potęguje.

Wypożyczalni tego typu istnieje narazie 3, powinno zaś być conajmniej 20.

h) I Miejska Wypożyczalnia książek dla dzieci i młodzieży przy ul. Piotrkowskiej 223.

I Wypożyczalnia istnieje już od 1 marca 1922 r. Księgozbiór liczy ogółem 3.756 dzieł o 4.024 tomach; z tego skatalogowano 3.784 dzieł o 3.995 tomach.

Frekwencja w okresie sprawozdawczym wynosiła:

w miesiącu	ogółem czyt.	w t e m	
		chłopców	dziewcząt
październiku . . .	3.989	2.813	1.626
listopadzie . . .	4.386	2.474	1.862
grudniu	3.688	2.130	1.508

Frekwencja w czytelni (czytelnicy przychodzący) w okresie sprawozdawczym wynosiła ogółem 2.172 czytelników. Wypożyczono do czytania w okresie sprawozdawczym 18.264 książki.

i) II. Miejska Wypożyczalnia książek dla dzieci i młodzieży, przy ul. Rybnej 14.

II Wypożyczalnię uruchomiono w dniu 1 grudnia 1920 r. Księgozbiór liczy ogółem 4.586 dzieł o 4.646 tomach; z tego skatalogowano 4.418 dzieł, tomów 4.466.

Frekwencja czytelników stałych, wypożyczających książki do domu, w okresie sprawozdawczym wynosi:

w miesiącu	ogółem czyt.	w t e m	
		chłopców	dzieci
październiku . . .	1.830	1.031	799
listopadzie . . .	2.097	1.162	935
grudniu	2.122	1.137	985

Frekwencja czytelników niestałych (w świetlicy) wynosiła 2.784 osób.

Czytelnikami niestałymi są czytelnicy czytający na miejscu w świetlicy. Czytelnicy ci rekrutują się zarówno z czytelników stałych jak i przygodnych. W świetlicy poza cichem czytaniem, urządziła się także czytanka głośna, ilustrowana muzyką i odręcznym rysunkiem, prowadzona przez personel biblioteki. W ciągu roku 1924 urządzono takich czytańek 25 przy udziale 1.445 dzieci.

W okresie sprawozdawczym wypożyczono dzieciom 7.268 książek.

j) III Wypożyczalnia książek dla dzieci i młodzieży przy ul. Zagajnikowej 34-

Uroczyste otwarcie III-ciej Miejskiej Wypożyczalni książek nastąpiło 29 listopada 1923 roku. Praca przygotowawcza w bibliotece trwała od dnia 1 maja 1923 roku. Wypożyczanie książek rozpoczęto w dniu 8 grudnia 1923 roku.

Księgozbiór liczy ogółem 2.464 tomy, z tego skatalogowano dzieł 2.443, tomów 2.462.

Frekwencja czytelników od dnia 8-go grudnia do dnia 31 XII-23 roku: dziewcząt 908 — chłopców 917 -- ogółem 1.820

W tym czasie wypożyczono dzieciom 2.912 dzieł.

k) Muzeum Miejskie przy ul. Piotrkowskiej 91.

Istniejące od roku 1910 Towarzystwo Muzeum Nauki i Sztuki prowadziło samodzielnie muzeum; wobec braku funduszy, w końcu roku 1923 Towarzystwo powyższe rozwiązało się, zaś całkowity majątek muzealny przekazało miastu.

Muzeum powyższe pod nazwą Muzeum Miejskiego otwarto ponownie dla publiczności w dniu 1 września 1923 roku.

Muzeum posiada następujące działy:

- 1) historyczny
- 2) przyrodniczy
- 3) etnograficzny
- 4) przeciwalkoholowy

W okresie sprawozdawczym Muzeum zwiedziło ogółem 12.341 osób, w tem młodzieży szkolnej 10.709 osób, dorosłych 1.632 osób.

Muzeum czynne codziennie prócz poniedziałków od godz. 10 rano do 2 pp. i od 4 do 7 wiecz., zaś w niedziele i święta od godz. 3 do 6 popoł.

l) Poranki dla dzieci szkół powszechnych.

Wzorem lat ubiegłych, Oddział Kultury i Oświaty Pozaszkolnej organizuje wspólnie z nauczycielstwem t. zw. poranki artystyczne i poranki literackie dla dzieci szkół powszechnych. Wykonawcami poranków jest młodzież szkół powszechnych lub średnich.

Poranki odbywają się w Teatrze Miejskim, Teatrze Popularnym, Domu Ludowym i w szkole przy ul. Zagajnikowej 82., w niedziele w godzinach przedpołudniowych.

Wejście na poranki bezpłatne.

W okresie sprawozdawczym urządzono 4 poranki, poświęcone 126 letniej

rocznicy Komisji Edukacji Narodowej, 1 poranek poświęcono 93 letniej rocznicy powstania listopadowego.

Ogółem było obecnych 2200 młodzieży płci obojga.

m) Miejski Kinematograf Oświatowy.

W dniu 25 listopada 1928 r. po gruntownym remoncie lokalu i rozszerzeniu widowni (z 244 miejsc na 500 miejsc) otwarte zostało (po blisko 3 mies. przerwie) dla publiczności Kino Oświatowe, którego zadaniem jest wyświetlanie obrazów treści naukowej, inscenizacja utworów literackich autorów polskich i obcych, oraz obrazy t. zw. rozrywkowe dla młodzieży. Obrazy naukowe, w miarę potrzeby, poprzedzane są krótkimi prelekcjami, muzyka zaś, o ile możliwości, dostosowana jest do treści obrazów.

Kino czynne w dnie powszednie od godz. 2.30 do 10.30 wiecz., zaś w soboty, niedziele i święta od godz. 1.30 popoł.

W okresie sprawozdawczym wyświetlono :

programów naukowych (składane) .	2
propagandowych (przeciwalkoholowe)	1
rozrywkowych	3

Na zakończenie każdego programu naukowego wyświetlany jest krótki obraz treści rozweselającej, zaś do obrazów rozrywkowych filmy naukowe.

Ogółem od dnia 26/XI do 31/XII odbyło się 150 seansów.

Frekwencja wynosiła :

w m. listopadzie ogółem 6.794 os. w tem młodzieży 5304 os. dorosł. 1490 os.
 „ „ „ „ „ 54.694 „ „ „ „ 85.197 „ „ 19.497 „

Ogółem w okresie sprawozdawczym zwiedziło kino 61.488 osób.

n) Teatr Miejski.

Teatr Miejski z początkiem sezonu 1928/24 wydzierżawiony został znanemu dramaturgowi Kazimierzowi Wroczyńskiemu. Miasto pokrywa wydatki na opał, światło, remont gmachu; opłaca czynsz dzierżawny oraz udziela dyrekcji znacznej (do 75 % wskaźnika drożyznianego) subwencji pieniężnej, wypłacanej każdego miesiąca.

W okresie sprawozdawczym wystawiono w Teatrze Miejskim następujące premjery :

w m. październiku	„Ubiierz się naręszcie“	farsa w 1 akcie	Feydeau
„ „ „	„W obliczu śmierci“	dramat 2	„ Savoir
„ „ „	„Jakoś to będzie“	komed. w 3 akt.	Kiedrzyńskiego
„ „ „	„Ten którego biją po twarzy“	dr. 4 akt.	Andrejewa
w m. listopadzie	„Dziady“	dr. w 5 odsł.	Mickiewicza
„ „ „	„Dom osaczony“	„ „ 4 akt.	Fronde
„ „ „	„Szalona dziewczyna“	kom. w 4	„ Gavaulta
„ „ „	„Proces rozwodowy“	„ w 4	„ Garricka
w m. grudniu	„Kordjan“	dr. w 10 odsł.	Słowackiego
„ „ „	„Nauczycielka“	kom. w 3 akt.	Nicodemiego.

Ogółem odbyło się 118 widowisk, w tem: premier 9, zwyczajnych 80, zrzeczeniowych i poniedziałkowych robotniczych 16, uczniowskich 13.

Frekwencja w poszczególnych miesiącach wynosiła:

w m. październiku. . .	19.815 osób
„ „ listopada . . .	18.873 „
„ „ grudniu . . .	22.560 „

Wydatki Magistratu w okresie sprawozdawczym na Teatr Miejski przedstawiają się w sposób następujący:

w m. październiku dzierżawa lokalu 505.484,850 subwencja 478.500.000
opał, światło, i inne wydatki mk. 340.528.080 razem 1.324.512.930.

w m. listopadzie dzierżawa lokalu 872,215.875, subwencja 737.000.000,
opał, światło, i inne wydatki mk. 155,151.675, razem 1,764.867.050.

w m. grudniu dzierżawa lokalu 1,633.902,875, subwencja 1.545.829.000.
opał, światło i inne wydatki mk. 448.518.480, razem 3,628.250.355.

4. Wydział Opieki Społ.

Działalność Wydziału Opieki Społecznej w okresie sprawozdawczym, w zależności od charakteru świadczeń, dzieli się na 3 części: 1) opieka otwarta nad dziećmi, starcami i niezdolnymi do pracy, 2) prowadzenie zakładów wychowawczych miejskich, 3) pomoc instytucjom prywatnym, opiekującym się dziećmi i starcami.

Opieka nad dziećmi polegała na rozdawnictwie obiadów, wysyłaniu chorych do uzdrowisk i urządzaniu półkolonij letnich.

Akcję rozdawnictwa obiadów prowadzono w szkołach powszechnych, które częściowo wysyłały wychowalców na obiady do 4 stałych kuchni, częściowo zaś korzystały z obiadów, dostarczanych do lokali szkół kuchniami polowemi. Akcję dożywiania Wydział prowadził przy współudziale P. A. K. P. D., który pokrywał $\frac{1}{3}$ część wartości zużytych na akcję produktów. Magistrat pokrywał pozostałe $\frac{2}{3}$ wartości oraz koszty administracji tanich kuchni.

Obiady dziatwie wydawano za opłatą lub też bezpłatnie w zależności od stanu materialnego rodziców dzieci. — Opłata za obiady wynosiła w październiku 700 mk. za obiad i stopniowo podnosiła się w zależności od wzrostu drożyzny, wynosząc w lutym r. b. 17.000 mk. — Około 50% obiadów wydawano bezpłatnie. W okresie sprawozdawczym wydawano dzieciom około 6000 obiadów dziennie, dorosłym — 200 dziennie.

Dzieci chore, po uprzednim zakwalifikowaniu przez Sekcję do Walki z Gruźlicą, wysyłano **do uzdrowisk w Busku i Zakopanem**. Niezależnie od tego Magistrat prowadził w okresie sprawozdawczym **własną kolonję leczniczą w Rabce**, dokąd wysyłał dzieci chore na gruźlicę.

Dążąc do należytego wyzyskania właściwości leczniczych Buska, Magistrat nie ograniczał się akcją wysyłania dzieci, lecz wziął udział w budowie kolonji leczniczej w Busku, przystępując do Towarzystwa Budowy w charakterze udziałowca, przyczem ilość udziałów Magistratu z roku na rok wzrasta. W roku bieżącym Magistrat ma w Busku 6 udziałów.—

Do Buska w okresie sprawozdawczym wysłano 21 dzieci.

Do Zakopanego wysłano w okresie sprawozdawczym 44 dzieci. W Zakopanem umieszczano dzieci w Zakładzie Leczniczym Uniwers. Jagiellońskiego.

Kolonję w Rabce Magistrat prowadzi od roku 1922. W okresie sprawozdawczym na kolonji w Rabce przebywało 150 dzieci, których stan zdrowia uległ znacznej poprawie.

Niezależnie od wysyłania do uzdrowisk dzieci, zagrożonych gruźlicą, Wydział wysyłał dzieci chore na jaglicę do Zakładu w Witkowicach. W okresie sprawozdawczym w Witkowicach przebywało na kuracji 39 dzieci.

Nie mając możliwości z powodu trudnych warunków finansowych urządzenia kolonji letniej dla większej ilości dzieci, Wydział rozwiązał tę sprawę przez zorganizowanie **półkolonij letnich**, które w okresie sprawozdawczym urządzone były w parku 3 Maja dla 2000 dzieci. Na pół-

kolonjach przebywały dzieci w wieku szkolnym. Kwalifikowaniem dzieci zajmowali się lekarze higieniści Wydziału Oświaty i Kultury oraz lekarze Kasy Chorych. Półkolonie letnie trwały w ciągu lipca i sierpnia. Dzieci na półkolonjach w dwóch sezonach było około 4000 (Kasy Chorych 500). Półkolonie zorganizowane były w ten sposób, że dziatwa przebywała na nich codziennie prócz niedziel i świąt, od godz. 9 rano do g. 5-ej popoł., otrzymując w tym czasie śniadania, obiady i podwieczorki. W ciągu dnia dzieci urządzały zabawy, gry, śpiewy i t. p. rozrywki pod dozorem specjalnie zaangażowanych higienistek. Półkolonie dały dodatnie wyniki, wyrażające się w znacznym przyroście wagi dzieci (od 0,5 do 2 klg.) oraz w poprawie ogólnego stanu fizycznego.

Opieka nad starcami i niezdolnymi do pracy oraz opieka nad osobami nieposiadającymi środków utrzymania polegała na: rozdawnictwie bezpłatnych obiadów, udzielaniu pomocy lekarskiej w domu i ambulatoryjnej, chowaniu zwłok niezamożnych na koszt miasta, wydawaniu zaświadczeń o stanie materialnym, udzielaniu zapomóg na podróże osobom, powracającym do miejsca stałego mieszkania, udzielaniu porady prawnej i umieszczaniu w Domach starców i kalek.

Udzielanie porad prawnych odbywało się za pośrednictwem istniejącego przy Wydziale Patronatu Prawnego, na którego czele stoi specjalnie zaangażowany przez Magistrat prawnik. Porady prawne polegały na redagowaniu różnych podań i pism do władz sądowych i administracyjnych, udzielaniu ustnej pomocy prawnej oraz na pertraktacjach polubownych między zainteresowanymi stronami. Jeżeli chodzi o charakter spraw, to najczęściej zgłoszeń było w sprawach o alimenty i odszkodowania za pozbawienie pracy.

Oprócz tego Wydział, aczkolwiek w szczytłych ramach, zajmował się **walką z nierządem**, umieszczając osoby, pragnące powrócić na drogę poprawy, w zakładzie wychowawczym w Łagiewnikach pod Krakowem. Niestety, rozwinęciu tej akcji na szerszą skalę przeszkadza brak odpowiedniej własnej instytucji.

W okresie sprawozdawczym Wydział prowadził 7 domów Wychowawczych dla dzieci oraz 2 Przytułki Noclegowe, z których jeden dla kobiet.

Domy Wychowawcze dla dzieci były otoczone specjalną opieką Wydziału, który starał się o to, by stan Domów Wychowawczych pod względami wychowawczym i gospodarczym doprowadzić do możliwej doskonałości.

Dzieci rozmieszczano w Domach Wychowawczych w zależności od wieku. Niemowlęta w Miejskim Żłobku przy ul. Tramwajowej 15, dzieci od 2 do 7 lat w I. Domu Wychow. przy ul. Karolewskiej 51, od lat 7 do 14 w II M. Domu Wychow. przy ul. Kopernika 51, od 14 do 18 lat chłopców w M. Domu Wychowawczym dla Młodzieży, ul. Cmentarna 10a, — dziewczęta w Bursie, ul. Piotrkowska 92.

Niezależnie od powyższych domów Wydział prowadził 2 zakłady o specjalnym charakterze, mianowicie: Internat dla moralnie zaniedbanych chłopców, ul. Nawrot 93, w którym umieszczano dzieci, uczęszczające do szkoły dla mor. zaniedb. dzieci, oraz Dom Wychowawczy dla chorych na jaglicę, przy ul. Wiznera 25/27.

Wydział dąży do zaprowadzenia w Domach Wychowawczych jednolitego systemu wychowawczego, W okresie sprawozdawczym

rozpoczęto częściowe realizowanie tego systemu. Pierwszym etapem było wprowadzenie samorządu wśród wychowawców. Narazie niema jeszcze dostatecznych danych do oceny, o ile samorząd ten uda się w całej pełni utrzymać, gdyż wprowadzenie go w życie napotyka na pewne trudności, wynikające z niedostatecznego przygotowania personelu.

W celu umożliwienia dzieciom korzystania z godziwych rozrywek, Wydział zorganizował w okresie sprawozdawczym bibliotekę fachową oraz zaprenumerował czasopisma jak „Płomyk”, „Druh” i „Przyjaciel Dzieci”. Prócz tego dzieci z Domów Wychowawczych uczęszczają co pewien czas do M. Kina Oświatowego oraz na poranki artystyczne, urządzane przez Wydział Oświaty i Kultury.

Dzieci w wieku do lat 14 uczęszczają do szkół powszechnych, wychowawcy od lat 14 do 18 uczą się rzemiosła bądź w warsztatach, urządzonych przez Wydział, bądź też u prywatnych majstrów, z którymi Wydział zawarł odpowiednie umowy, regulujące warunki praktyki oraz wynagrodzenie.

Własnych warsztatów Wydział posiada 2: szewski i rymarski, który został zorganizowany przez Wydział w listopadzie r. ub.—Warsztatami kierują fachowcy. Warsztat szewski rozwinął się znacznie, wykonując prawie że zupełnie zapotrzebowanie M. Domów Wychowawczych na obuwie. Warsztat rymarski obsługuje stajnię miejska.

Dla umożliwienia Wydziałowi ściślejszego kontaktu z Domami Wychow., Delegacja powołała do życia kuratora przy wszystkich Domach Wychow. W skład kuratorów weszli członkowie Delegacji. Kuratorja rozpatrują sprawy wychowawcze i gospodarcze Domów Wychowawczych, ułatwiając Wydziałowi pracę organizacyjną.

Ponadto Delegacja wyłoniła **Komisję Opieki nad Dzieckiem**, której działalność polega na kontrolowaniu warunków wychowawczych i materialnych dzieci, umieszczanych przez W. O. S. u prywatnych osób na wychowanie, wzgl. oddanych na własność.

Należy wymienić również, że Wydział w celu dania możliwości wychowankom I i II M. Domów Wychow. korzystania z nabożeństw na miejscu, zorganizował w lokalu II Domu Wychow. kaplicę dla wychowawców, w której co niedziela odprawiane są nabożeństwa przez ks. prałata Kaczyńskiego, członka Delegacji Wydziału. Kaplica została poświęcona przez J. E. Ks. Biskupa Tymienieckiego, który ofiarował kielich dla kaplicy.

Z liczby spraw natury gospodarczej, które zostały przez Wydział załatwione w okresie sprawozdawczym, można wyszczególnić następujące: ustalenie norm posiłków dla dzieci i personelu Domów Wychow., opracowanie odpowiednich jadłospisów i wprowadzenie ich w życie, nabycie dla Domów Wychow. materiałów na bieliznę i odzież za sumę mk. 772.000,000 — oraz skóry na obuwie za sumę 100 milionów marek.

Wnioski Wydziału w sprawach gospodarczych akceptowane były przez Komisję Gospodarczą, wyłonioną z ramienia Delegacji Wydziału.

W czasie świąt Bożego Narodzenia urządzono „Gwiazdkę” dla dzieci kosztem 300 milionów marek oraz wprowadzono specjalny jadłospis świąteczny. We wszystkich Domach Wychowawczych urządzono wieczery wigilijne, na których byli obecni] prezydent i wiceprezydenci miasta.

Nie możemy pominąć milczeniem, że Wydział w okresie sprawozdawczym zmuszony był zlikwidować Internat dla moralnie zaniedbanych dziewcząt, znajdujący się przy ul. Piotrkowskiej 92, z powodu braku pomieszczenia na szkołę. — W Internacie przebywało 10 dziewcząt. —

Wydział zwracał się w tej sprawie do Wydziału Oświaty i Kultury, chcąc w ten sposób uzyskać odpowiedni lokal. — Na posiedzeniu, które odbyło się w Wydziale Oświaty i Kultury, postanowiono przeznaczyć na ten cel jedną ze szkół normalnych, lecz z powodu braku dostatecznej ilości kandydatek, projekt powyższy został zaniechany. —

Miejski Dom Noclegowy dla mężczyzn znajduje się przy ul. Łagiewnickiej 25. W okresie sprawozdawczym w Domu Noclegowym przebywało średnio 115 nocujących.

Miejski Dom Noclegowy dla kobiet znajduje się przy ul. Głównej L. 62. Średnia ilość nocujących wynosiła 15 osób dziennie.

Pomoc prywatnym instytucjom dobroczynnym, opiekującym się dziećmi, wyrażała się w okresie sprawozdawczym w udzielaniu subsydjów gotówkowych (internatom dziecięcym) i wydawaniu żywności ochronom.

Internaty dziecięce w liczbie 11 otrzymały ogółem 289,140,000.— marek na 710 dzieci, licząc po 6,000 marek dziennie na dziecko. Wymienione subsydjum wypłacono internatom na m-ce listopad i grudzień roku ub. Za poprzednie m-ce internaty subsydjów nie otrzymały ze względu na to, że P. A. K. P. D. wydawał internatom żywność, wobec czego subsydja ze strony Magistratu nie były konieczne. —

15 ochron otrzymywało od Wydziału żywność na 1050 dzieci dziennie, z której przygotowywano posiłki dla dzieci, uczęszczających do ochron. Pozatem ochrony korzystały z subsydjów gotówkowych, przyznanych im przez Wydział Oświaty i Kultury na personel ochroniarski.

Ponadto Magistrat na wniosek Wydziału przyznał Komitetowi Budowy Sanatorium Inwalidzkiego w Mikuliczynie jednorazowe subsydjum w kwocie 100,000,000.— marek.

W ramach powyższych zamyka się półroczna działalność Wydziału Opieki Społecznej.

Rozpatrując **plany Wydziału na przyszłość**, należy wymienić następujące zamierzenia (obecnie opracowywane):

- 1) budowa własnych gmachów na Domy Wychowawcze
- 2) nabycie placu w Rabce pod budowę sanatorium na 200 miejsc
- 3) zorganizowanie T-wa Opieki nad więźniami
- 4) urządzenie wzorowego Domu Noclegowego
- 5) organizacja warsztatów pracy w celu zwalczania żebractwa
- 6) uruchomienie Miejskiego Domu Starców i Kalek
- 7) zorganizowanie pomocy dla matek karmiących (ochrona macierzyństwa)
- 8) podjęcie starań w celu zorganizowania przez Wydział Oświaty i Kultury szkoły dla moralnie zaniedbanych dziewcząt, przy której Wydział urządzi internat,
- 9) stała akcja pomocy bezrobotnym.

5. Wydział Gospodarczy.

KONTRAKTY.

Komisje, powołane do załatwiania spraw kontraktowych przez poprzedni Magistrat, w działalności swej nie wychodziły ani na jotę poza ramki ustawy mieszkaniowej. Wobec takiego stanowiska około 45 proc. spraw komornianych pozostawało niezadowolonych, co w konsekwencji groziło miastu utratą lokali. Mając powyższe na uwadze, jak również chcąc w pierwszej linii zabezpieczyć dach instytucjom miejskim, Wydział Gospodarczy poddał gruntownej rewizji dotychczas uprawiany sposób traktowania sprawy czynszu i przeprowadził zasadę partycypowania w charakterze lokatora w wydatkach nadzwyczajnych na administrację domów. Sytuacja uległa radykalnej zmianie, gdyż ilość spraw niezadowolonych sięgła zaledwie 1 i pół proc. Kontrakty zawierane były, ze względu na wyczekujące stanowisko właścicieli, na czas krótszy, mianowicie — na kwartał, względnie półrocze, w wyjątkowych wypadkach na okres kilku lat, zwłaszcza, gdy miasto dla celów oszczędnościowych zaprowadziło w lokalach (szkolnych) swoim kosztem oświetlenie elektryczne, a właściciele nie decydowali się na udział w wydatkach.

PLANTACJE MIEJSKIE.

W dotychczasowym systemie rządzenia plantacjami z braku organizacyjnych podstaw wytworzył się chaos, który, oczywiście, nie mógł sprzyjać dalszemu rozwojowi plantacji, gdyż spaczona została przeznaczenie, względnie cel, dla którego są one wogóle powołane. Wydział przeto uważał za swój pierwszy obowiązek przeprowadzić częściową reorganizację, ściśle określając kompetencje jednostek kierujących tak okręgami, jak i całością. Przytem, ze względu na konieczność współpracy szerszego ogółu, powołany został do życia przy Wydziale, jako organ opiniodawczy, Komitet Opieki nad plantacjami miejskimi, złożony z sił fachowych, estetyków i miłośników. Regulamin Komitetu oparty jest na szerokich zasadach, jak

- 1) wydawanie opinii o wszelkiego rodzaju projektach, wchodzących w zakres ochrony plantacji miejskich;
- 2) uzgodnienie zasadniczego kierunku podług zgóry powziętego planu;
- 3) szerzenie wiedzy; budzenie poszanowania dla roślinności wśród społeczeństwa i propagowanie zamięłowania.

A) Park Źródliśka.

Anty-sanitarny stan parku „Źródliśka” pobudził Wydział do podjęcia robót niwelacyjnych, przystąpienia w pierwszym rzędzie do zakrycia przepływającego wszerz parku kanału ściekowego, jakoteż wykopania stawu sposobem gospodarczym. Dążeniem Wydziału jest całkowite wykończenie parku i oddanie go do użytku ogółu. W tym celu pozostaje do wykonania:

- 1) otoczenie parku ażurowym parkanem,
- 2) zadrzewienie,
- 3) oświetlenie,
- 4) zarybienie stawu i
- 5) doprowadzenie budynków, znajdujących się na terenie parkowym do stanu, odpowiadającego właściwym celom.

Ważną również kwestją jest wykończenie boiska w parku „Źródłiska” i pobudowanie w pobliżu szatni — schroniska dla publiczności. Część parku „Źródłiska” przeznaczona została na ogród botaniczny. Jako ostateczne stadium, Wydział przewiduje urządzenie święta sadzenia drzew przy udziale młodzieży szkolnej i publiczności.

B) Skwer przy ul. Zagajnikowej.

Jesienią roku ubiegłego zniwelowano kilkumorgowy teren przy szkole im. Piłsudskiego, na froncie założono skwer szkolny i otoczono cały gmach drzewami alejowemi. Z nadejściem wiosny Wydział postanowił wykończyć zieleńce, założone z obydwóch stron szkoły na zniwelowanym terenie, i oddać je szkole i społeczeństwu.

C) Park Staszycza.

W parku tym Wydział zamierza zarybić staw, skasować szklarnię i szopy, jako zbędne, rozszerzając teren parkowy. Poza tem narzucony już został plan oświetlenia parku, zmiany bocznych parkanów na ażurowe i rozbudowy muszli, celem urządzania w parku koncertów dla przysporzenia plantacjom dochodów.

D) Zakład hodowli roślin.

Poza intensywną pracą nad przygotowaniem niezbędnych roślin na potrzeby całych plantacyj i firm prywatnych, w zakładzie hodowli skanalizowano dom mieszkalny na przestrzeni 150 metrów (kanał kryty), przeprowadzono część robót niwelacyjnych celem dalszego wyzyskania terenu dla celów hodowli roślin, a w związku z tem postawienia nowych szklarni. Jednocześnie dla podniesienia produkcji do wyższego poziomu pod względem artyzmu i estetyki postanowiono powiększyć ilość i różnorodność gatunków hodowanych roślin, prowadząc zakład na zasadach handlowych.

E) Park 3-go Maja.

Dążeniem Wydziału jest wykończyć całkowicie pomieniony park, zmieniając jego konfigurację, zwłaszcza licowej strony, w związku z zamierzeniami Oddziału Zabudowy Miasta. Plany, dotyczące parku 3-go Maja, ujęte są bardzo szeroko, ponieważ Wydział uznał za konieczne oświetlić park, pobudować schronisko, wykończyć 2 olbrzymie boiska, przeznaczając część pod tor dla cyklistów, lawn—tennis i kręgielnię.

Jednocześnie Wydział przeprowadza badania terenu, czyby nie nadał się na wzniesienie sztucznych wzgórz i t. p., które można by zadrzewić drzewami iglastymi.

F) Warzywno rolne gospodarstwo.

Mając na względzie zaspokojenie potrzeb instytucyj miejskich, Wydział Gospodarczy, pomimo następczających się trudności, zapoczątko-

wał akcję zaprowadzenia gospodarstwa warzywno-rolnego, przystępując do uprawy pól Widzewskiego i innych gruntów miejskich pod warzywa i plody rolne, jako najbardziej kalkulujące się.

Chcąc prowadzić ten dział na zasadach jednostki handlowej, jak to ma miejsce w większych gospodarstwach podmiejskich, Wydział przystępuje do zakupu większej ilości nasion, narzędzi i zwierząt pociągowych, powierzając kierownictwo specjalnemu ogrodnikowi-warzywnikowi z osobnym personelem, autonomicznie się rządzącym, pozostającym jednak w łączności z plantacjami miejskimi.

G) Park Sienkiewicza.

Mając na uwadze, że jest to jedyny park, znajdujący się w centrum miasta w pobliżu większej uczelni i w promieniu całego szeregu szkół, postanowiono skasować mleczarnię, zajmującą dotychczas okazały pawilon, przeznaczając go po gruntownej przeróbce na muzeum miejskie. Z drugiej strony, bliskość szkół pobudziła Wydział do rozbudowy szklarni i przystosowania jej do hodowli większej ilości roślin dekoracyjnych, nie wyłączając podzwrotnikowych. W szklarni tej skoncentrowane zostaną wszystkie rośliny dekoracyjne, jakie są w posiadaniu miasta, a w basenie (szklarniowym) poczynione są starania rozwinięcia hodowli ryb.

Park Sienkiewicza, łączący ulicę tejże nazwy z ul. Kilińskiego, jest z natury rzeczy parkiem przechodnim, co wzięwszy pod uwagę, Wydział podniósł poziom głównej alei dla osiągnięcia spadku deszczowego. Przystąpiono również do zainstalowania światła elektrycznego, pokrywając koszty z dochodów, osiągniętych z uprawianych w parkach miejskich sportów zimowych. Tym sposobem park ten otwarty będzie dla wygody publiczności do późnego wieczora.

H) Park Kolejowy.

Tu Wydział ograniczył się narazie wykonywaniem zwykłych robót konserwacyjnych. Park kolejowy zamierza Wydział oświetlić i po rozpoczęciu budowy teatru na pl. Dąbrowskiego przerobić na skwer przechodni, ze względu na bliskość dworca kolei Fabryczno-Łódzkiej.

I) Skwer przy kościele Sw. Józefa, w myśl decyzji Magistratu, został narazie uregulowany podług planu, opracowanego przez założycieli, z wiosną zaś zostaną zasadzone drzewka, jako zapoczątkowanie przyszłego zieleńca kościelnego.

K) Na placu Wolności narazie założono trawniki przed gmachem Magistratu, pożądanem by było jednak przeznaczyć całą wolną przestrzeń, z wyjątkiem krzyżujących się ulic, pod skwer, gdzie projektowano postawienie pomnika. Również Rynek Bałucki z chwilą przesunięcia stacji kolei podjazdowej powinien, zdaniem Wydziału, ulec temuż przeznaczeniu,

L) Ponieważ skwer na Starem Mieście dotychczas pozostaje nieogrodzony, troską Wydziału jest otoczyć go żywopłotem i lekką siatką.

M) Skwer przy ul. Piotrkowskiej wskazane byłoby pozbawić płotu tak wewnętrznego, oddzielającego od katedry, jak i zewnętrznego, rzucając na placu, otaczającym katedrę, gdzieś lekkie skupiny, nie zakrywające tego monumentalnego gmachu. W tymże celu postanowiono ściąć topole.

N) Skwer na Górnym Rynku.

Stwierdzając wadliwość dotychczasowego planu skweru na Górnym Rynku, Wydział projektuje przerobić go, nadając mu styl lekki i usuwając wgłębienia.

O) Park im. Poniatowskiego.

Ponieważ sadzenie drzew przy zakładaniu parku odbywało się automatycznie bez zgóry opracowanego planu, konsekwencje uwidoczniają się w każdym roku w stopniu coraz wyższym, gdyż nóż ogrodnika-fachowca zawsze ma obfite żniwo, wycinając stosami drzewa zmruszałe, rakowate lub anemiczne. Wydział jednak spodziewa się, że starania w kierunku doprowadzenia parku do należytego stanu odniosą wreszcie zwycięstwo. W tym celu sporządzony plan przewiduje:

1) przerobienie dwóch kwietników w parku przy głównym wejściu dla osiągnięcia lepszej perspektywy;

2) ugruntowanie obydwóch boisk, przyczem dla zabezpieczenia krzewów, tereny boiskowe otoczone zostaną nie tylko żywopłotem, ale i sztachetkami;

3) staw kopany obecnie na przestrzeni dwumorgowej zostanie zarybiony, a zimą dostarczany będzie do szpitali własny lód. Park zdobić będą posągi, teatr letni, utrzymany w stylu greckim, sztuczne wzgórza, kioski, a wybudowanie estrady da możliwość orkiestrze uprzyjemniania spacerowiczom pobytu w parku.

Pozatem stanie na dominującym także miejscu cukiernia, dla której teren już się odpowiednio przygotowuje. Z drugiej strony, mając na widoku powodzenie zainicjowanego w parku „saneczkowania”, Wydział zamierza jeszcze w bieżącym roku oświetlić park, czerpiąc na ten cel środki z funduszu, uzyskanego z powyższego sportu; fundusz ten jest dość znaczny, gdyż dosięgnął sumy 9,008.550.000.—mk.

P) Istniejącą w lesie konstantynowskim **szkółkę** jesienią roku ubiegłego zdrenowano i ogrodzono narazie drutem kolczastym ze względu na znaczny teren.

Górę poległych znacznie rozszerzono, łącząc wygodną aleją z szosą konstantynowską.

Czerpanie w lesie piasku i żwiru ściśle unormowano, przyczem w porozumieniu z władzami sanitarno - policyjnymi ustalono miejsca na wywózkę śmieci i gruzów z miasta, mianowicie:

dolina na polesiu konstantynowskiem

dół na „Widzewskim i

„ przy cegielni miejskiej Nr 2.

O ile miasto zdoła usunąć strzelnicę wojskową z polesia, wybudowana zostanie na wielką skalę szklarnia dla hodowli krzewów, czułych na zimno, co da impuls powstaniu przedsiębiorstwa handlowego, dość intratnego. Narazie Wydział ograniczył się hodowlą drzewek mniej czułych na zimno, nie gardząc wikliną, zawsze pożądaną przez firmy koszykarskie. Przewiduje się w najbliższej przyszłości:

1) przystąpienie do robót około parku Ludowego, którego plan całkowicie został już ustalony,

2) założenie kąpielisk ludowych i

3) zorganizowanie na terenie leśniczówki gospodarstwa mleczarskiego, ograniczając się narazie założeniem obory, celem zaopatrywania

w mleko szpitali i instytucyj, działających pod egidą Wydziału Opieki Społecznej.

Plan przyszłego parku Ludowego przewiduje powstanie szeregu boisk, na które zwraca baczną uwagę nie tylko społeczeństwo, ale i rząd, domagający się od Gmin Miejskich zakładania całej ich sieci, licząc po jednym boisku na 50,000 mieszkańców.

R) Aleje uliczne.

W związku z projektem zadrzewienia szeregu ulic i uzupełnienia powstałych luk, Wydział zakupił 1500 sztuk drzew.

Akcja zadrzewiania odbywa się w ścisłym kontakcie z Oddziałem Zabudowy miasta i podjęta została w kierunku od centrum miasta do peryferyj. Stwierdzono przytem, że szereg alej rozwija się nieprawidłowo i wymaga ręki specjalisty. W tym celu Wydział powołał doświadczonego ogrodnika, któremu powierzył całą akcję przycinania drzew dla uniknięcia rozbieżności stosowanych systemów. Przestrzega się przytem zasadę usuwania drzew tam tylko, gdzie warunki na to pozwalają, wypełniając jednocześnie lukę przez niezwłoczne zasadzenie nowych roślin. Szczególniej dotyczy to Alei Kościuszki, która zawsze zdobiła miasto.

Naogół plantacje miejskie rozwijają się nadzwyczaj pomyślnie w dowód czego sędziowie — specjaliści na urządzonej jesienią roku ubiegłego wystawie ogrodniczej w Łodzi przyznali Magistratowi specjalny dyplom uznania.

OCZYSZCZANIE PLACÓW MIEJSKICH.

Opady śnieżne podczas obecnej zimy dały się bardzo we znaki Wydziałowi, któremu bardzo zależało, by arterje komunikacyjne zawsze odpowiadały swemu zadaniu. Z drugiej strony wiadome jest, że kontakt miasta z powiatem oddziaływa na ustalenie się cen rynkowych, to też, gdy szosy i ulice miasta pokrył głęboką warstwą śnieg, Wydział uruchomił lotne brygady robotnicze, składające się z kilkudziesięciu osób każda, rzucając je na najbardziej zagrożone punkty. Również w mieście place uliczne i jezdnie przed posesjami miejskimi oczyszczone zostały, przy użyciu taboru ruchomego kolei elektrycznej. Nadmiar wszystkiego zakres pracy Oddziału Oczyszczania zwiększył się po przekazaniu Wydziałowi przez sprawę Magistrat utrzymania porządku przed świątyniami katolickimi. Mimo to, po uzyskaniu chwilowej pomocy, Oddział Oczyszczania zwiększył wydajność pracy swych pracowników, nie powiększając ich liczby.

ADMINISTRACJA BUDYNKÓW MIEJSKICH.

Poza zwykłymi obowiązkami, związanymi z zarządzaniem kilkunastoma domami i kilkudziesięcioma placami, Wydział postawił za zadanie administracji nieruchomości miejskich zaprowadzenie ewidencji lokali służbowych i rejestru lokali wolnych. Poza tem Wydział uznał za niezbędne zebranie wszelkich danych, ilustrujących stan gospodarczy pomieszczeń biurowych i instytucyj miejskich, jako to: objętość pomieszczeń, ilość ubikacyj, rodzaj ich, ilość punktów świetlnych, pieców. Dane te dają najlepszą gwarancję dokładnego prowadzenia kontroli nad należytem wykorzystaniem lokali, zużyciem światła, opału, celowości różnego rodzaju zgłaszanych zapotrzebowań, gdyż wszelkie potrzeby instytu-

cyj ściśle są notowane przez administratorów podczas wizytacji. Reforma ta siłą rzeczy musiała nastąpić z chwilą, kiedy Wydział mianowany został dysponentem wszystkich lokali. W związku z tem, celem uproszczenia procedury załatwiania spraw gospodarczych, wprowadzono system bezpośredniego zwracania się zainteresowanej instytucji, względnie osób prywatnych. Naprawy dokonywane są wskutek pisma, lub telefonicznego powiadomienia, które wciągane zostaje do księgi zamówień. Dążeniem Wydziału jest dokonywanie wszelkich napraw komornianych wyłącznie w miesiącach letnich, dotyczy to zwłaszcza szkół. Wykaz robót sporządzany zostaje zawczasu, by w odpowiednim momencie go realizować. Jednocześnie ze względów oszczędnościowych Wydział dąży do zainstalowania oświetlenia elektrycznego w lokalach miejskich i szkolnych, których właściciele wyrażają na to zgodę.

CENTRALNA STAJNIA MIEJSKA

w październiku roku ubiegłego przeniesiona została do własnej siedziby na posesji miejskiej przy ulicy I-go Maja 80, co dało możliwość zcentralizowania wszystkich posiadanych przez miasto zaprzęgów. Tabor wkrótce powiększono o 2 auta z doczepekami, co dało impuls do stopniowego wycofywania zaprzęgów prywatnych i załatwiania potrzeb miasta własnym taborom.

INTROLIGATORNIA MIEJSKA

rozwija się normalnie, wywiązując się należycie z wykonywanych robót. Jakość robót w zupełności odpowiada wymaganiom zarówno Wydziałów, jak podporządkowanych im instytucyj miejskich. Wydajność pracy jest znacznie posunięta; personel, składający się z pięciu osób, w czem 2 siły poważniejsze, wykonywał w okresie sprawozdawczym wszystkie zgłoszone roboty.

CENTRALNY SKŁAD.

Utarł się zwyczaj, że większe Wydziały posiadały dotychczas własne podręczne składnice, które zaopatrywały podległe instytucje we wszelkie niezbędne przedmioty, czerpiąc przytem materiały piśmienne z ogólnego składu Wydziału Gospodarczego. Uważając, że podobny stan rzeczy nie może trwać nadal, Wydział uzyskał aprobatę Magistratu na zlikwidowanie wzmiankowanych składnic, zatrudniających około 7-miu osób. Wszystkie przedmioty zabrane zostały do składu przy Wydziale Gospodarczym. Nie ograniczając się tą akcją, Wydział wystąpił z wnioskiem o upoważnienie kontrolerów majątności ruchomej do zwiedzania biur i instytucyj miejskich, celem skonstatowania rzeczywistej potrzeby użytkowania ruchomości, wykazanych w spisach inwentarzowych. W rezultacie komisja ustaliła wiele przedmiotów zbędnych dla biur, które natychmiast skierowane zostały do wypełnienia luk w innych instytucjach. Z drugiej strony, przekreślając zasady dotychczas stosowane przy wydawaniu ze składu wszelkiego rodzaju przedmiotów i materiałów pisemnych, Wydział każdorazowo sprawdzał celowość zgłaszanego zapotrzebowania, kładąc kres wszelkim próbom zbytniego szafowania i redukując żądanie do granic rzeczywistych potrzeb.

6. Wydz. Przedsięb. Miejsk.

Zadania Wydziału polegają na dopilnowaniu interesów zarówno Zarządu Miasta, jak i mieszkańców miasta, korzystających z usług koncesyjnych przedsiębiorstw użyteczności publicznej.

Ochrona interesów Zarządu miasta polega:

- a) na prawidłowym obliczaniu dochodów przedsiębiorstw, z których, zgodnie z umową koncesyjną, pewien % wpływa do Kasy miejskiej,
- b) na prawidłowym poborze należności od ludności, korzystającej z usług przedsiębiorstwa,
- c) na kontroli należytego odnawiania inwentarza przedsiębiorstw, ażeby miasto przy skupie lub przejęciu przedsiębiorstwa nie poniosło strat,
- d) na przygotowaniu warunków skupu, ewent. przejęcia przedsiębiorstw przez miasto lub przedłużenia umów koncesyjnych na dalszy szereg lat,
- e) na przygotowaniu materiału dla umów na nowe przedsiębiorstwa.

Ochrona interesów mieszkańców miasta, korzystających z usług przedsiębiorstw, polega:

- a) na właściwym układaniu taryf,
- b) na celowym i terminowym przygotowaniu urządzeń użyteczności publicznej,
- c) na zachowaniu warunków zdrowotnych w miejscach użytkowania z usług przedsiębiorstwa.

Poza sprawami bieżącymi w okresie sprawozdawczym załatwiono co następuje:

1) Odbyto szereg posiedzeń w sprawie należnej Magistratowi superdywidendy od Spółki Akc. Kolei Elektrycznej Łódzkiej za czas od 1 stycznia 1920 r. do 31 maja 1923 r., w rezultacie których postanowiono, w celu zachowania dotychczasowego stanu posiadania i utrzymania stosunku udziałowego Magistratu do reszty kapitału akcyjnego w przewidywaniu nowych emisji, należną Magistratowi superdywidendę, ustaloną w wysokości około 20 proc. w stosunku do bilansowej wartości magazynu, w którym lokowane były osiągnięte zyski w omawianych latach, wnieść do nowej Spółki, rezygnując z superdywidendy gotówkowej.

Obecnie przez Komisję specjalną ustala się wartość magazynu.

2) Przy współudziale specjalnie powołanej Komisji rzeczoznawców technicznych opracowany został projekt nowej koncesji na eksploatację Elektrowni Łódzkiej, zgodnie z którym, wzamian przedłużenia istniejącej koncesji na lat 17, Magistrat staje się bezpłatnie pełnoprawnym udziałowcem w wysokości 20 proc.

Niezależnie od tego opracowany projekt przewiduje:

a) szybszą amortyzację kapitału zakładowego, powodując, że Magistrat z chwilą wygaśnięcia nowej koncesji otrzyma bez żadnej dopłaty całkowity majątek przedsiębiorstwa, w przeciwieństwie do istniejącej koncesji, która nakłada na miasto nader ciężkie warunki przy przecięciu lub przedwczesnym skupie majątku przedsiębiorstwa;

b) znacznie niższą taryfę za sprzedaną energję elektryczną, przy znacznem powiększeniu opustów stosowanych przede wszystkim dla drobnego przemysłu;

c) utworzenie pewnego funduszu, który zabezpiecza racjonalną gospodarkę przedsiębiorstwa bez nowych wkładów ze strony miasta — z chwilą przedwczesnego skupu lub przejęcia przedsiębiorstwa po upływie koncesji przez Magistrat;

d) zabezpieczenie znacznej i niezbędnej rezerwy maszyn;

e) bezpłatne zainstalowanie 1500 lamp elektryczn. na ulicach miasta;

f) utrwalenie polskiego charakteru przedsiębiorstwa i zabezpieczenie praw polskich sił technicznych.

W sprawie tej odbyto 19 posiedzeń komisyjnych rzeczoznawców technicznych przy współudziale przedstawicieli Związków Przemysłu Włókienniczego w Łodzi i 14 z przedstawicielami Tow. Oświetlenia Elektrycznego 1886 r., ubiegających się o omawianą koncesję.

3. Na targowiskach miejskich przy współudziale Komisarjatu Rządu i Urzędu Walki z Lichwą ulepszono warunki handlu, odpowiadające rzeczywistym potrzebom pod względem technicznym i sanitarnym.

4. Wobec niedostatecznego oświetlenia ulic miasta, opracowano projekt oświetlenia elektrycznego ul. Cegielnianej (już wykonany), Al. Kościuszki, dzielnicy Widzew oraz ulic, wiodących do dworca warszawskiego i do dworca kaliskiego; opracowano również projekt powiększenia istniejącego oświetlenia gazowego w śródmieściu i na krańcach, powiększając ilość palących się latarni o 290.

5. Opracowano projekt statutu nowej Spółki Akc. Kol. Elektr. Łódzk.

6. Ze względu na bezpieczeństwo ruchu publicznego i w związku z projektowaną budową nowej linii tramwajowej na ul. Brzezińskiej, opracowany został projekt i warunki przeniesienia przystanku tramwajowego z ul. Zgierskiej na Rynek Bałucki, na którym urządzona zostanie stacja centralna dla wagonów kolejek dojazdowych i tramwajów miejskich. Wagony tramwajów przechodzić będą ul. Łagiewnicką na Rynek Bałucki, skąd ul. Zgierską powracać będą do miasta, nie tworząc, jak dotychczas, zatoru na Placu Kościelnym i ul. Zgierskiej.

Wskutek nieprzychylnego stanowiska Dyrekcji Kolejek Dojazdowych sprawa powyższa uległa pewnemu opóźnieniu, lecz z chwilą rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy tytułu własności posiadania Rynku Bałuckiego, stacja ta natychmiast będzie urządzona.

7. Sprawdzono i zatwierdzono projekty techniczne budowy nowych linii tramwajowych na ul. Rzgowskiej i Brzezińskiej.

8. Opracowano umowę i wydano koncesję Resursie Rzemieślniczej na urządzenie targów rzemieślniczych na posesji przy ul. Kościuszki 73.

9. Opracowano i sprawdzono preliminarze poszczególnych miesięcznych wpływów: Elektrowni, Tramwajów, Rzeźni i Gazowni, w celu ustalenia nowych taryf.

10. Przeprowadzono kontrolę rachunków Gazowni i Elektrowni za zużyty gaz i energję w budynkach i lokalach Zarządu Miejskiego.

11. Obliczono należne Magistratowi kwoty za zużyty gaz i energję elektryczną przez lokatorów, zamieszkałych w budynkach i lokalach miejskich, począwszy od roku 1920 do stycznia 1924 r.

12. Opracowano plan miejsc sprzedaży papierosów przez członków Związku Inwalidów Wojennych.

13. Odbyto 10 posiedzeń Delegacji Wydziału Przedsiębiorstw Miejskich, 14 Rady Nadzorczej Gazowni Miejskiej i 13 Komisyjnych.

7. Wydział Podatkowy.

Pierwsze półrocze nowej kadencji władz miejskich — 1. 8. 23 r. do 1. 2. 24 r. — zbiega się z okresem zasadniczej reformy Skarbu Państwa, a zarazem skarbowości Samorządów. Kompletna dewastacja finansów publicznych, zarówno państwowych jak i komunalnych, po wielu nieudanych próbach lat ubiegłych, zmusiła rząd do opracowania programu sanacyjnego na zasadach, jasno i dobitnie rozgraniczających źródła dochodowe skarbu i gminy, i zabezpieczających należności podatkowe od ciągłej dewaluacji. Zasady te w szczególności dla samorządów miejskich mają ogromne znaczenie praktyczne, albowiem w swym programie dążą do zapobieżenia dalszej deficytowej gospodarce większości miast Rzeczypospolitej, których niedobory skarb państwa zmuszony był przez szereg lat pokrywać.

Pierwszym aktem w tym kierunku, mającym doniosłe znaczenie dla bytu i rozwoju jednostek samorządowych, było uchwalenie przez Sejm i Senat ustawy z dnia 11. 8. 1923 o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych. Ustawa ta taksatywnie wylicza wszystkie źródła dochodowe, z których gmina na pokrycie swych wydatków ma obowiązek korzystać, oraz wskazuje te źródła, z których czerpać dochody jest uprawniona. Większość wymienionych w powołanej ustawie źródeł nie stanowi jednak nowych obiektów dochodowych dla Łodzi, z tych przeto względów ustawa specjalnie w stosunku do samorządu łódzkiego nie wprowadza radykalnych zmian do polityki podatkowej miasta. Jeśli wziąć pod uwagę, że ustawa ta pozbawiła miasto Łódź niektórych poważnych źródeł dochodowych: jak podatku od elektryczności i gazu do celów oświetlenia i ruchu, podatku szkolnego, podatku od paszportów zagranicznych, opłaty od aktów notarialnych, zmniejszyła stawki niektórych innych podatków, przez Łódź pobieranych,—to łatwo będzie zrozumieć, że utrzymanie równowagi budżetowej przy najdalej idącej oszczędności w wydatkach bieżących i zaniechaniu wszelkich inwestycji dało się osiągnąć jedynie dzięki wprowadzeniu w życie ustawy o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, która to ustawa niewątpliwie — jeżeli nie zupełnie, to w dużej części — wyrównała deficyt, powstały wskutek szalonej deprecjacji znaku obiegowego.

Zamierzenia Wydziału Podatkowego w okresie sprawozdawczym siłą rzeczy musiały iść w kierunku utrzymania dotychczasowych źródeł dochodu, przystosowując je do postanowień powołanej wyżej ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych, oraz wykorzystania ustawowo przewidzianych, a dotychczas przez gminę nie eksploatowanych źródeł.

W tym celu uzupełniono, wzgl. skorygowano dotychczasowe statuty prowizoryczne z mocą obowiązującą od dnia 1. I. 1924, a to stosownie do art. 75 (p. 6) cytowanej wyżej ustawy, opracowano projekty nowych statutów o podatkach dotychczas niepobieranych: od gruntów, od budynków, od spadków i darowizn, wystąpiono do władz nadzorczych o zatwierdzenie uchwał Rady Miejskiej w sprawie nadania miastu prawa pobierania 50%-go podatku do 0,5%-go dodatku komunalnego do państwowego podatku przemysłowego oraz 50%-go podatku do dodatku

komunalnego od alkoholu i innych przedmiotów na cele inwestycyjne szkolnictwa. Ponadto, by wpływy z niektórych źródeł podnieść, Wydział Podatkowy przedsięwziął energiczne kroki w celu zredukowania kosztów eksploatacji podatków, wymierzanych i pobieranych dla miasta przez władze kolejowe i notariuszy.

Usiłowania te uwieńczone zostały pomyślnym rezultatem: przy podatku od ładunków kolejowych uzyskano niżkę z 10 proc. na 5 proc., t. j. władze kolejowe obecnie otrzymują od miasta za wymiar i pobór tego podatku już nie 10 proc., a 5 proc. zainkasowanej sumy; [sprawę zmniejszenia stopy procentowej (z 10 proc. na 4 proc.) wynagrodzenia, otrzymywanego przez notariuszy za pobór podatku na rzecz m. Łodzi od weksli protestowanych, poruszono w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Ministerstwie Sprawiedliwości, które to Ministerstwa [obiecały prośbę Magistratu przychylnie rozpatrzyć.

Do pozytywnych poczyniń w tym kierunku zaliczyć należy również pomyślnie zabiegi w Ministerstwie Skarbu o przyznanie miastu tytułem wynagrodzenia za wymiar i pobór państwowego podatku od dochodu 9% (dotychczas 3%) wpływów podatkowych, co pozwoli pokryć wydatki miasta, połączone z administracją rzeczzonego podatku. Problematycznym natomiast się wydaje, czy oznaczone przez Ministerstwo Skarbu normy wynagrodzenia (przeciętnie 5 centymów za pozycję) za sporządzenie przez gminy miejskie spisu płatników państwowego podatku majątkowego, do których to prac Wydział Podatkowy przystąpił pod koniec okresu sprawozdawczego, pokryją wydatki, jakie m. Łódź przy wykonaniu tych spisów poniesie.

Wydział Podatkowy, przyjąwszy pod swoje bezpośrednie kierownictwo Miejski Urząd Sekwestracyjny, podniósł również wydajność pracy sekwestratorów i dąży do tego, by koszta egzekucyjne, pobierane przez miasto od płatników za przymusowe ściąganie zaległości podatkowych, całkowicie pokrywały utrzymanie aparatu egzekucyjnego.

Naczelną, podstawową zasadą całej działalności Wydziału Podatkowego, jego główną wytyczną w okresie sprawozdawczym było umożliwić Zarządowi Miasta doprowadzenie swego budżetu do równowagi drogą nadania intensywniejszego tempa eksploatacji wszystkich źródeł podatkowych, energicznego ściągania zaległości w sumach zwaloryzowanych i zmniejszenia kosztów administracji podatków.

Poniżej podajemy szczegółowe dane, obrazujące w cyfrach działalność Wydziału Podatkowego w okresie sprawozdawczym.

Sekcja I.

Podatek od widowisk, koncertów, zabaw i rozrywek.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 812 różnych widowisk, koncertów, zabaw i rozrywek, ponadto

w Teatrze Miejskim	—	178 przedstawień
" " Popularnym	—	190 "
" " Scala	—	165 "
oraz w Cyrku	—	208 "

W 17 czynnych kinematografach odbyło się około 9000 seansów,

Na przedstawienia teatralne, cyrkowe oraz kinematograficzne sprzedano w okresie sprawozdawczym 1,955,021 biletów, Wymierzono

podatku w okresie sprawozdawczym mk. 178,435.138.555.70, zaś wpłynęło w tymże okresie mk. 130,144.302.708.60.

O redukcję podatku, wzgl. o zwolnienie od podatku wpłynęło 122 podań, z których uwzględniono 75.

Przyznana ulga wynosi mk. 3,703.643.413. —

Kontroli dokonano 1902.

Składka na budowę gmachu teatru miejskiego w Łodzi.

Składka na budowę gmachu teatru miejskiego w Łodzi, wymierzana i pobierana jest wraz z podatkiem od widowisk, koncertów, zabaw i rozrywek w wysokości 10%, doliczanych do ceny zasadniczej biletu.

Wymierzono w okresie sprawozdawczym mk. 33,934.593.363.30, wpłynęło w tymże okresie do kasy miejskiej mk. 35,309.099.521.80.

Podatek od ładunków kolejowych.

Pobierany na mocy odnośnego statutu i przewidziany w ustawie z dnia 11. VIII. 1923 o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (D. U. R. P. № 94, poz. 747) podatek od ładunków kolejowych zasilił kasę miejską sumą mk. 34,443.845.935.—

Od dnia 1 stycznia 1924 kasa kolejowa otrzymuje za pobór 5% wpływów; przedtem otrzymywała 10%.

Podatek za wynajem mieszkań w hotelach, pensjonatach, pokojach umeblowanych, noclegowych i gospodach dla przyjezdnych.

Podatek hotelowy pobierany jest na mocy statutu z dnia 26. VII. 1921 w wysokości 25% od sumy należności za wynajem mieszkania wraz z meblami, usługą, pościelą, oświetleniem i opałem.

W okresie sprawozdawczym wymierzono mk. 7,923.452.279, w tymże okresie wpłynęło do kasy miejskiej mk. 7,923.697.032. —

Hotelów czynnych było: 7; przedsiębiorstw pokoi umeblowanych 5; gospód dla przyjezdnych — 2.

4%-wa opłata od umów o przeniesieniu własności nieruchomości.

4% opłata od umów o przeniesieniu własności nieruchomości pobierana jest na podstawie ustawy z dnia 11. VIII. 1923 o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (D. U. R. P. № 94, poz. 747) przez notariuszy przy sporządzaniu umów o przeniesieniu własności nieruchomości.

W okresie sprawozdawczym wymierzono mk. 15,764.181.881, w tymże okresie wpłynęło do kasy miejskiej mk. 13,421.956.231.64. —

Podatek od psów.

Do podatku od psów w okresie sprawozdawczym zgłoszono: 1,072 psów.

Wpływ kasy miejskiej z tego źródła wynosił mk. 156,814.670. —

Opłata za prawo jazdy po mieście.

W okresie sprawozdawczym zgłoszono do opłaty na rzecz kasy miejskiej następujące środki lokomocji:

dorożek jednokonných	.	.	23
Wozów	.	.	12
„ parokonných	.	.	5
platform jednokonných	.	.	23

platform parokonnych.	.	.	4
resorówek jednokonnych	.	.	4
wózków ręcznych	.	.	30
bryczek	.	.	8
wolantów	.	.	1
powozów jednokonnych	.	.	4
„ parokonnych.	.	.	6
samochodów osobowych	.	.	89
„ ciężarowych	.	.	12
motocykli	.	.	13
rowerów	.	.	378
furgonów jednokonnych	.	.	2
„ parokonnych	.	.	1
lando	.	.	1
			616

Wymierzono w wymienionym czasokresie mk. 127,259.500, wpłynęło zaś do kasy miejskiej mk. 161.830,400, —

Opłata kancelaryjna.

W okresie sprawozdawczym kasa miejska sprzedała 17425 znaczków opłaty kancelaryjnej, z których ogólny wpływ wynosi mk. 842,666.990.

Sekcja II.

Państwowy podatek od dochodu.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano wymiar podatku dochodowego za r. 1922 i 1923. Komisja szacunkowa odbyła 30 posiedzeń, podkomisje zaś odbyły 96 posiedzeń, przyczem Komisja Szacunkowa oszacowała dochód 3912 podatników, a podkomisje 13.584 podatników. W czasie tym wymierzono podatku za r. 1922 mk. 2,040.067.370.—, a za r. 1923 mk. 424,794,716.460.94. Odwołań od wymiaru podatku za r. 1923 wpłynęło w czasie sprawozdawczym 915, a Komisja rozpatrzyła 1392 odwołania, które następnie z opinią wysłano do Komisji Odwoławczej przy Izbie Skarbowej w Łodzi.

Sekcja III.

Podatek szkolny za 1921 rok.

Wpłynęło reklamacyj	.	.	.	108
Załatwiono ostatecznie	.	.	.	42
Pozostało do załatwienia (wywiady, na komisję)	.	.	.	60
„ nieodnalezieni podatnicy, poszukiwania	.	.	.	6

Podatek szkolny i na opiekę społeczną za 1923 r.

Dokonano wymiaru za r. 1923 (3 tomy) pozycyij 26258, na sumę mk. 13,191.130.000, oraz 1 rejestr dla fabryk i przedsiębiorstw handlowych, 255 pozycyij na sumę mk. 144,510.000.—

Wpłynęło reklamacyj na wymiar podatku .	976
Załatwiono ostatecznie reklamacyj. . .	453
Pozostało do rozpatrzenia Komisji apel. .	523
Ogólny: a) wymiar podatku szkolnego za r. 1923 mk.	13,835.640.000.
b) wpływ kasy miejskiej—mk.	44,575.875.200.— (wpływ kasowy jest już w sumie zwaloryzow.)

Sprawy o nadanie obywatelstwa polskiego.

Wpłynęło	197
Załatwiono	195
pozostało do załatwienia (w wywiadach)	2

Sekcja IV.

Podatek konsumcyjny od spirytusu, wyrobów i przetworów spirytusowych i wszelkiego rodzaju win.

W sierpniu	1923 r. wymierzono podatku	Mk. p.	1.481.537.084.—
„ wrześnieu	„ „ „ „	„	2.212.689.138.—
„ październiku	„ „ „ „	„	3.881.005.273.—
„ listopadzie	„ „ „ „	„	8.624.425.776.—
„ grudniu	„ „ „ „	„	80.804.102.436.—
„ styczniu 1924r.	„ „ „ „	„	122.446.592.200.—
(fr. zł. 69.671,74)			

razem wymierzono podatku Mk. p. 218.950.351.907.—

na ogólną ilość zgłoszeń 1586. Wpłynęło do kasy miejskiej marek 195.290.559.788.—

Do 30 listopada 1923 r. pobierano 20% opłaty akcyzowej, a od 1 grudnia tegoż roku na podstawie Ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych z dn. 11 sierpnia 1923 r. i uchwały Rady Miejskiej z dnia 6 grudnia 1923 r. — 30% opłaty akcyzowej.

Od 1 stycznia 1924 r. wymierza się podatek alkoholowy we frankach złotych.

Dział a.

Podatek 15% od gazu i elektryczności do oświetlenia.

Podatek ten inkasowany przez Elektrownię, łącznie z należnością za dostarczane światło, do dnia 31 grudnia 1923 r. był pobierany od wszystkich konsumentów prądu i wpływ z tego źródła, od 1. VIII do 31. XII. 23 r., wyniósł marek 210.488.015.165,63. Ustawa z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych redukuje powyższe źródło podatkowe do minimum, gdyż pozwala pobierać podatek ten li tylko od oświetlenia elektrycznego i gazowego w lokalach z wyszynkiem alkoholu i w lokalach zabaw, rozrywek i widowisk. Chcąc choć częściowo pokryć powstały z tego źródła niedobór, wystąpiono z wnioskiem do Magistratu o podwyższenie podatku z 15% do 50%. Rada Miejska wniosek powyższy uchwaliła, lecz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nie zatwierdziło tej uchwały i zredukowało stawkę do 15%.

Na specjalnie wystosowany memoriał do M. S. W. w sprawie zrównania m. Łodzi z m. st. Warszawą, której Ustawa daje prawo pobierania podatku od oświetlenia elektrycznego i gazowego wogóle na przeciąg 3 lat, otrzymano odpowiedź odmowną.

Podatek 10% od gazu i elektryczności do celów ruchu.

W okresie sprawozdawczym podatek ten był pobierany do dnia 31 grudnia 1923 r. i wpływ wyraża się sumą mk. 34.215.087.884,45. Od dnia 1 stycznia r. b. zaprzestano poboru tego podatku, gdyż ustawa z dnia 11. VII. 23 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych na pobór powyższego podatku nie pozwala.

Podatek miejski od biletów jazdy tramwajami miejskimi i kolejkami dojazdowymi.

Skutkiem stałego podwyższania taryfy za przejazd tramwajami i kolejkami, podatek, który wynosi 10% ceny za przejazd, stale wzrasta i w okresie sprawozdawczym dał marek 50.626.559.643.— W sumie tej nie jest podany podatek za miesiąc styczeń r. b. od kolejek dojazdowych, które poraz trzeci występują z protestem przeciwko pobieraniu tego podatku od biletów za przejazd kolejkami dojazdowymi. Zwołana w tej sprawie konferencja w Województwie żadnych rezultatów nie dała, gdyż Magistrat tak poważnego źródła dochodu (przewidziany wpływ w roku 1924 oblicza się na 170.000 złotych polskich) zrzec się nie może, tembardziej, iż wpływy te są przeznaczone na konserwację bruków miejskich, których stan jest nader opłakany.

Dodatek do zasadniczej taryfy od uboju zwierząt.

Wpływ z tego źródła w okresie sprawozdawczym wyraża się sumą mk. 3.491.458.010.— Stawka podatkowa w miarę wzrostu drożyzny była odpowiednio podwyższana. Ostatnio wystąpiono z wnioskiem do Magistratu o zwaloryzowanie stawki, która będzie wynosić od każdej sztuki bydła rogatego, konia i świni 0,8 franka, od każdej sztuki cielęcia, owcy i kozy 0,1 franka.

Podatek miejski od weksli protestowanych.

Podatek pobierany przez notariuszy w Łodzi, a następnie przekazywany co miesiąc do kasy miejskiej, w okresie sprawozdawczym dosięgnął sumy mk. 5.225.157.348,78.

Wobec zbyt zbyt wygórowanej stawki za inkaso podatku, gdyż notariusze pobierają za tę czynność aż 10% od zainkasowanej sumy, wystąpiono do Ministerstwa Sprawiedliwości o zmniejszenie tego wynagrodzenia.

Dodatek 0,5% do państwowego podatku przemysłowego.

Dodatek ten stanowi jedno z najwydatniejszych źródeł podatkowych. Pobierany jest przez kasy skarbowe łącznie z państwowym podatkiem przemysłowym, a następnie sumy należne miastu są przekazywane do kasy miejskiej. Za czynności przy wymiarze i poborze tego dodatku, kasy skarbowe potrącają 2% od zainkasowanych dla miasta sum. Wpływ z tego źródła do kasy miejskiej rozpoczął się w miesiącu

październiku i do końca stycznia wpłynęło, po potrąceniu 2 procent, mk. 468.572.448.482.—

Podatek od spadków i darowizn.

Do chwili obecnej podatek ten nie jest jeszcze pobierany. Opracowano statut, który został przesłany Magistratowi i Radzie Miejskiej do uchwalenia.

Sprawy budżetowe.

W okresie sprawozdawczym został opracowany budżet Wydziału Podatkowego na rok administracyjny 1924.

Przewidziano:

wpływów zwyczajnych	3.696.621 zł. pol.
„ „ nadzwyczajnych	92.000 „ „
wydatków zwyczajnych	156.986 „ „
„ „ nadzwyczajnych	84.954 „ „

Przewyżka wpływów

zwyczajnych	3.539.635 „ „
nadzwyczajnych	7.046 „ „

Stosunek $\%$ wydatków Wydziału Podatkowego do ogólnych wydatków wyraża się:

zwyczajne	1,9 $\%$
nadzwyczajne	2,2 $\%$

Prócz wyżej wyszczególnionych czynności, dział a opracowywał wszelkie dane statystyczne, dotyczące podatków, opłat i działalności Wydziału, które co miesiąc były przysyłane do Wydziału Statystycznego, jako materiał do biuletynów statystycznych, jak również wszelkie inne sprawozdania cyfrowe i wyliczenia, dotyczące finansów miejskich.

Dział b.

Podatek od lokali i opłata komorniana.

W okresie sprawozdawczym najpierw kończono prace przygotowawcze do wymiaru podatku, ponieważ bardzo znaczna część właścicieli domów nie nadesłała zeznań, przeto po uporządkowaniu oddanych deklaracji, musiano opieszale wzywać do złożenia, względnie do uzupełnienia nadesłanych deklaracji. Takich wezwań wysłano 2.397.

Równocześnie wymierzano podatek. Obliczono do końca grudnia i wymierzono 41.248 pozycy na mk. 8.246.730.500.

W związku z ustawą o waloryzacji trzeba było około 20.000 pozycy przeliczyć na franki złote według kursu z dnia 31 grudnia 1923 r., t. zn. 1 fr. zł. = 1.220.000 mk.

Z tytułu podatku od lokali wpłynęło mk. 23.252.793.457.—

Podatek wymierzano, stosownie do uchwały Magistratu m. Łodzi № 710 z dnia 26 czerwca 1923 r., za III kwartał 1923 roku według następujących norm:

a) za lokale jednoizbowe	800 $\%$
b) „ „ 2 „	1000 $\%$
c) „ „ 3—4 „	1500 $\%$

d) za lokale 5—6-izbowe 2000‰
 e) wieloizbowe, tudzież mieszkania w willach, pałacach,
 oraz za lokale handlowe i przemysłowe 3000‰
 rocznego zasadniczego komornego lub wartości czynszowej według norm
 ustawy o ochronie lokatorów z dnia 18. XII. 1920 r., a za IV kwartał o
 100‰ więcej.

Na wniosek Wydziału Podatkowego z dnia 6 września 1923 r.
 № 1812/II — 23 Rada Miejska uchwaliła nie pobierać podatku od lokali
 mieszkalnych jednopokojowych.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych reskryptem do Województwa
 łódzkiego z dnia 4 maja 1923 L. S. M. 27335/23 zatwierdziło uchwałę w
 sprawie pobierania opłat komornianych w wysokości 300 proc. czynszu,
 płaconego w 1914 roku, na pokrycie niedoborów akcji rozbudowy; nato-
 miast dotąd Ministerstwo nie zatwierdziło uchwały № 425 z dnia 15 ma-
 ja 1923 w przedmiocie podwyższenia do 100-krotnej wysokości opłaty
 komornianej od tych banków i instytucyj finansowych oraz przedsię-
 wzięć do zabaw i kinematografów, które powstały przed 1 stycznia
 1918 r., a dotąd nie rozpoczęły budowy własnych pomieszczeń.

Na posiedzeniu z dnia 22 listopada 1923 r. uchwaliła Rada Miejska
 na wniosek Wydziału Podatkowego № 1702/23 II z dnia 5 listopada
 1923 r. pobierać od 1 stycznia 1924 r. podatek od lokali w wysokości,
 którą określi Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Mini-
 sterstwem Skarbu stosownie do art. 7 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r.
 o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P.
 № 94/23, poz. 747).

Podobnie jak w r. 1923, Rada Miejska postanowiła nie pobierać
 w przyszłości podatku od lokali jednoizbowych.

Dział c.

Zaświadczenia o niezaleganiu w podatkach.

W okresie sprawozdawczym wpłynęło i załatwiono podań o nie-
 zaleganiu w uiszczeniu podatków miejskich 2068.

Podatek od paszportów zagranicznych.

Załatwiono pozycyj 2277.

Podatek ten zasilił w okresie sprawozdawczym Kasę Miejską
 sumą mk. 4.308.590.000.—

Podatek od zwierząt domowych.

W okresie sprawozdawczym wymierzono podatek od zwierząt do-
 mowych za rok 1922

podatek zasadniczy wynosił	Mk. 2.046.940.—
„ na rzecz Kasy Miejskiej	„ 18.816.000.—
ogółem	Mk. 20.862.940.—
do kasy miejskiej wpłynęło	„ 20.906.110.—
nadwyżka	Mk. 48.170.—

Opracowano wniosek w sprawie podwyższenia stawek miejskiego
 podatku od zwierząt domowych za r. 1923 w stosunku 50-krotnej wyso-
 kości stawek zasadniczego podatku państwowego na tenże rok.

Powyższy wniosek uzyskał zatwierdzenie Rady Miejskiej w dniu 8. XI. 1923 r.

Podatek od piwa.

Ogólny wpływ wyniósł mk. 2.329.458.077.—

Podatek od piwa w okresie sprawozdawczym pobierany był do dnia 31 grudnia 1923 r. w stosunku 25 proc. opłaty akcyzowej, od 1. I. 1924 r. zaś w stosunku 30 proc. tejże opłaty akcyzowej.

Dział Sekwestracyjny.

W okresie sprawozdawczym w Dziale Sekwestracyjnym dokonano:

zajęć	.	.	.	.	.	6505
licytacyj	.	.	.	.	.	2
zajęć bezowocnych	.	.	.	.	.	6172
Pozycji przymusowo ściągniętych						28521

Ogólna suma przymusowo wyegzekwowana wynosi w okresie sprawozdawczym mk. 48.593.695.062,20, w tem mk. 24.522.750.627,20 pobrano tytułem odsetek i kar za zwłokę i 2.624.718.186,85 za koszta egzekucyjne. Ponadto załatwiono 1827 spraw zamiejscowych i sądowych.

7a. Oddział Obrachunkowy.

Okres sprawozdawczy upłynął pod znakiem sanacji finansów miejskich. O ile przy ujęciu steru samorządu naszego przez obecne władze komunalne zaciągnięto jeszcze w pierwszym miesiącu urzędowania pożyczkę, to był to krok, podyktowany pustką, jaką panowała w Głównej Kasie Miejskiej. Była to też jedyna pożyczka w wysokości mk. 3,000.000.000, jaką w sierpniu ub. r. zaciągnięto. Od miesiąca września roku ubiegłego nastąpił zasadniczy zwrot w polityce finansowej miasta — zerwano narzecz z kroczeniem po linii najsłabszego oporu.

Nowe władze samorządowe wychodziły ze słusznego założenia, że być akcjonariuszem drukarni państwowej bez nakładu kapitału nie można.

To też od września roku ubiegłego poczał samorząd łódzki stawiać pierwsze kroki o własnych siłach — bez zasiłków państwowych.

Nowe władze samorządowe zdawały sobie z tego sprawę, że odciążając skarb państwa od dotychczasowego zasilania kasy komunalnej, a właściwie od stałego pokrywania niedoboru komunalnego, wzmocni gmach państwo, przyczyni się do utrwalenia bytu naszego Państwa.

Chodziło o to, by poczynania naszego samorządu oparte były na samowystarczalności.

Czy to się udało ?

Przyjrzyjmy się teraz cyfrom, które będą równocześnie odpowiedzią na powyższe pytanie.

Otóż w okresie sprawozdawczym, t. j. w czasie od 1 sierpnia 1923 r. do 1 lutego 1924 r. wpłynęło tytułem pożyczki:

a) na pokrycie wydatków administr.	mk. 3,000.000.000
b) „ budowę szkół powszechn.	„ 1,500.000.000
ogółem więc mk. 4,500.000.000	

splacono zaś:

a) zaciągniętą pożyczkę na pokrycie wydatków administracyjnych	mk. 3,000.000.000
b) zaciągnięte pożyczki na pokrycie wydatków administracyjnych przez dawne władze samorządowe	mk. 2,565.265.000
ogółem więc mk. 5,565.265.000	

czyli, że rozporządzając jedynie własnymi dochodami podatkowymi nie tylko że pokryto zaciągnięte własne zobowiązania, lecz splacono nawet wszystkie pożyczki, zaciągnięte przez dawny Magistrat na pokrycie niedoboru administracyjnego, bez jakiegokolwiek bądź dalszego obciążenia majątku miejskiego.

Jak wynika z powyższego zestawienia, samorząd nasz otrzymał w tym okresie czasu mk. 1,500.000.000, tytułem zwrotnej pożyczki na budowę szkół powszechnych, wydatki zaś na powyższy cel wynosiły w tymże czasie mk. 45,490.984.151, nie wliczając równowartości za dostarczoną z Cegielni Miejskich cegłę.

O ile zrozumiałą jest rzeczą, że dążyć należy do zrównoważenia budżetu zwyczajnego, o tyle rzeczą zupełnie niewskazaną jest pokrywanie wydatków na inwestycje miejskie wpływami zwyczajnymi.

Wobec tego jednak, że niema racjonalnej, zdrowej gospodarki komunalnej bez wydatków inwestycyjnych, z braku innego sposobu czerpania specjalnie na ten cel przeznaczonych funduszy — miasto z konieczności — czerpać musi z wpływów administracyjnych.

Jeśli mówimy tu o robotach inwestycyjnych, to na czołowe miejsce wysuwa się budowa szkół powszechnych, na którą wydano w czasie od 1 sierpnia r. ub. do 1 lutego r. b. mk. 45,490.984.151 (bez równowartości za dostarczoną cegłą), podczas gdy uzyskane w tymże czasie na ten cel pożyczki wynosiły ogółem mk. 1,500.000.000.

Przewyżkę wydatków na budowę szkół powszechnych w kwocie mk. 43,990.984.151 — pokryto wpływami zwyczajnymi.

Nie mówiąc już wcale o innych poważnych wydatkach inwestycyjnych, jak: budowa łaźni ludowej, rozszerzenie szop w warsztatach miejskich, budowa stajni w składzie głównym, roboty przygotowawcze do budowy wodociągów i kanalizacji i t. p., uważamy za wskazane podkreślić, iż w okresie sprawozdawczym otrzymano tytułem pożyczki ogółem mk. 4,500.000.000, spłacono zaś — mk. 5,565.265.000.—

8. Wydział Budownictwa.

A. Oddział Obrachunkowy.

W sześciomiesięcznym okresie sprawozdawczym od 1 sierpnia 1923 do dn. 31 stycznia 1924 r. wpłynęło do Oddz. Rachunkowego:

rachunków — 1347 i list płacy — 2225, razem 3572 wpływów.

W porównaniu z tym samym okresem czasu w latach 1922-23 ilość list płacy nie uległa zmianie, natomiast ilość rachunków zmniejszyła się nieznacznie, co znajduje swe tłumaczenie w tem, że w omawianym okresie zakupowano materiał budowlany, techniczny i instalacyjny w większych partjach, jak również cały szereg robót budowlanych, ślusarskich, kowalskich i brukarskich został wykonany sposobem gospodarczym.

Oddział Rachunkowy, sprawdzając rachunki, redukował ceny jednostkowe, o ile były w porównaniu z cenami zebranymi przez kontrolera Oddz. Rachunkowego zbyt wygórowane. Kontrola list płacy, co do ilości zatrudnionych robotników na poszczególnych robotach, jak również co do wydajności pracy przyczyniła się do zużycia najmniejszej ilości materiału i zatrudnienia najmniejszej ilości robotników. Kontrola na miejscu robót, gdzie często pracuje po 2 — 3 robotników, ma tę dodatnią stronę, że odbywa się niespodzianie i w razie zauważenia niesumienności wykonania, opóźnienia się do pracy — kontroler składa odnośny raport.

Przy odbiorze robót, wykonanych przez przedsiębiorców prywatnych z polecenia Wydziału Budownictwa, zwłaszcza robót brukarskich, Oddz. Rachunkowy, w osobie jego kierownika, bierze udział w komisjach odbiorczych.

Przydzielony od roku do Oddz. Rachunkowego referat szyldów i reklam zatrudnia, mimo dużego nawału pracy (sporządzono około 9000 nakazów platniczych i wymierzono około 20,000 napisów) — tylko 3 pracowników: dwóch na mięcie przy pomiarach napisów i jednego w biurze.

Zeszłoroczna opłata za szyldy wynosiła przeciętnie na jednego płatnika 9000 mk., w bieżącym zaś roku około 17 zł. p., tak że prelimitowano na obecny rok budżetowy 150,000 zł. p.

Oddz. Rachunkowy zatrudnia kierownika — inżyniera, jedną biuralistkę i jednego kontrolera, referat szyldów — 1 biuralistkę i 2 pomiarowych.

B. Oddział Budownictwa.

Oddział Budownictwa, posiadając do dyspozycji biuro techniczne, warsztaty miejskie, skład główny materiałów budowlanych i cegielnię, wykonywał polecenia na roboty budowlane dla poszczególnych Wydziałów Magistratu.

Biuro techniczne wykonało cały szereg planów, szkiców, kosztorysów na zamierzone i w znacznej części wykonane roboty budowlane jako to:

- 1) szkice, kosztorysy na ewentualną przebudowę pawilonu miejskiego w parku Sienkiewicza na Muzeum Sztuki i Kultury,
- 2) szkice i kosztorysy baraków dla osób dełożowanych,
- 3) plany na przebudowę Kina Oświatowego,
- 4) plany na przebudowę Kasy Miejskiej,
- 5) plany na przebudowę części składu miejskiego na stajnię, oraz większą ilość planów mniejszych.

Warsztaty Miejskie wykonywały wszystkie polecenia na roboty stolarskie, ślusarskie, kowalskie, kołodziejskie, murarskie, ciesielskie i dekarские. Częściowo gospodarczym sposobem, częściowo przy pomocy przedsiębiorców, dokonano remontu z górą 100 lokali dla poszczególnych Wydziałów Magistratu (głównie lokale szkolne).

Ogólna liczba wykonanych przez Oddział poleceń za rok 1923 wynosi 935.

Cegielnie Miejskie wyprodukowały w 1923 r. z górą 6,000,000 sztuk cegły.

C. Oddział Mechaniczno-Instalacyjny.

W zakres czynności Oddziału Mechaniczno-Instalacyjnego wchodzi konserwowanie wszelkich istniejących urządzeń technicznych i wykonywanie nowych instalacji w budynkach miejskich i wydzierżawionych przez miasto, oraz kontrola filtrów biologicznych i studzien na posesjach prywatnych:

I. Konserwacja urządzeń technicznych.

W okresie sprawozdawczym naprawiono urządzeń, dokonano zamiany zużytych części na nowe, oraz uzupełniono następującą ilość instalacji:

1) wodociągowych	31	robót
2) ogrzewania centralnego	16	„
3) urządzeń kąpielowych	8	„
4) „ kanalizacyjnych	8	„
5) studnie na posesjach miejskich i placach publ.	88	„
6) Różne roboty mechaniczne:		
czyszczenie kotłów parowych, naprawa mo-		
torów gazowych, pomp i t. p.	12	„
7) Instalacje siły i światła elektrycznego	162	„
8) Instalacje gazowe	14	„
9) Dostawa materiałów elektrotechnicznych i gazowych	150	„

II. Nowe instalacje techniczne.

Wykonano nowe instalacje światła elektrycznego w nowo wybudowanej szkole powszechnej przy ul. Konstantynowskiej 27, w Kinematografie Oświatowym przy Wodnym Rynku, oraz w szkołach powszechnych przy ul. Kilińskiego № 104 i 135. Zaprojektowano i rozpoczęto roboty przy instalacji elektrycznej, urządzeniach wodociągowych, kanalizacyjnych, kąpielowych i ogrzewania centralnego w budującej się łaźni ludowej przy ul. Nawrot 78. Zainstalowano nowy kocioł do ogrzewania centralnego oranżerii w Parku Staszycy.

III. Kontrola filtrów biologicznych.

Prowadzono regularną kontrolę budowy nowych filtrów biologicznych, których wykończono i odebrano — 7, oraz sprawdzano stale roboty przy czyszczeniu starych, funkcjonujących już od dłuższego czasu, filtrów biologicznych na posesjach prywatnych i miejskich.

IV. Kontrola studzien.

Wobec wybuchu epidemii tyfusu brzuszego przeprowadzono z polecenia Oddziału Sanitarnego Wydziału Zdrowotności Publicznej kontrolę techniczną studzien w 161 domach prywatnych i wydano orzeczenia, dotyczące przedsięwzięcia odpowiednich kroków zaradczych.

W biurze prócz załatwiania bieżącej korespondencji sporządzono projekty i kosztorysy ogrzewania centralnego, wodociągów, kanalizacji, filtrów biologicznych, siły i światła elektrycznego w nowo-budujących się gmachach miejskich, oraz sprawdzono i przedstawiono do zatwierdzenia 11 planów filtrów biologicznych.

W roku bieżącym, prócz normalnych napraw i przeróbek instalacji, przewidziane są: wykończenie kompletne urządzenia wewnętrznego i zainstalowanie kotła parowego w budującej się łaźni ludowej przy ul. Nawrot 78, wraz z uruchomieniem zakładu; usunięcie istniejących bardzo zużytych kotłów do ogrzewania centralnego w budynku miejskim przy ulicy Pomorskiej 16 i doprowadzenie do należytego porządku w ciągu letnich miesięcy wszystkich instalacji oświetlenia elektrycznego w szkołach powszechnych.

D. Oddział Brukarski.

W okresie sprawozdawczym:

Przebrukowano:

ul. Nowo-Kątną	na	przestrzeni mtr. ²	— 4.800.—
„ Cegielnianą	„	„	— 2.850.—
„ Skwerową	„	„	— 1.700.—
„ Dzielną	„	„	— 4.000.—
„ Przejazd	„	„	— 3.200.—

Gruntownie naprawiono:

ul. Aleksandrowską	na	przestrzeni mtr. ²	— 2.000.—
„ Ogrodową	„	„	— 1.000.—
„ 6-go Sierpnia	„	„	— 2.500.—
„ Kilińskiego	„	„	— 2.200.—
„ Nowo-Zarzewską	„	„	— 800.—

Drobne reparacje:

na ul. Sienkiewicza		na ul. Traugutta
„ „ Południowej		„ „ Wolborskiej
„ „ Piotrkowskiej		„ „ Radwańskiej
„ „ Pomorskiej		„ „ Nawrot
„ „ Wschodniej		„ „ Przejazd

wykonano ogółem mtr.² — 3.722.—

Wyregulowano:

ul. Ks. Brzóska na przestrzeni — $\frac{1}{4}$ klm.
 „ Ceglana „ „ — $\frac{1}{2}$ „

Wyregulowano i zabrukowano ścieki:

na ul. Brzóska		na ul. Nawrot
„ „ Ceglanej		„ „ Radwańskiej
„ Al. 1-go Maja		„ „ Konstantynowskiej
ogółem mtr. ² — 1.411.—		

Ułożono nowych chodników:

na Placu Wolności № 1
 „ ul. Konstantynowskiej № 27
 „ „ Suwalskiej № 8, 10, 12, 14, 16.
 Ogółem mtr.² — 728.—

Wykopano i popłytowano kamieni na polesiu: Widzewskiem, Konstantynowskiem i w parku „Źródlika — ogółem mtr.³ — 70.—

E. Oddział Pomiarów.

Oddział Pomiarów przy Wydziale Budownictwa Magistratu m. Łodzi utworzony został w lipcu 1918 roku celem sporządzenia ścisłych planów miasta sytuacyjnych i niwelacyjnych, w skali 1:250, opierając pomiar na zasadach naukowych.

Na kierownika powołany został inżynier mierniczy Franciszek Walicki.

Rok 1918 i 1919 zeszedł na triangulacji i poligonizacji terytorjum miasta Łodzi, rozszerzonego w 1915 r. Praca ta wykonana została przez p. Fr. Walickiego przy współudziale 2-ch inżynierów mierniczych i 5-ciu triangulatorów z Wojskowego Instytutu Geograficznego w Warszawie. Jako rezultat tej pracy otrzymano sieć około 2000 punktów, wyznaczonych ze ścisłością matematyczną, przez współczesną wiedzę podawaną, a więc otrzymano kanwę, na której wykonywują się dotychczas i będą wykonywane nadal wszelkie detale, mające być uwidocznionymi na planie, jako to: budowle murowane i drewniane, płoty, miedze, rynsztoki, rowy, słupy elektryczne, latarnie, nawet pojedyncze drzewa i t. d. Pomiarzy szczegółów (detali) wykonywane są od 1920 r. przez 4-5 geometrów w sezonie letnim, trwającym 7 miesięcy. Każdy geometra zatrudnia 4-ch robotników. Przez pozostałe 5 miesięcy zimowych każdy z geometrów wykreśla pomierzone przez się szczegóły na planach, wpisuje wszystkie dane liczbowe i zakolorowuje. Już w tym stanie plan nadaje się do opracowań projektów zabudowy i kanalizacji. W ostatnich czasach mierzone były przeważnie krańce miasta, jako najpilniejsze, gdyż są to dzielnice o nieznanym nam zabudowie i układzie parcel. Ogółem detali zmierzono przez 3 lata na przestrzeni 290 ha. mocno zabudowanych (I kateg.) 294 ha średnio zabudowanych (II kategorii), 1173 ha mało zabudowanych (III kategorii) -- razem 1757 ha.

Przy objęciu władzy przez obecny Magistrat — Oddział Pomiarów był w pełni rozwoju robót sezonu letniego 1923 r; pracowano w kilku odległych od siebie miejscowościach: na Bałutach, Radogoszczu, Marysinie, Chojnach i Rokiciu, a to wskutek zapotrzebowań oddziałów Zabudowy Miasta i Kanalizacji.

Kierownictwo, po zrzeczeniu się p. Walickiego, spoczywa od roku w ręku inżyniera mierniczego Wacława Bobrowskiego, który pracował przy triangulacji od samego początku, z przerwą tylko, spowodowaną powołaniem go, jako oficera Wojsk Polskich, do służby czynnej w armji polskiej.

Sezon letni 1923 r. skończył się w połowie listopada. W tym ostatnim sezonie zmierzono: 180 ha I kategorii, 329 ha II kategorii, 880 ha III kategorii, razem 889 ha.

Roboty sezonu zimowego, t. j. kreślenie planów, są na ukończeniu, tak że w połowie kwietnia można będzie rozpocząć sezon letni.

Obecny zarząd miasta, zapoznawszy się z zakresem prac oddziału pomiarów już wykonanych i pozostających do wykonania, rozumiejąc ich doniosłość dla projektowanych robót kanalizacyjno-wodociagowych, od razu otoczył oddział pomiarów troskliwą opieką: zarządził skuteczną kontrolę pracy, ułożył skryształizowany plan robót na rok 1924, powiększył lokal i uchwalił zwiększyć personel o 2-ch nowych pracowników.

Obecnie sporządzane plany m. Łodzi uwzględniają stan faktyczny, istniejący w chwili pomiaru na gruncie, nie wdając się w ich stan prawny (istniejące granice na gruncie, szczególnie w miejscowościach niezabudowanych i mało zabudowanych — wiele się różnią od stanu, jaki być powinien). Gdy dojdzie do układania rejestrów pomiarowych dla celów katastralnych, wypadnie uzgadniać istniejące granice ze stanem prawnym.

Przy tej czynności sięgnąć wypadnie do planów i aktów hipotecznych, skądinąd zaś wiadomo, że plany te zwykle nie zawierają dostatecznych i miarodajnych liczbowych danych, wymaganych przez współczesne metody miernictwa. Zadanie będzie trudne,

By nadal uniknąć sprzeczności i błędów w składanych do hipoteki planach, Magistrat musi wyjednać dla siebie prawo wglądania w treść mających być zahipotekowanymi planów. Taki plan nieruchomości miejskiej powinien zawierać wszystkie liczbowe dane pomiaru, opartego na obecnie założonej sieci poligonalnej, uwidocznione na samym planie lub w załączanym doń rękopisie polowym; po dokonanych pomiarze, geometra powinien spisać z interesowanymi i sąsiadami protokół graniczny, który ma być niedzielnym załącznikiem do planu. Po ścisłym skontrolowaniu planu i stwierdzeniu jego zgodności z gruntem i załącznikami, Magistrat wyda świadectwo do hipoteki. Obecnie wydawane świadectwa do hipoteki wcale nie zabezpieczają od powikłań i nie usuwają sprzeczności.

Proponowana inowacja niewątpliwie przyczyni się do prawidłowego, a nawet szybszego ukończenia tego kolosalnego zamierzenia ogólnopublicznej wagi, jakim jest pomiar wielkiego miasta.

F. Oddział Zabudowy Miasta.

Plan zabudowy.

W okresie sprawozdawczym Oddz. Zabudowy Miasta prowadził nadal systematycznie pracę nad całokształtem zagadnień, związanych z planem zabudowy i regulacji miasta. Prace te mają na celu uregulowanie chaotycznej zabudowy, uzdrowotnienie mieszkalnictwa, udoskonalenie sieci ulicznej, unormowanie warunków komunikacyjnych i stworzenie wielu innych podstaw do dalszego rozwoju miasta, ujętych w celowe ramy.

Trudności napotymane na tej drodze są olbrzymie. Z jednej strony miasto nie posiada kompletnych pomiarów, które powinny być podstawowym materiałem do opracowania planów regul., a tem samem utrudnia się niesłychane prace nad planem zabudowy. Szczupłe środki finansowe nie pozwalają na racjonalne prowadzenie polityki gruntowej, nabywanie placów dla zrealizowania wielu zamierzeń, jak przedłużenie ulic, zakładanie placów publicznych, zielenców i t. p.; z drugiej strony państwo w dziedzinie miejscowego kolejnictwa, tak oplakanego, prawie że nic dotąd nie czyni dla polepszenia sprawy, mając obecnie dużo pracy z węzłem kolejowym wielkiej Warszawy.

Wszędzie, gdzie w ostatnich latach poszczególne miasta przystąpiły do sporządzenia swoich planów regulacyjnych, posiadały one już od dawna najściślejsze pomiary i zharmonizowaną z organizmem miejskim doskonale rozwiniętą sieć kolejową, zapewniającą sprawność ruchu na długie lata, niekrępującą rozwój miasta.

Komunikacja.

Prace nad ujęciem miejscowych i pozamiejscowych zagadnień z dziedziny komunikacji kolejowej i wodnej, skryształizowane w szeregu projektów, zostały przedstawione zeszłorocznej konferencji Międzyministerjalnej. Projekty te, aczkolwiek kolidowały w pewnych częściach z zamierzeniami Min. Kol. Zel., niemniej zostały uznane, jako cenny materiał, który powinien być wyzyskany przy opracowaniu projektu węzła łódzkiego. Na konferencji tej uznano za konieczne utworzenie specjalnego biura dla opracowania projektu rozbudowy węzła łódzkiego. Sam fakt, że przedstawiciele M. K. Z. przyznali rozbudowę węzła za sprawę palącą w naszych warunkach, — jest sukcesem dotychczasowych wysiłków Oddziału.

Plan strefowy.

Plan strefowego podziału miasta na dzielnice przemysłowe i mieszkalne jest jednym z najważniejszych i najaktualniejszych zadań Oddziału na terenie Łodzi.

Pierwszy projekt takiego podziału został sporządzony jeszcze za czasów inż. Szenfelda przy współudziale Okręgowej Dyrekcji Rob. Publ. i Wydz. Przemysł. Wojew. Łódzk. i przez te władze zaakceptowany. Plan ten chciano wprowadzić w życie, jednak wstrzymano się, gdyż praktyka 2-letnia wykazała, iż przy obecnych warunkach przedwczesne wydanie zbyt pohośnie sporządzonych prac w tej dziedzinie, miast regulować, tylko tamować może ruch budowlano-przemysłowy. Praca nad projektem tym, acz w ogólnych zarysach ustalona, wymaga jeszcze czujnej obserwacji ruchu przemysłowego i wszelkich przejawów życia społecznego. Omawiany projekt wraz z odpowiednimi przepisami zostanie wkrótce przedstawiony specjalnej komisji fachowej.

Plan drogowy sk. 1.10000.

Prace Oddziału w kierunku zamierzeń drogowych prowadzone są skrupulatnie na podstawie posiadanego planowego materiału. W miarę postępu zdjęć pomiarowych materiał stale wzrasta i niezadługo każda ulica w mieście posiadać będzie swój własny ścisły plan z dokładnem oznaczeniem wszelkich nieruchomości i zaopatrzonej w ścisłą linię regulacyjną i licową. Plany regulacyjne szczególnie poszczególnych ulic przewidują rozszerzenie tylko ulic o niewątpliwym charakterze komunikacyjnym. W okresie sprawozdawczym zatwierdzone zostały przez Min.

Rob. Publ. następujące ulice: Pańska, Rzgowska, Pomorska, Zagajnikowa i Zielona. Ulic takich jest wogóle tylko około 30 wśród ogólnej ilości 450.

Prace specjalne.

Miedzy pracami specjalnemi, wykonanemi w okresie sprawozdawczym wymienić należy projekt regulacji i ukształtowania placu Hallera, zabezpieczający temuż charakter publiczny, szkice do projektu rozmieszczenia szpitala miejskiego, szkice rozmieszczenia politechniki, szkice do projektu dzielnicy mieszkalnej, poza tem uzupełniono plany sytuacyjne bloków ulic i sporządzono szereg tablic wykresów statystycznych, dotyczących rozwoju życia kulturalnego, ruchu budowlanego i t. p. Opracowano w dalszym ciągu szereg profilów ulicznych, wprowadzając tu celową redukcję wymiarów jezdni dla ulic, niemających znaczenia dla komunikacji miejskiej. Prace te idą równolegle z akcją zadrzewiania chodników i przyniosą miastu korzyści materialne, upiększając jednocześnie ulice.

Zawdzięczając przewodniczącemu Wydz. Budown. p. inż. Folkierskiemu, agendy Oddziału ostatnio stale wzrastają. W pracach Komisji do zakupu gruntów, deleg. Budowlanej, Kom. Opieki nad Plantacjami, Komit. Bud. Szpitala Miejskiego, Komit. Rozbudowy—Oddział Zabudowy Miasta przyjmuje żywy udział.

Z inicjatywy ławnika inż. Folkierskiego, celem uzgodnienia zamierzeń reg. m. Łodzi z okolicznymi miasteczkami i ujęcia ruchu budowlanego w pewne ramy przy arterjach wjazdowych poza granicami miasta oraz zadrzewienia tychże arteryj, nawiązano ścisły kontakt z samorządami powiatu Łódzkiego, uzyskawszy pełne poparcie tegoż w powyższych zamierzeniach.

Wkońcu nadmienić należy o zwiększeniu autorytetu Oddz. Zabudowy wśród obywateli miejscowych, — którzy rad Oddziału z dziedziny budownictwa coraz częściej zasięgają. O ile w początkach istnienia O. Z. M. obserwowano znaczny opór obywateli przeciwko zarządzeniom regulacyjnym i mimo słabszego ruchu budowlanego wpływały częste rekursy,—obecnie należy skonstatować dobrowolne zastosowanie się do zamierzeń Oddziału, choć nawet często naruszających interesy jednostek—oczywista — dla dobra ogółu.—

G. Oddz. Budowy Tramwajów Podmiejsk.

Oddział Budowy Tramwajów Podmiejskich w okresie sprawozdawczym zajęty był pracami przygotowawczemi, związanemi z projektem realizacji budowy kolei elektrycznej Łódź-Rokiciny-Tomaszów i wodociągów, mianowicie:

1. Kolej elektryczna Łódź - Rokiciny - Tomaszów

W okresie sprawozdawczym prowadzono pertraktacje z Ministerstwem Kolei Żelaznych, w sprawie ustalenia zasadniczych warunków koncesji na budowę i eksploatację wyżej wymienionej kolei elektrycznej.

W styczniu r. b. warunki koncesji zostały ustalone i złożone Radzie Miejskiej do zatwierdzenia.

(Rada zatwierdziła powyższe warunki na posiedzeniu w dniu 21 lutego 1924 roku.)

Warunki koncesji zostały opracowane po porozumieniu się z Komitetem Organizacyjnym, utworzonym z przedstawicieli przemysłu i finansów dla zorganizowania Spółki Akcyjnej dla budowy i eksploatacji kolei.

2. Wodociągi.

Oddział w okresie sprawozdawczym zajęty był opracowaniem zmian w projekcie wodociągów Lindley'a, koniecznych dla zastosowania przy eksploatacji napędu elektrycznego.

H. Inspekcja Budowlana.

W okresie sprawozdawczym 6-miesięcznym wpłynęło 2141 spraw, zarejestrowanych w dzienniku Inspekcji Budowlanej.

Rozpatrywane przez Inspekcję Budowlaną sprawy dotyczyły udzielania zezwoleń na budowę, przebudowę i rozbudowę wszelkiego rodzaju budynków, na remont domów i mieszkań zniszczonych, wydawania nakazów wykonania przymusowych remontów ze względów na stan bezpieczeństwa mieszkańców, jak również na stan zdrowotny.

Ogółem za czas sprawozdawczy rozpatrzono 403 planów budowlanych, w tej liczbie było:

134	planów na	budynki nowe mieszkalne,
49	"	" " różne (ustępy, szopy, komórki i t. d.
91	"	" " przemysłowe, zatwierdzone przez O. D. R. P.
20	"	" " przebudowę budynków mieszkalnych,
53	"	" " " przemysł. zatw. przez O. D. R. P.
44	"	" " nadbudowę budynków mieszkalnych,
4	"	" " " różnych,
3	"	" " " przemysł. zatw. przez O. D. R. P.

Inspekcja Budowlana brała udział w 121 komisyjnych dochodzeniach, wyznaczonych przez Wydział Przemysłowy Województwa Łódzkiego.

Według statystyki ruchu budowlanego, prowadzonej przez Inspekcję Budowlaną, naskutek polecenia Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, zostało wykonanych:

49	budynków nowych	mieszkalnych, izb 364 mieszk.,
37	"	" przemysłowo-handlowych,
68	"	" różnych gospodarczych,
12	"	przebudow. mieszk., izb 140 mieszk.,
11	"	" przemysłowo-handlowych,
12	"	" różnych gospodarczych,
16	"	nadbudow. mieszk., izb 127 mieszk.,
6	"	" przemysłowo-handlowych,
1	"	" różnych gospodarczych.

I. Oddział Kanalizacji i Wodociągów.

Roboty przygotowawcze do kanalizacji i wodociągów.

Mając na względzie umożliwienie szybkiego rozwiązania sprawy skanalizowania i zaopatrzenia miasta w wodę, powiększono personel techniczny biura dla przyspieszenia opracowania projektów, tak aby z chwilą zawarcia umowy z jednym z konsorcjów dla sfinansowania przedsiębiorstwa można było przystąpić do robót.

Po zaangażowaniu przeto kilku sił fachowych można była pracę nad projektem kanalizacji i wodociągów posunąć znacznie naprzód.

Skopjowano plany projektu wodociągów inż. Lindley'a dla za-
twierdzenia projektu przez władze nadzorcze. Rozpoczęto przeliczenie
sieci kanałów dla ewentualnego skorygowania projektu inż. Lindley'a.

Sprawy sfinansowania przedsiębiorstwa kanalizacji i wodociągów
nie można było posunąć naprzód ze względu na niefortunne zawarcie przez
poprzednie władze miejskie umowy — opcji z Tow. Holendersko Hiszpań-
skim „Almeriense de Riegos”. Magistrat nie mógł znaleźć odpowied-
nich konsorcjów finansowych, z którymi mógłby pertraktować o sfi-
nansowanie kanalizacji i wodociągów, dopóki trwała umowa — opcja z
T-wem „Almeriense de Riegos”.

Wobec czego głównem staraniem Magistratu było zlikwidowanie
umowy — opcji, wytwarzającej stały niewyjaśniony stan stosunków
pomiędzy Magistratem i T-wem, które nic nie zrobiło przez rok. Tylko
wtedy sprawa sfinansowania kanalizacji i wodociągów mogła być poruszona
z martwego punktu.

Po długich staraniach w sprawie dojścia z T-wem „Almeriense
de Riegos” do pewnego porozumienia, Magistrat przesłał T-wu żądanie
przystąpienia do prac przygotowawczych, wyznaczając termin, z oświad-
czeniem zerwania umowy na wypadek nieprzystąpienia do prac przed-
wstępnych.

Obecnie sprawa sfinansowania kanalizacji i wodociągów jest na
dobrej drodze. Z powodu naprawy ogólnych stosunków finansowych
istnieje możliwość, że miasto będzie mogło uzyskać kapitały wyłącznie
dla sfinansowania, uniezależniając budowę od strony finansowej, co da
możność uzyskania tanich i solidnie zbudowanych kanałów i wodociągów.

1) Roboty kanalizacyjne

A) Na rzece Łódce.

Rzeka Łódka, będąc nieuregulowaną, mogłaby stanowić siedlisko
zarazy i przyczyniać się w wysokim stopniu do ewentualnych wybuchów
epidemij.

W tym celu i mając na względzie przystosowanie rz. Łódki do
potrzeb ogólnej kanalizacji w przyszłym projekcie skanalizowania miasta,
w dalszym ciągu kanalizowano koryto rzeki. Wywołane to było także
koniecznością uregulowania przepływu ścieków rzeki Łódki przez terytor-
jum budującej się szkoły miejskiej przy ul. Drewnowskiej, ze względu
na bezpieczeństwo i higienę działwy szkolnej.

Wybudowano murowany żłób koryta rzeki z betonowymi
bankietami na przestrzeni o ul. Drewnowskiej № 67 do terenu
szkoły miejskiej przy tejże ulicy.

B) W parku „Źródliśka”.

Ze względu na rozpoczętą regulację parku „Źródliśka” przez Od-
dział Plantacyj, uregulowano i skanalizowano przechodzący tamtędy do-
pływ rz. Jasień. W ten sposób uzyskano możliwość wykorzystania do-
pływu rz. Jasień do wymagań przyszłej kanalizacji i użycia go jako
przyjemny wód burzowych.

Wybudowano kanał I klasy długości 259 m. b.

C) W szkole przy ul. Zagajnikowej.

Dla osuszenia terenu szkolnego i zabezpieczenia budynku szkolnego od wilgoci zdrenowano teren pod szkołą.

Ułożono przewodów z sączków ogólnej długości 480 m. b.

2) Roboty regulacyjne —

Na rzece Jasień:

Dla uregulowania przepływu rzeki przystosowania jej do potrzeb przyszłej kanalizacji, aby mogła spełniać zadanie przyjemcy wód burzowych podjęto przerwana regulację koryta rzeki.

Wyregulowano 135 b. m. koryta rzeki i według specjalnie zwiększonego przekroju.

3) Roboty budowlane i remont.

Celem zabezpieczenia przejazdu przez rzeki wybudowano:

Most drewniany przez rz. Łódkę na ul. Orzechowej.

Most drewniany przez rz. Karolewkę na ul. Kwiecistej.

Balustradę murowaną na moście przez rz. Łódkę na ulicy Stodolnianej.

Naprawiono pomost mostów przez rz. Łódkę i Jasień na ulicach Rokicińskiej, Wólczkańskiej, szosie Brzezińskiej, szosie Konstantynowskiej, ul. Wołborskiej.

9. Wydział Statystyczny.

Prace Wydziału Statystycznego zmierzają do możliwie pełnego i wiernego odzwierciedlenia w cyfrach życia miasta. Wszelkie badaniu statystycznemu dostępne dziedziny życia stanowią teren poszukiwań i przedmiot studjów Wydziału Statystycznego. Z tego bliskiego kontaktu Wydziału Statystycznego z życiem Łodzi wynika, że większe przemiany w życiu miasta nie pozostają bez wpływu na działalność Wydziału. W okresie sprawozdawczym wpływ ten przejawiał się w podjęciu przez Wydział Statystyczny prac, zmierzających do odtworzenia stanu zatrudnienia w przemyśle włókienniczym Łodzi, a to w związku z ciężkim kryzysem gospodarczym, jaki w drugiej połowie ubiegłego roku nawiedził Łódź, wywołując jako pierwszy skutek masową redukcję pracy.

Wypada oświetlić w paru słowach charakter Łodzi, jako skupienia o typie wybitnie przemysłowym. Łódź wyrosła dzięki przemysłowi. W roku 1798, podczas dokonanej przez ówczesne pruskie władze okupacyjne lustracji Łodzi, naliczono tu 44 domy z ludnością 190 osób. Widzimy zatem, że w okresie, poprzedzającym narodziny przemysłu polskiego, Łódź była małą miasteczką, której całkowite zaludnienie nie da się porównać z dzisiejszym zaludnieniem poszczególnych kamienic. Pierwsze warsztaty sukiennicze pojawiły się w Łodzi w r. 1823. W r. 1824 zjawili się w Łodzi pierwsi fabrykanci wyrobów bawełnianych. Odtąd przemysł łódzki rozwija się b. szybko. Z rozwojem przemysłu idzie w parze wzrost zaludnienia miasta. Tempo wzrostu jest niesłychanie szybkie, gdzieindziej na kontynencie europejskim niespotykane. Wystarczy przytoczyć, że ludność Łodzi, która w 1825 r. nie dosięgała 800 osób, wynosiła w 1880 r. 4,848, w 1840 r. 20,150 w 1860 r. 32,639, w 1890 r. 125,227, w 1903 r. 329,000 w 1913 r. 506,000. W jak ścisłym związku pozostawał wzrost miasta z rozwojem przemysłu i jak czuła była zawsze Łódź na niepowodzenia przemysłu, o tem świadczy spadek liczby ludności w okresach przesileni gospodarczych, jak 1840-44, kiedy — wskutek odgródzenia się Rosji granicą celną od Polski — w przemyśle łódzkim zapanował długotrwały zastój, albo, w latach ruchu rewolucyjnego 1905—1906, kiedy przemysł ogarnięty depresją redukował produkcję, bądź wreszcie po wybuchu wojny europejskiej, kiedy przemysł łódzki zamarł całkowicie. Nie będzie przesadnem twierdzenie, że stosunki socjalne i ekonomiczne naszego miasta kształtują się w zależności od stanu przemysłu łódzkiego.

W tych warunkach zadania statystyczne, dotyczące rozwoju i **stanu przemysłu łódzkiego**, posiadają wielkie znaczenie ogólne.

Dla oświetlenia tego zagadnienia Wydział Statystyczny przeprowadził trzy ankiety co do stanu zatrudnienia w przemyśle włókienniczym Łodzi: pierwszą co do stanu w połowie października 1923 r., drugą co do stanu na początku listopada 1923 r. i trzecią co do stanu w końcu stycznia 1924 r. Ankiety objęły jedynie przemysł włókienniczy, a więc nie cały przemysł łódzki. Pamiętać jednak należy, że z liczby 106,562 robotników, zatrudnionych w dniu 1 stycznia 1923 r. we wszystkich gałęziach przemysłu łódzkiego, 96,626, czyli przeszło 90% ogółu robotników, pracowało w przemyśle włókienniczym. Wypadło porzucić na

przemysłu włókienniczym z tego względu, że tylko ta gałąź przemysłu łódzkiego posiada organizacje, umożliwiające skuteczne przeprowadzenie ankiet statystycznych. Zgromadzone dane dotyczą fabryk, zrzeszonych w następujących związkach: Związek Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskiem, Krajowy Związek Przemysłu Włókienniczego, Związek Wykończalni i Farbiarni obęgu łódzkiego i Związek Zawodowy Właścicieli Farbiarni Zarobkowych w Łodzi. Z fabryk niezrzeszonych uwzględniono Widzewską Manufakturę, przedstawiającą wielki obiekt, zatrudnia bowiem około 10 tys. robotników.

Wyniki omawianych ankiet przedstawiają się następująco:

Okres	Ogółem	Ilość dni pracy w tygodniu					
		6	5	4	3	2	1
	LICZBA ROBOTNIKÓW						
Październ. 23 r.	92,847	32,582	10,237	37,837	11,649	542	—
Listopad 1923 r.	94,261	24,948	6,006	27,452	30,919	4936	—
Styczeń 1924 r.	88,518	7,268	1,795	11,025	44,216	24004	165
	ZESTAWIENIE PROCENTOWE						
Październ. 23 r.	100,0	35,0	11,2	40,7	12,5	0,6	—
Listopad 1923 r.	100,0	26,5	6,4	29,1	32,8	5,2	—
Styczeń 1924 r.	100,0	8,2	2,0	12,5	50,0	27,1	0,2

Dane, w powyższej tablicy zawarte, dają niezmiernie interesujący obraz ewolucji w dziedzinie stanu zatrudnienia w ciągu ostatnich miesięcy.

Na sprawę całkowitej redukcji (dotychczas mówiliśmy jedynie o częściowej) rzucają światło liczby, dotyczące nieczynnych fabryk. Podług informacji, zebranych łącznie z ankietami w październiku ub. r., liczba robotników w nieczynnych fabrykach wynosiła 424, w listopadzie ub. r. 1,104, a w końcu stycznia r. b. 4,227. Jak wiadomo, przemysłowcy stosują regułę niezwalniania robotników, tak iż redukcja pracy objawia się nie w postaci redukcji sił roboczych, lecz w postaci redukcji dni pracy. Redukcja sił następuje dopiero w ostatecznym wypadku, kiedy zachodzi konieczność całkowitego unieruchomienia przedsiębiorstwa.

Na przytoczonych wyżej liczbach oparto poniższe obliczenie stopnia zmniejszenia się produkcji przemysłu włókienniczego. Stosunek faktycznej liczby dni roboczych do pełnej, czyli takiej, jaką otrzymuje się przy pełnym tygodniu pracy dla wszystkich robotników, wynosił w połowie października 1923 r. 77,5%. Na początku listopada 1923 r. stosunek ten wynosił 68,5%, w końcu zaś stycznia 1924 r. 50,2%. Pod wpływem więc kryzysu produkcja przemysłu włókienniczego spadła do połowy. Przypomnieć warto, że w latach ciężkiego przesilenia ekonomicznego 1911 i 1912 zmniejszenie się produkcji włókienniczej Łodzi

wynosiło według świadectwa Komitetu Gieldowego Łódzkiego nie więcej, niż 15 procent.

Na położeniu klasy robotniczej ostatni kryzys odbił się b. ciężko. Około 45 tysięcy włókniarzy, w tej liczbie wiele głów rodzin, utraciło połowę normalnego skromnego zarobku, około 25 tysięcy — więcej niż połowę. Przeszło zaś cztery tysiące utraciło zarobki całkowicie.

Kończąc relację o pracach Wydziału Statystycznego z dziedziny statystyki stanu zatrudnienia w przemyśle, dodać należy, iż w myśl uchwały Wydziału z dn. 2 listopada 1928 roku (wniosek p. Miecz. Hertza) wspomnianą statystykę włączono do zakresu prac Wydziału, jako stały dział. W tem rozszerzeniu ram działalności Wydziału upatrywać należy wzbogacenie naszej statystyki miejskiej.

Innym działem pracy, zasługującym na szersze omówienie, jest **statystyka gruźlicy**. Śmiertelność na gruźlicę jest w Łodzi znaczna. W 1918 r. zmarli na gruźlicę stanowili 31,2 proc., ogółu zmarłych, w 1919 r. 26,5 proc., w 1920 r. — 16,9 proc., w 1921 r. 16,8 proc., w 1922 r. — 18,0 proc. Średnio zatem każdego szóstego zmarłego przyprawiała o śmierć gruźlica. Ta wprost monstrualna wielkość śmiertelności łodzian na gruźlicę skłoniła Wydział Statystyczny do rozszerzenia ram badań zagadnienia gruźlicy.

W tym celu Wydział zażądał od sekcji do walki z gruźlicą przekazywania mu kart wywiadów, dokonywanych przez urzędników. Sekcja w mieszkaniach chorych na gruźlicę, i po zebraniu materiałów za okres sierpień — grudzień 1928 r. przystąpił do ich opracowania. Najbardziej charakterystyczne wyniki opracowania wspomnianych materiałów przedstawiamy niżej w liczbach względnych.

68,7 proc. ogółu chorych mieszkało w lokalach jednoizbowych, 22,9 proc. w lokalach dwuizbowych, 6,6 proc. w lokalach ponad dwie izby. Chorzy korzystający z pomocy Sekcji, rekrutują się zatem ze sfer ubogich.

Na 100 chorych przypada średnio 440 współmieszkańców, w tem 61 dzieci. Gorzej przedstawia się zaludnienie mieszkań wśród ludności żydowskiej, niż chrześcijańskiej. Na 100 chorych chrześcijan przypada 405 współmieszkańców, na 100 żydów — 495.

Zaludnienie izb, w których spijają chorzy, przedstawia się następująco: Chorzy, spijający w pokoju sami, stanowią 1,4 proc. Natomiast 21,4 proc. chorych sypia w izbach, zamieszkałych przez 2 lub 3 osoby, 39,8 proc. chorych sypia w izbach, zamieszkałych przez 4 i 5 osób, wreszcie 37,9 proc. w izbach, zamieszkałych przez 6 osób lub więcej. W obrazowanych wyżej warunkach o zarażenie otoczenia gruźlicą, oczywiście, nie trudno.

Klasyfikacja chorych według grup zawodowych dała następujące procentowe wyniki: robotnicy 81 proc., rzemieślnicy (niesamodzieln.) 18 proc., usługi osobiste (woźni, dozorczy, służące, kucharze, kelnerzy i t. d.) 7,7 proc., właściciele sklepów i przedsiębiorstw 5,2, służba transportowa 2,5, urzędnicy państwowi i komunalni 2,4 proc., inne zawody 6,1, bez zajęcia 8,5 proc.; zawód nieznanym 14,6 proc.

Inną wielką kleską, wymagającą cyfrowego oświetlenia jest alkoholizm.

Organizacja statystyki alkoholizmu jest zakrojona na szeroką skalę. Wydział bada przywóz i wywóz alkoholu, spożycie alkoholu, wydatki ludności na alkohol, nadto władze policyjne na wniosek Wydziału Statystycznego rejestrują indywidualnie na dostarczonych przez Wydział for-

mularzach statystycznych wszelkie osoby, zatrzymane w stanie nietrzeźwym, następnie odsyłają te formularze do Wydziału, który poddaje je wszechstronnemu opracowaniu.

Z danych, przez Wydział zebranych, wynika, że w 1922 r. w Łodzi wypito 3,351,904 litrów alkoholu, w tem 1,454,249 litrów czystego alkoholu. Spożycie alkoholu na głowę ludności wynosi 7,5 litra, w tem 3 litry czystego alkoholu. Wydatki ludności na alkohol wyniosły po przeliczeniu ich na dolary około 1.500.000 dolarów, co stanowi około 3 dolarów na głowę ludności w stosunku rocznym.

Opracowanie kart indywidualnych osób, zatrzymanych w stanie nietrzeźwym, dało w najogólniejszym zarysie następujące wyniki:

W ciągu 1923 r. zarejestrowano ogółem 5.549 pijaków.

Klasyfikacja osób, zatrzymanych w stanie nietrzeźwym, podług ich zawodów, wskazuje, że po robotnikach, którzy stanowią najliczniejszą grupę, bo wynoszącą aż 65,8 proc. ogółu zatrzymanych, następną co do liczebności miejsce zajmują rzemieślnicy, stanowiący 19,4 proc. Lwia część ich to rzemieślnicy niesamodzielni, a więc pod względem socjalnym stojący mniej więcej na równi z robotnikami. Zatem w ogólnej liczbie zatrzymanych w stanie nietrzeźwym proletariąt robotniczo-rzemieślniczy stanowi blisko 85 proc. Skład procentowy zatrzymanych w drugim półroczu r. 1923 136 kobiet przedstawia się następująco: prostytutki 37,5 proc., robotnice 35,3 proc., służba domowa 5,9 proc., inne zawody i bez zawodu 21,8 proc.

Z podziału zatrzymanych podług dni tygodnia widzimy, że w liczbie zatrzymanych w ciągu roku 5.549 pijaków stanowią zatrzymani w poniedziałki 13,8 proc., we wtorki 11,6 proc., w środy 9,4 proc., w czwartki 13,8 proc., w piątki 14,8 proc., w soboty 18,9 proc., w niedziele 18,7 proc. Można zatem nakreślić następujący obraz natężenia pijaństwa w ciągu tygodnia: tydzień alkoholyczny inauguruje czwartek, w piątek natężenie pijaństwa wzrasta, w sobotę i niedzielę osiąga swe maksimum, w poniedziałek zaznacza się już spadek, we wtorek natężenie jeszcze więcej słabnie, w środę zaś jest najniższe. Nie od rzeczy — w związku z poprzedzającymi uwagami — będzie tu wspomnieć, że teoretycznie przyjęty wyżej tydzień alkoholiczny pokrywa się w praktyce z tygodniem zarobkowym u robotników, wypłaty bowiem tygodniówek odbywają się w większych fabrykach łódzkich w czwartki.

Zakłócenie spokoju publicznego przez pijaków jest zjawiskiem b. częstym. W drugim półroczu ub. roku, władze policyjne sporządziły 1,510 protokółów o zakłóceniu spokoju publicznego przez osoby, będące w stanie nietrzeźwym, na ogólną liczbę zatrzymanych 2,565, czyli w 59 wypadkach na 100.

Do świeżo podjętych w okresie sprawozdawczym prac zaliczyć należy **statystykę personelu miejskiego**. Na posiedzeniu delegacji Wydziału Statystycznego w dn. 11 sierpnia 1923 r. postanowiono zorganizować statystykę personelu miejskiego i w tym celu przeprowadzić rejestrację urzędników i robotników, zatrudnionych w Magistracie m. Łodzi. Wydział opracował kwestionariusze rejestracyjne, bardzo szczegółowe dla urzędników, mni j zaś szczegółowe dla robotników miejskich, i w połowie listopada ub. r. została dokonana we wszystkich wydziałach i instytucjach miejskich rejestracja zatrudnionego w nich personelu. Po zgromadzeniu materiałów Wydział Statystyczny przystąpił do wszechstronnego opracowania ich. Wyniki szczegółowe wspomnianych prac będą ogłoszone w publikacjach Wydziału, narazie ograniczamy się do podania liczb urzęd-

ników w poszczególnych Wydziałach: Wydział Oświaty i Kultury 232, Wydział Zdrowotności Publicznej 166, Wydział Podatkowy 118, Wydział Budownictwa 67, Wydział Prezydjalny 56, Wydział Finansowo-Obrachunkowy 42, Wydział Opieki Społecznej 40, Wydział Handlowy 34, Urząd Mieszkaniowy 32, Wydział Gospodarczy 30, Wydział Statystyczny 10, Urząd Stanu Cywilnego 10, Wydział Przedsiębiorstw Miejskich 9, Biuro Rady Miejskiej 5. Ogółem Zarząd Miejski liczył w połowie listopada ub. roku 851 urzędników, w tem 805 kobiet. Zaznaczyć należy, że powyższa liczba obejmuje nie tylko urzędników etatowych i djetańskich, lecz również personel kontraktowy, jak nauczycielstwo, lekarze w szpitalach miejskich i t. p.

Wyżej omówione dziedziny badań nie wyczerpują, oczywiście, całokształtu prac Wydziału Statystycznego. Zobrazowanie wyników wszelkich prac Wydziału ze względu na ich ogrom jest niemożliwe, to też porzucamy na wyliczeniu działów pracy. Jest ich jak wspomnieliśmy, wiele, a oto spis: meteorologia, demografia, zdrowotność, opieka społeczna, mieszkalnictwo, budownictwo, ceny i koszty utrzymania, aprowizacja, kredyt, waluty, protesty weksli, przemysł, praca, komunikacje, zakłady użyteczności publicznej, sądownictwo, przestępczość, alkoholizm, pożary, wybory i administracja miejska, finanse komunalne, oświata i kultura.

Na zakończenie słów kilka o publikacjach Wydziału.

W okresie sprawozdawczym opuścił prasę „Rocznik Statystyczny m. Łodzi za rok 1922”, wydany pod redakcją naczelnika Wydziału Statystycznego, p. Edwarda Rosseta. Jest to pierwsza roczna publikacja Wydziału, zawierająca w liczbowych zestawieniach wyniki prac Wydziału ze wszelkich dziedzin. „Rocznik” doznał życzliwego przyjęcia w kołach fachowych, czego dowodem są liczne listy z wyrazami uznania, jakie na ręce redaktora wspomnianej publikacji nadeszły.

Pozatem ukazuje się w odstępach kwartalnych „Miesięcznik Statystyczny”, wydawany w zeszytach zbiorowych ze względów oszczędnościowych.

Wreszcie wspomnieć należy, że Wydział Statystyczny współpracował z Oddziałem Prasowym przy pomocy obszerniejszych notatek statystycznych, podając wyniki prac Wydziału szerszej publiczności.

Przewodniczącym Wydziału Statystycznego był w okresie sprawozdawczym Prezydent miasta p. Marjan Cynarski. Skład delegacji stanowili p. p. Prezydent Cynarski, Prezes Rady Miejskiej, dr. Fichna, radni Idzkowski i Mazurowski, oraz ob. Mieczysław Hertz, dr. Stanisław Skalski i dr. Tartakower.

10. Wydział Handlowy.

Działalność Wydziału w okresie sprawozdawczym uległa radykalnej poprawie finansowej, a tem samem zapoczątkowany został rozwój instytucji, która z końcem kadencji ustępujących władz miejskich znajdowała się w stanie agonji.—

Dzięki uzyskaniu 41-miljardowego kredytu wekslowego w P. K. K. P., pozyskaniu przydziału rządowego węgla na warunkach ulgowych, otrzymywaniu większych transportów mąki żytniej z Głównego Żywnościowego oraz stałego, powiększonego przydziału cukru przez Nadzwyczajny Komisarjat Zwalczania Drożyzny, Wydział Handlowy był w stanie do pewnego stopnia osiągnąć zasadnicze zadanie; t. j. być regulatorem cen rynkowych, zaspokajając równocześnie potrzeby aprowizacyjne instytucyj miejskich i kooperatyw.—

Chcąc uniezależnić aprowizację miejską od sił wyższych, udało się skłonić Gł. Urząd Żywnościowy do zamagazynowania w składach Magistratu zapasu mąki żytniej w ilości 500 tonn. Rezerwa ta zabezpieczy ludność od podbijania cen chleba w momentach krytycznych.—

Ogólny obrót od 1 sierpnia 1923 r. do 1 lutego 1924 r. wyraża się w cyfrze 554 miliardów marek.—

Koszty administracyjne, wynoszące w lipcu 1923 r. 7%, obniżyły się w styczniu 1924 r. do 4, 4%, dzięki umiejętnie zastosowanej oszczędności.

Zamierzenia Wydziału na najbliższą przyszłość ściśle są zależne od środków finansowych, którymi Wydział będzie dysponował.

11. Urząd Mieszkaniowy.

Urząd mieszkaniowy, którego działalność reguluje Dekret Naczelnika Państwa z dnia 16. I. 1919 r. (Dz. Pr. № 8 poz. 216 ex 1919) i Ustawa z dnia 4. IV. 1922 r. (D. U. R. P. № 83 poz. 264 ex 1922), mające na celu zapobieganie brakowi mieszkań oraz rekwirowanie i przydzielanie lokali pracownikom państwowym,— w okresie sprawozdawczym do miesiąca stycznia 1924 r. składał się w dwóch oddziałów, mianowicie: Oddziału do spraw ogólnych i Oddziału Rekwizycji.—

Z powodu wygaśnięcia Ustawy z dnia 4. IV. 1922 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń, istnienie Oddziału Rekwizycji, jako jednostki pod względem charakteru pracy odrębnej, stało się zbędnem, wobec czego z początkiem roku 1924 dla załatwienia i wykończenia wszystkich spraw pozostawiono wyłącznie Oddział do spraw ogólnych.—

a) ODDZIAŁ DO SPRAW OGÓLNYCH.

Teren działania Oddziału w okresie sprawozdawczym w porównaniu z kwartałami ubiegłymi rozszerzony został wprowadzeniem w życie art. 19 Ustawy z dnia 4. IV. 1922 r., zatwierdzonego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych dopiero po długich i energicznych zabiegach Urzędu Mieszkaniowego.

Cytowany artykuł nadał Urzędowi prawo do zabrania zamiany lokali mieszkalnych na handlowe i przemysłowe, nakładając tem samem na Urząd (Oddział do spraw ogólnych) obowiązek przyjmowania zgłoszeń lokali i części ich, zaliczonych przez Ustawę z dnia 4. IV. 1922 r. do kategorii niezamieszkaných i niedostatecznie lub w niewłaściwym celu użytkowanych. W związku ze stosowaniem przepisów art. 19 Ustawy Oddział był upoważniony do wydawania petentom zezwoleń na prawo podnajmu i zamiany lokali, o ile nie zachodziły okoliczności, sprzeczne z wykonaniem Ustawy.

Jednocześnie z expiracją w dniu 25/XI—1928 r. terminu działania Ustawy z dnia 4/IV—1922 r. wygasła, oczywiście, moc obowiązująca art. 19 tejże Ustawy.

Wszelkie inne dziedziny spraw, załatwianych przez sprawozdający Oddział, pozostały bez istotnych zmian.— Do nich należą sprawy o charakterze zasadniczym, personalne, gospodarcze, rachunkowe, budżetowe, karne, różne, sporządzenie i wydawanie odpisów oraz wyciągów z dokumentów urzędowych, tudzież sprawy, związane z działalnością agend Urzędu mieszkaniowego,—Inspekcji Mieszkaniowej i Urzędu Rozjemczego dla spraw najmu.

Z dniem 1/1—1924 r. Oddział do spraw ogólnych przejął z Oddziału Rekwizycji wszystkie sprawy i przystąpił do wykończenia ich, naturalnie, nie wkraczając w sferę działalności rekwizycyjnej.

b) ODDZIAŁ REKWIZYCJI.

Istotna działalność Oddziału Rekwizycji została wstrzymana z dniem 25/XI—1928 r., z ostatecznem wygaśnięciem Ustawy z dnia 4/IV—1922 r.

W okresie, poprzedzającym expirację terminu ważności Ustawy, działalność Oddziału odznaczała się wybitną intensywnością, wywołaną wzmożoną frekwencją osób zainteresowanych, stosujących przed dniem wygaśnięcia Ustawy energiczne zabiegi o przydział mieszkań.

Moment pozbawienia Urzędów Mieszkaniowych obowiązku dostarczania pomieszczeń w myśl Ustawy z dnia 4/IV—1922 r. zasadniczo zmienił panujące do tego czasu stosunki mieszkaniowe, zakazując dalszego prowadzenia postępowania rekwizycyjnego nawet odnośnie lokali, co do których akcja w tym kierunku toczyła się w okresie obowiązywania Ustawy z dnia 4/IV—1922 r.

Skutkiem niewydania przez ciało ustawodawcze odnośnych przepisów wykonawczych, mających dotyczyć wymienionej kategorii mieszkań w m. Łodzi jest utracenie przez Urząd Mieszkaniowy 246 lokali mieszkalnych, które miały być przydzielone pracownikom państwowym, jako jedynym osobom, posiadającym tytuł rekwizycji, nadany im Ustawą z dnia 4/IV—1922 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń.—

Powołując się na tekst sprawozdania z działalności za IV kwartał 1923 roku — podajemy tabelę, uwidoczniającą ilościowo czynności Oddziału Rekwizycji w okresie sprawozdawczym, z nadmienieniem, że w m-cu styczniu 1924 r. z akcji zewnętrznych zanotowano tylko 26 wywiadów—kontroli.—

Zgłoszonych lokali	589
Dokonanych wywiadów	2064
Wydanych orzeczeń o zajęciu	180
w tem: prawomocnych	85
nieprawomocnych	95
Wydanych kart polecających	178
Wydanych orzeczeń o przydzieleniu	122
Przymusowych wprowadzeń	102
w tem: zarządzonych	59
dokonanych	43
Razem:	3217

Inspekcja Mieszkaniowa.

Działalność Inspekcji Mieszkaniowej, wyrażająca się w nadzorze nad mieszkaniami w m. Łodzi, a opierająca się na przepisach Regulaminu Insp. Mieszk., wydanego dn. 25 marca 1919 z. przez Ministra Zdrowia Publicznego na podstawie art. 18 Dekretu Naczelnika Państwa z dnia 16/1—1919 r. (Dz. Pr. № 8 poz. 216), w okresie sprawozdawczym przedstawia się następująco:

Nazwa czynności	Ilość lokali
Usunięcie wilgoci	7
Zwiększenie dostępu światła i powietrza	8
Odświeżenia	17
Naprawa	205
Różne	120
Razem:	361

Urząd Rozjemczy dla spraw najmu.

Ilość czynności urzędowych, dokonanych przez Urząd Rozjemczy dla spraw najmu, którego działalność normują przepisy Ustawy o ochronie lokatorów z dnia 18. XII. 1919 r., ilustrują poniższe dane:

Pozostało na 1/VIII 1923 r. spraw: nie- rozpoznanych	W okresie sprawozdawczym		
	Wpłynęło	Rozpoznano	Pozostało na 1/II-1924 r. spraw nierozpoznanych.
56	2901	2761	196

2933 sprawy były na wokandzie . 3419 razy.

Posiedzeń Urzędu odbyło się: . 76 „

Komisij na miejscu odbyło się: . 83 „

Oszacowano przez komisje lokali: . 125 „

12. Urząd Stanu Cywilnego.

Organizacja.

Zgodnie z art. 92 K. C. P. oraz art. 3 Postanowienia Księcia Namiestnika z dnia 8. II. 1825 r. prowadzenie aktów stanu cywilnego dla wyznań niechrześcijańskich powierzone zostało prezydentom, burmistrzom oraz wójtom gmin, względnie osobom zamianowanym przez Komisję Rządową Wyznań Religijnych, obecnie Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Z tej racji, kierunek naczelny Urzędu Stanu Cywilnego z dniem 1. VIII. ub. r. objął prezydent miasta p. Marjan Cy-narski, zaś funkcje Urzędnika Stanu Cywilnego pełnił do dnia 17. XI. ub. r. p. Izydor Szwarcman, zaś po śmierci jego, na stanowisko to, z dniem 1. XII. ub. r., powołany został p. Aleksy Rzewski, b. prezydent m. Łodzi.

Działalność.

Urząd Stanu Cywilnego prowadzi księgi stanu cywilnego wyznań niechrześcijańskich, jak: żydów i mahometan, sekt chrześcijańskich: baptystów, adwentystów i dysydentów—chrześcijan, oraz Badaczy Pisma świętego, związku prawnie uznanego na ziemiach b. zaboru rosyjskiego; przyczem Województwo, zgodnie z wnioskiem Urzędu, zezwoliło na prowadzenie tych aktów wspólnie z rejestrami innych wyznań, ze względu na znikomą ilość członków tego Stowarzyszenia.

Ludność żydowska, coraz bardziej pojmując doniosłe znaczenie rejestracji ruchu naturalnego ludności, co znajduje wyraz w stale zwiększającej się liczbie zameldowań urodzeń w terminie przepisany przez prawo. (Na 2024 zgłoszeń urodz. było 329 -- do 8 dni, co w procentach wynosi 16,25, resztę zaś stanowią zgłoszenia urodzeń osób, które nie posiadały żadnego dokumentu i nie były zapisane do ksiąg stanu cywilnego.)

Zgłoszenia urodzeń.

Tablica 1.

Termin	do 8 dni		do roku		do 5 lat		do 10 lat		do 15 lat		do 20 lat		powyż. 20 lat		Ogółem
Płeć	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m. i ż.
Baptyst.	1	1	4	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
Żydów	261	68	488	418	96	121	86	102	99	102	72	69	14	28	2024

Uwaga: Na ogólną liczbę dzieci zarejestrowanych w terminie 8 dniowym było: 52 dzieci martwourodzonych płci męskiej i 21 — żeńskiej.

To samo dotyczy ślubów, albowiem nie wszystkie wypadki zostają zarejestrowane, ponieważ ludność żydowska, zwłaszcza uboga, zadowolnia się tylko obrzędem religijnym, pomijając sporządzenie cywilnego aktu ślubu. Celem zapobieżenia tej anomalji Urząd stara się w dalszym ciągu uświadamiać rodziców, zgłaszających się w sprawie zarejestrowania zmian zaszłych w ich stanie cywilnym, że dzieci zrodzone z nich, będą posiadały prawa dzieci ślubnych dopiero po spisaniu przez rodziców odnośnego aktu ślubu. W ten sposób spisano w okresie sprawozdawczym 567 aktów o zawartych małżeństwach w 1 rok po dokonaniu obrzędu religijnego, oraz 55 aktów po 5, 10, 15, a nawet 20 latach, przyczem zalegalizowano 89 dzieci naturalnych przez wniesienie ich do aktów ślubu, skutkiem czego zabezpieczono im, na zasadzie § 291 K. C. P., prawa majątkowe i osobiste dzieci ślubnych. (patrz tabl. II).

Zgłoszenia ślubów.

Tablica II.

w dniu dokonania obrzędu religijn.	na II dzień	po roku	po 5 lat	po 10 lat	po 15 lat	po 20 lat	Ogół- tem
8	21	524 żyd. 14 bał. 1 bał.	32	12	5	6	622

W tymże okresie Urząd sporządził: 1044 aktów zejścia żydów, 10 baptystów, w tem 288 zgonów dzieci w wieku do 1 roku; na zasadzie art. 54 Prawa o małżeństwie z 1836 r. sporządzono 242 akty znania; poświadczono 741 zapowiedzi ślubu; wydano z archiwum wyciągów 7153, w tem 2155 skrótów, odnotowano 10 rozwodów oraz sprostowano 4 akty urodzeń i 1 ślubu, o czym zgodnie z § 85 K. C. P. uczyniono adnotacje na odnośnych aktach, i zawiadomiono Wydział Hipoteczny, celem poczynienia tych zmian w duplikatach. Załatwiono korespondencję z gminami politycznymi i władzami w 781 sprawach.

Komisja dla ustalania wieku popisowych żydów, nieposiadających formalnych metryk urodzenia, odbyła w okresie sprawozdawczym 4 posiedzenia, na których rozpatrzono 140 podań, z których 133 uwzględniono.

W skład Komisji wchodzi: Prezydent miasta p. Cynarski, jako przewodniczący, oraz członkowie: Dr. Mittelstaedt, inspektor szpitali miejskich, dr. Garliński, wiceprezes R. M. jako zastępca oraz p. Izidor Szwarcman, jako sekretarz.

Po śmierci p. I. Szwarcmana stanowisko sekretarza Komisji objął z dniem 1. XII. ub. r., p. Aleksy Rzewski, naczelnik Urzędu Stanu Cywilnego.

Wobec tego, że opłaty za czynności Urzędu, ustalone dekretem Króla Saskiego z dn. 23. II. 1809 r., są zbyt niskie i nie odpowiadają obecnym warunkom ekonomicznym, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, naskutek licznych memorjałów Urzędu, reskryptem z dnia 20. IV. ub. r. № S. M. 2416/28, zezwoliło na regulowanie opłat za świadczenia Urzędu wg. orzeczeń Wojewódzkiej Komisji dla badania wzrostu kosztów utrzymania w m. Łodzi.

Urząd Stanu Cywilnego z wpływów swych pokrywa całkowicie wydatki Wydziału, związane z administracją Urzędu.

(Wpływy za czas sprawozdawczy wynoszą mk. 4.070.611.100.—, przyczem na zasadzie odnośnych zaświadczeń ubóstwa zwolniono z opłat 158 osoby).

Urząd kontynuował akcję unormowania rejestracji ruchu naturalnego ludności żydowskiej i dzięki systematycznej pracy stał się wzorem dla innych Urzędów tego rodzaju w Rzeczypospolitej, to też po dzień dzisiejszy zwracają do Urzędu przedstawiciele różnych Magistratów dla zapoznania się z organizacją tego działu gospodarki miejskiej.

Z zadowoleniem stwierdzić należy, że poczynania Urzędu w kierunku uświadamiania ludności o doniosłym znaczeniu rejestracji odniosły pożądane skutki.

BIBLIOTEKA
M. ŁÓDŹ
14.2.

SKOROWIDZ.

	Str.
Pierwsze półrocze	1
Rada Miejska	4
1. Wydział Prezydjalny	16
2. „ Zdrowotności Publicznej	22
3. „ Oświaty i Kultury	32
4. „ Opieki Społecznej	46
5. „ Gospodarczy	50
6. „ Przedsiębiorstw Miejskich	56
7. „ Podatkowy	58
7a. Oddział Obrachunkowy	67
8. Wydział Budownictwa	69
9. „ Statystyczny	79
10. „ Handlowy	84
11. Urząd Mieszkaniowy	85
12. „ Stanu Cywilnego	88

BIBLIOTEKA
23.10.1944
WYDZIAŁ KULTURY I OŚWIATY

RECEIVED
FBI
JAN 10 1964